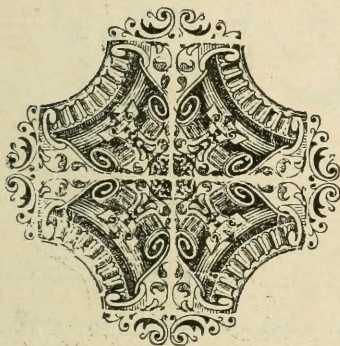

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 08 04 05 011 0

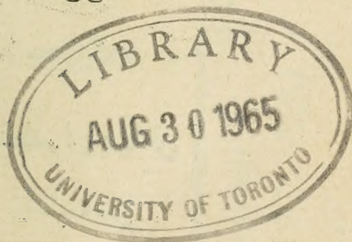
محمد علی عینی

کوچک تاریخ

(معارف نظارت جلیله سنک فی ۱۵ نیسان سنه ۳۱۳)
(تاریخ و ۷۹ نومرولی رخصتنامه سیله طبع اولنمشدر)

قسطمونی ولایتی
مطبعه سی
۱۳۱۷

LIBRARY
AUG 30 1965
UNIVERSITY OF TORONTO

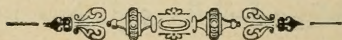
افاده

جناب حق ولی نعمتمز پادشاهمز سلطان « عبدالحمید خان ثانی » افندیمز حضرتلرینه توکنمز عمرلو احسان بیورسون .

سایهٔ معارفوایهٔ حضرت خلافتپناهیلرنده چوجقلرمزه برخدمت ایتمك اوزره فرانسه اقادهمی اعضاسندن « ارنست لاویس » لك کوچك تاریخنی لسانمزه نقل ایدیورم . انشاءالله آرزو وجهله مستفید اولورلر .

اکثر مباحثك ترجمهسنده اصلنك محافظهسنه دقت اولنمشدر . یالکز اسلامیته وعثمانلیلغه متعلق بحثلر رأساً یازلمشدر .

محمد علی عینی

کوچك تاریخ عمومی

— ازمنهٔ متقدمه، متوسطه و متأخره حقنده معلومات مختصره —

برنجی باب

— زمان قدیم —

(بدا عالمدن روما ایمپراطورلغنك نهایتنه قدر (بعدالمیلاد ۳۹۵)

برنجی فصل

— مصرلیلر —

۱. مصر اهالیسی . — بش بیك سنه اول اوروپا قطعه‌سی چوقدن مسکون ایدی . فقط سکنه‌سی شمدیکی سکانه همان بکزه‌مزدی . مغاره‌لرده وکلبه‌لرده اقامت ایدرلردی ؛

حیوان دریسی کیرلردی ؛ اولادقلری حیوانلرك اتی یرلردی. بونلر او وقت حالا وحشی ایدیلر .

او تاریخده مصرده اسکان ایدن آدملر ایسه صوسدلری بناسنی ، شهرلر انشاسنی ، زراعت اجراسنی و برحکومت واحده آلتنده اجتماع ایتمکی چوقدن بیلیرلردی ؛ آنلر متمدن برقوم ایدیلر .

٢ . مصر . — مصرمملکتی پك صیجاقدر ، بورایه عادتا هیچ یاغمور یاغماز . لکن مصرك اورته‌سندن کچن نیل بیوك بر نهردرکه چوق صو ویرر .

حزیرانده یوکسك طاغلرك قارلری اریدیکی زمان نیل قبارر ، ٨ یا ١٠ متره یوکسلیر وطاشار . بتون مملکت ایلوله قدر صو آلتنده قالیر . یوکسك موقعلرده بنا اولنمش کویلر ، اوچ آی مدت ، اطه‌لر کبی صولر اورته‌سنده قالیر . نیل چکلدیکی وقت طوپراق اوستنده بر طبقه بالچیق براقیرکه بو چامور طوپراغی پك برکتلی ایدر وکوبره‌له‌مکه لزوم براقماز . بوحال افرادی چیفتجی اولان برقوم ایچون پك بیوك فائده‌در .

٣ . فرعونلر . — مصر خلقی فرعون نامنی طاشیان

بر حکمداره اطاعت ایدرلردی . فرعون بر تخت اوزرینه جالس اولدیغی حالده بر سرایده اقامت ایدردی . فرعونه کونشك اوغلی دیرلردی وپاننه کیدنلر برمعبود ایمش کبی کندیسنه سجده ایدرلردی . فرعونلر وفات ایتدکلری زمان کندیسنه معبدلر انشا وقربانلر تقدیم ایدرلردی .

۲۶ فرعون سلالهسی کچمش اولوب ایکی بیك بش یوز سنهدن زیاده پایدار اولمشلردر .

برنجی ۱۲ سلالهنك فرعونلری الیوم قاهره شهرینك بولندیغی موقع قربندهکی «ممفیس» شهرندهاقامت ایدرلردی . دیکرلرینك کرسیٔ حکومتی مصر علیاده « تب » ایدی .

بو فرعونلرك انشا ایتدردکلری سرایلرك ، معبدلرك خرابهلری الیوم حیرتله تماشا اولنیور .

٤. محاربات . — بوحکمدارلر اوق ویای ایله مسلح عسکره ریاست ایدرلر وبرجنك عربهسی اوزرینه بنمش اولدقلری حالده جنك ایدرلردی . افریقادهکی زنجیلراوزرینه وسوریهیه سفر ایدرلردی ؛ اسرایی زنجیربند اولهرق اوزون صفلر حالنده ترتیب ایدرك ینه مصره اعاده وسوق ایدرلر وکندی ابنیهٔ عالیهلری انشا آتنده چالشدیررلردی .

فرعونلرك الك مشهوری ١٨ نجی سلاله‌دن ایکنجی رامزسدرکه بر «سیزوستریس» دیبورز؛ میلاددن ١٤٠٠ سنه اقدم حکومت ایدییوردی .

٥ . مقابر . — مصرلیلر اعتقاد ایدرلردی‌که بر آدم اولدیکی زمان روحی اوچار ، فقط برکون کری یرینه کلمك ایچون جسمنه محتاج اولور . بونك ایچون اجسادی چوریمکدن محافظه ایچون بر چاره بولمشلردی ، شویله‌که جسدلری تعطیر ایدرلر ، صارغیلر ایله صارارلر وبویله‌جه مومیا حالنه قورلردی . صکره متوفی ایچون بر مزار بنا ایدرلردی‌که عادتا یر آلتنده بر او دیمك ایدی . بونك ایچنه بر یتاق ایله ماصه‌لر ، البسه ، مجوهرات ، مأکولات قورلردی . اسکیدن آچیلدیغی کبی زمانمزده حالا بومقابرك بر چوغی آچیلیور . ایچنده مومیالر ومختلف اشیا بولنیور .

٦ . اهراملر . — قاهره قربنده حالا پایدار اولان مصرك اوچ مشهور اهرامی مزار اولمق اوزره انشا اولنمشلردر . بونلرك ایچلری محفور اولوب هر برینه بر

حکمدار دفن اولنمشدی . اڭ بیوك اهرام ١٦٠ مترو ارتفاعنده‌در که دنیانك اڭ یوکسك بنالرندن بریسیدر . مع مافیه بو اهرامی بنا ایدنلرك بزم کبی ماکنه‌لری یوقدی . طاشلری یوقاری‌یه قدر یتشدیرمك ایچون آنلره اولاخفیف میللی برسد یاپمق لازم کلیوردی که بوسدی صکره ختام انشا آنده درحال هدم ایدرلردی . حکمدارلر بو ایشلری تبعه‌لرینه واسیرلرینه کوردیررلردی .

٧. مصرلیلرك صنایعی .ـــ مصرلیلر بونلردن باشقه غایت جسیم معبدلر دخی انشا ایتمشلردی . معبدلرك قپولری اوکنه قلین ایکی سیوری طاش (اوبه‌لیسك) دیکرلردی. بزم سلطان احمد میداننده‌کی دیکیلی طاش مصردن نقل اولنمشدر . پارسده قونقوردیا میداننده‌کی مشهور « لوکسور » اوبه‌لیسکی تبده کی بر معبدك خرابه‌لرندن آلنمشدر .

مصرلیلر طاشدن (سفنه‌کس) دینلن قادین باشلی آرسلان جسمنده هیکللر تراش ایدرك یوللرك ایکی طرفنه صیره ایله وضع ایدرلردی . مصرلیلرك تکرلکسز کوچوك صبانلری وار ایدی؛ طوپراغی آچارلر ، اکرلر و بیچرلردی ،

بوكون مزارلرنده بغدای دانه‌لری بولنیور ؛ بزم بغدایك عینی . مصرلیلرك اوكوزلری چكیلری برچوق سوری قازلری وار ایدی . كتان قماش طـوقورلر . آلتون و كموشی ایشلرلردی . جام وپورسلان اعمال ایدرلر د ی . مصرده صو كنارنده یتیشن برنباتدن برنوع كاغـد یاپارلر وبونلرك اوزرینه یونتلمش قامش قلمله یازی یازارلردی . بونبـاته « پاپیروس » دیرلردی‌كه فرانسزجـه كاغد معناسنی افاده ایدن پاپیه كلمه‌سی بوندن آلنمشدر .

٨ . یازی . — مصرلیلر بریازی ایجـاد ایتمشلردی كه اشارتلرینه (هیه‌روغلیف) دیرلر . هیه‌روغلیف حروفاتی اولا چوق وقاریشیق ایدی . هركلمه ایچون آیری آیری براشـارت لازم ایدی ، كلمه‌لر ایسه پك چـوق اولدیغندن یازینك اوكره‌نیلمسی اوزون وقته محتاج ایدی : لكن مرور زمان ایله دهـا قولایلاشدی ؛ آرتق هرهجا ایچون كندینه مخصوص براشارتدن باشقه برشی قالمدی .

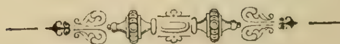
سوریه سواحلنده فنیكه‌لیلر نامیله كوچـوك برقوم وار ایدی‌كه برقاچ شهرده اقامت ایدرلردی ؛ بوشهرلرك الك مشهوری تیرایدی . بوخلق تجاراولدقلرندن تجارت دفترلرینی

طوتمق ايچون دها قولای بر یازی‌یه محتاج ایدیلر . فنیکه‌لیلر بو هیه‌روغلیف حروفاتنی قبول ایتدیلرسه‌ده یالکز یکرمی حرفنی الیقویوب بو قدر حرفله یازی یازمق چاره‌سنی بولدیلر . بو حرفلرك ایکی اولکیلری الف « ا » و « ب » با ایدی که الفبا نامی بورادن کلمشدر . بوکون اوروپاده مستعمل بالعموم الفبالر فنیکه‌لیلرك اصلاح و اکمال ایتدکلری مصر یازیسندن چیقمشدر .

٩ . مصرك تاریخ قدیمی ایله اشتغال ایدنلر . — یوز سنه اول علما اسکی مصرلیلری پك آز طانیرلردی . ناپولیونك مصر سفری اثناسنده اردوسنده بولنان بر طاقم ارباب فن مصرده حفریات اجرا ایدرك برچوق شیء بولدیلر . فقط هیچ برکیمسه طاشلر اوستنه قازلمش یاخود پاپیروس اوزرینه یازلمش هیه‌روغلیفلری اوقویه‌میوردی . نهایت ١٨٢١ ده فرانسه‌لی پروفسور (شامپولیون) هیه‌روغلیف یازیلرینی حل ایتمك چاره‌سنی بولدی . اوو قتدن بری فرانسه‌ده ، انکلتره‌ده ، المانیاده وقتلرینی مصر قدیم تاریخنی تدقیق ایله امرار ایدن علما واردر . بونلره اژیپتولوك دیرلر .

١٠ . مصرك اهمیتی . — مصر اهالیسی عالمه پك چوق خدمت ایتمشلردر . مصرلیلر اقوام سائره‌دن اول چیفتجیلكی ، طوقوبیجیلغی ، دمیرجیلكی ، معدنلری اریدوب دوكمه‌سنی ، طاش یونتمغی ، یازی یازمغی بیلیرلردی . بوقدر لازملی شیلری اوروپالیلر ایجاد ایتمدیلر ؛ مصرلیلردن اوكرندیلر . بوندن دولایی الك اول تمدن ایدن اسكی شرق حكوماتی ایچنده الك مشهوری مصر قالمشدر .

اواسكی تاریخده شرقده دهاباشقه بیوك دولتلروارایدی . آثوریا دولتی كه پایتختی نینه‌وا شهری ایدی . بابل دولتی كه مركزی بابل شهری ایدی ؛ فرس دولتی . بودولتلردن بحث ایتمه‌یه جكز . چونكه مدنیته مصرلیلردن دهااز خدمت ایتمشلردر . ایلروده مصرك فرسلر ، صوكره قدیم یونانیلر ، صكره رومالیلر ، صكره عربلر طرفندن فتح اولندیغنی كوره جكز .

ایکنجی فصل

— بنی اسرائیل —

۱۱ . رؤسا . — فرات ایله لبنان طاغلری آراسنده
پك صیجاق ، قوملی و همان چول حالنده بیوك بر مملکت واردر .
بو قطعه‌ده میلاددن ۲۰۰۰ سنه اول ساکن اولان اقوام
کوچبه ایدیلر . بونلرك خانه‌لری یوقدی ؛ اوکوز، قویون ،
دوه سوریلری ایله برابر بر یردن دیکر یره کیدرلردی .
تبدیل مکان ایتدکلری زمان یانلرنده طاشیدقلری دری
چادرلر التنده یاشارلردی . بر چوق قبیله‌لره آیرلمشلردی .
هر برقبیله بیوك بر عائله مقامنده ایدی . بو عائله‌نك پدری
قادینلرینه ، چوجقلرینه وخدمتکارلرینه امر وریاست ایدردی .
اختیارلره (رؤسا) تسمیه اولنوردی .

۱۲ . بنی اسرائیل . — الك مشهور رئیس حضرت
ابراهیم علیه السلام ایدی . حضرت ابراهیم علیه الصلوة والسلام
فلسطینده (ژوردن) قربنده یرلشمکه کلمشدی . حضرت
ابراهیم علیه السلامه جناب حق تعالی برکتلی بر ذریت احسان
بیورمغی وعد ایلمشدی . حضرت ابراهیم علیه السلام دخی

جناب باری تعالی یه عبادت ایلردی . حضرت ابراهیم علیه السلامك قبیله سندن ایکی بیوك قوم تشعب ایتمشدرکه : عربلرله اسرائیلیلردر .

بنی اسرائیلك ریاستنده حضرت یعقوب علیه السلام بولندیغی زمان فلسطینده بیوك بر قحط اولدی . ویعقوب علیه السلام بالعموم قبیله سیله برابر مصره هجرت ایتدی . بنی اسرائیل مصرده طول مدت قالوب پك زیاده تکثر ایتدی .

۱۳ . موسی علیه السلام . — اووقت مصرده بر فرعون وارایدی که بنی اسرائیلی مبانیٔ عالیه انشا آتنده چالشمغه اجبار ایدر وکندیلرینه اسیر معامله سی ایدردی . اولاد اسرائیلدن حضرت موسی علیه السلام افراد قبیله سنی مصردن چیقاروب حضرت یعقوبك کلدیکی یره کتیرمکه قرار ویردی .

بنی اسرائیل حضرت موسی علیه السلامك ریاستی آلتنده حرکت ایتدیلر . حضرت موسی علیه السلام بنی اسرائیله تورات شریفی کتیردی . تورات شریف بنی اسرائیله یالکز برالهه عبادت ایتمکی امر ایتدی . حضرت موسی علیه السلام

حضرت عيسا عليه‌السلامدن ١٥٠٠ سنه‌دن زياده برزمان اول برحيات ايدى .

١٤ . فلسطين . — بنى اسرائيل برچوق سنه‌لر چولده قالديلر . نهايت فلسطينه واصل اولديلر . اهالئ محليه‌ىی جنك ايله افنا ويرلرينى ضبط ايدوب يرلشديلر . اوزمان اون ايكى اسرائيل سبطى يعنى قبيله‌سى واردى . بونلرك هربريسنك كنديلرينه كوره براداره‌سى وار ايدى .

١٥ . حكمدارلر . — نهايت اسرائيليلر محاربه‌لرده كنديلرينه قوماندا ايتمك ايچون برحكمداره مالك اولمق ايسته‌ديلر . حضرت اشموئيل عليه‌السلامدن كنديلرينه برحكمدار انتخاب اولنمسنى طلب ايلديلر . مشاراليه طالوتى حكمدارانتخاب ايلدى . صكره طالوتك كنديسنه عدم اطاعتنى كورنجه حضرت داود عليه‌السلامى انتخاب ايتدى . حضرت داود عليه‌السلام بنى اسرائيلك دشمنلرينى مغلوب ايتدى ، (سيون) طاغى اوزرنده‌كى قدس شريفده يرلشدى . حضرت داود عليه‌السلامه جانشين اولان مخدومى حضرت سليمان عليه‌السلام لبنان طاغلرنده يتيشن ارز اغاجندن برسراى

انشا وقدسده بیت‌المقدسی بنا ایتدیری . (تقریباً میلاددن ۱۰۰۰ سنه اقدم)

۱۶. انبیا. — حضرت سلیماندن صکره بنی اسرائیل یکیدن دوچار انقسام اولدی . سمت شمالده ساکن ۱۰ قبیله اسرائیلیه حکومتنی تأسیس ایله بتلره پرستش ایتمکه باشلادیلر . جنوب قبیله‌لری که قدس اطرافنده اقامت ایدرلردی ، یهودیه حکومتنی تشکیل وجناب حقه (ژه‌هوواه) [*] عبادته دوام ایتدیلر . بوحکومت‌افرادی اووقت یهودی نامنی آلدیلر .

بوایکی حکومت یکدیکرلریله جنکه باشلادیلر . صکره بیوك‌اردولرله نینه‌وا وبابل حکمدارلری کلدیلر . محصولاتی یاقدیلر ، شهرلری ییقدیلر ، اهالی‌یی کسدیلر . حکومت اسرائیلیه‌نك مقر ادارەسی اولان (ساماری) شهری قبل‌المیلاد ۷۱۱ سنه‌سنده ضبط اولندی . یهودیلرك مقر حکومتلری اولان قدس قبل‌المیلاد ۵۸۹ سنه‌سنده ضبط اولندی .

[*] لفظهٔ جلالك لسان عبرانیده مقابلیدر .

بوزمانلرده عمرلرینی چولده تفکر وعبــاداتله امرار ایدن بر طاقم ذوات کرام واردی . بونلر بنی اسرائیلك دوچار اولدقلری فلاکتلرك اوامر الهیه‌یه عدم اطاعتلرندن دولایی مجازات ربانیه اولدیغندن بحثله اکثریا قدسه ودیگر شهرلره کله‌رك وعظ ونصیحت ایدرلردی . بتلری قیرمق، اعادهٔ حسن اخلاق ایتمك ایچون حکمدارلری واهــالی‌یی تشویق وترغیب ایدرلردی . قبول ایمان ایتمزلرسه مدهش مصیبتلره اوغرایه‌جقلرینی سویلرلردی . بونلر انبیــای کرامدر . مشــارالیهمك بعض دفعــه نصیحتلری قبول اولنورسه‌ده اکثریا حبس واعدام اولنورلردی .

١٧ . بابل اسارتی . — بنی اسرائیــلك ایلری گلنلری اسیر ایدیله‌رك بابله نقل واوراده حبس اولنمشلردی . اوراده ٧٠ ســنه قالدیلر . لکن بر کوچــك آسـیا قومی اولان فارسیلر بو اثناده بیوك بر دولت تشکیل ایتمك اوزره ایدیلر . بونلرك حکمدارلری کیخسرو بابلی ضبط ایلدی وبنی اسرائیلك فلسطینه عودتلرینه ومعبدلرینی تکرار انشالرینه مساعده ایلدی . لکن بو تاریخده یهودیلر پك عاجز وضعیف برقوم حالنه کلمشلردی .

١٨ . قدسك هدمی . — حضرت عیسی علیه السلام ظهور ایلدیکی زمان یهودیلر مشارالیهك علیهنده بولنمغه تشبث ایتمشلردی (بعدالمیلاد ٣٣) . اووقت یهودیه الکاسنده رومالیلر حکومت ایدییورلردی .

میلادك یتمشنجی سنه‌سنده یهودیلر رومالیلره قارشی طغیان ایتدیلر . بر روما اردوسی قدسی محاصره وضبط ایتدی . معبد هدم اولنه‌رق اهالی سورلدی واسیر صفتیله صاتلدی . ایشته اوتاریخدن بری یهودی حکومتی یوقدر . لکن هر یرده ، المانیاده ، لهستانده ، فرانسه‌ده ، جزایرده ، آسیاده طاغنق اوله‌رق یهودیلر واردر ؛ بونلر اسکی مذهبلرینی محافظه ایتمشلردر .

١٩ . بنی اسرائیلك اهمیتی . — بنی اسرائیل پك کوچك برقوم ایدی ، لکن تاریخده یری بیوکدر . چونکه بتون اقوام عالم بتلره طاپدقلری زمان بنی اسرائیل الله واحده عبادت ایدرلردی .

اوچنجی فصل

یونانیلر

۲۰ . یونان قومی . — یونانستان کوچوك بر قطعه‌در . بیوکلکی پورتکیز قدردر ، فقط اهالیسی چالشقان ایدیلر . میلاددن ۸۰۰ سنه اول آنجق یالکز چفت سورمکی وحیوان اوتلاتمغی بیلیرلردی . لکن کمال سرعتله سفائن انشاسنی ، شهرلر تأسیسنی ، هیکلتراشاق صنایعنی ، رساملغی ویازمغی اوکرندیلر .

۲۱ . یونانیلرك مستعمراتی . — یونانیلر تکثر ایتدکاری زمان برچوغی قسمت آرامق ایچون اوزاق یرلره کیتدیلر . هپ بردن برچته سفینه‌یه سوار اوله‌رق اجنبی بر مملکته چیقارلر واوراده کندیلرینه برشهر تأسیس ایدرلردی . بوکیفیته (استعمار) تسمیه ایدرلردی . بحرسفیدك بالجمله سواحلنده آسیاده ، آفریقاده ، ایتالیاده ، فرانسه‌ده ، اسپانیاده ، حتی قریمه‌قدر بحرسیاه سواحلنده یونانیلرك مستعمراتی واردی . بووجهله فرانسه‌ده ، مارسلیا ، نیس ، آنتیب ، اسکی یونان شهرلریدر .

۲۲ . شهرلر «سیته » .ــ یونانیلر برقوم حالنده مجتمع دکلدیلر . هرشهر، اطرافنده‌کی صحرا ایله برابر برکوچوك قوم تشکیل ایدردی‌که بونك کندینه مخصوص حکومتی ، اردوسی ، دونناسی‌واردی؛ وبتون بو کوچوك قوملر بینلرنده محاربه ایدرلردی . بونلردن یوزلرجه واردی ، بونلره (سیته) دیرلردی . بوسیته‌لرك اکثریسی آنجق بزم‌قضالرمز قدربیوك ایدی . بوقضالرك الك‌مهملری (اسپارته) ایله (آتنه) ایدی .

۲۳ . اسپارته .ــ اسپارته برطاغلیلر وعسکرلر شهری‌ایدی . اوراده چوجقلری عسکر بلوکاری حالنده تربیه ایدرلردی . کندیلرینه دوکوشمك ، آتلامق ، سلاح‌قوللانمق‌اوکره‌دیرلردی.چوجقلری‌مشقته‌آلشدرمق ایچون فنا یدیررلردی ، قامشلر اوستنده یاتیررلر یالکز برمانتو کیدیررلردی وأکثریا دوکرلردی .

قیز چوجقلری‌ده همان ارکك چوجقلر کبی تربیه اولنورلردی . اهالی برلکده یمك یرلر وژیمناستیق یاپمغه دوام ایدرلردی . یازمق ، اوقومق بیلمزلردی . پك آز لقردی ایدرلردی . لکن یونانستانك الك برنجی‌عسکری ایدیلر .

فلاوطه چالدیره‌رق مفرزه حالنده جنكه كیدرلردی .
نفرات بر مزراق ایله مسلح ایدیلر . همان چپلاق اولوب
لكن بر مغفر وبر كنیش قلقان ایله كندیلرینی محافظه
ایدرلردی . اسپارته‌لیلرك قانونلری ازمنهٔ قدیمه واخیره‌ده
اكثریا مظهر تقدیر اولمشدر . اسپارته‌لیلر بو قانونلرك
وضعنی میلاددن ٨٠٠ سنه اقدم برحیات اولان لیكورغه
عطف ایدرلردی .

٢٤ . آتنه . — آتنه بالعكس بر كمیجیلر شهری
ایدی . آتنه‌لیلرك وطنلری قربنده پیره نامیله بر لیمانلری
وار ایدی . پیره‌ده آسیانك ومصرك امتعه‌سنی آلیرلردی .
آتنه‌لیلر زنكین وآثار عالیه‌دن ، هیاكلدن واشعاردن
لذتیاب اولدیلر . یونانستانك اك برنجی هنرورانی اولدیلر .
آتنه‌ده اهالی نطق سویلمكی ودیكلمكی سورلردی
وكافهٔ مصالح عمومیه حقنده آغورا تسمیه ایتدكلری
بر میدانده مذاكره ومباحثه اولنوردی . میلاددن ٦٠٠
سنه اقدم برحیات اولان سولون آتنه‌لیلر ایچون یك مكمل
قانونلر یاپدی .

۲۵. مدیه محاربه‌لری . — اووقت مصر ایله آسیا، ۳۰ سنه ایچنده هندستاندن مصره قدر بالجمله ممالکی فتح ایدن فرسلرك تحت اداره‌سنده ایدی ، فرسلرك حکمداری اك مقتدر بر حکمدار اولوب (شاهنشاه) اطلاق اولنوردی . آسیانك و مصرك اك بیوك قسمنه مالك ایدی . بو حکمدارلردن بریسی (دارا) یونانستانی ده ضبط ایتمك ایستدی ، کندیسنی حکمدار طانیمق ایچون یونانستان اقوامنه خبر کوندردی . برچوغی قورقدیلر واطاعت ایتدیلر لکن اسپارته ایله آتنه دیکله‌مك ایسته‌مدی . فرس ایلچیلرینی اولدیردیلر . دارا بیوك بردونما کوندردی . فرس اردوسی آتنه قربنده ماراتون صحراسنه چیقدی . آتنه‌نك اون بیك عسکری فرسلرك قارشولرینه چیقدی ، فرسلرك اوزرلرینه ژیمناستیق آدمیله قوشارق مزراق آتدیلر وهپسنی دکزه دوکدیلر (قبل المیلاد ٤٩٠) بو محاربه‌یه برنجی مدیه محاربه‌سی دیرلر (بو بولده تسمیه‌سنه سبب مدیه‌لیلر « ماد » تاریخك فرسلر ایله قارشدردیغی برقومدر) .

برسنه صکره دارانك خلفی سرخس برملیون کشیدن

عبارت بر اردو و ٥٠٠ دن زیاده سفینه‌دن مرکب بردونمایله بالذات کلدی . اسپارته‌لیلر آتنه‌لیلرله برلشه‌رك سالامین‌ده (قبل المیلاد ٤٨٠) فرس دونماسنی و پلاته ده فرس اردوسنی (٤٧٩) محو ایتدیلر بوده ایکنجی مدیه محاربه‌سیدر .

٢٦ . **پریقلس دوری** . — مظفریتلرندن صکره اسپارته‌لیلر یرلرینه عودت ایتدیلر . آتنه‌لیلر محاربه‌یه دوام ایتدیلر . سفینه‌لرینه رکوب ایله بتون یونان شهرلرندن ، اطه‌لردن ، آسیا سواحلندن فرس عسکرلرینی طرد ایتمکه باشلادیلر . فرسلرك الندن قورتاردقلری دیکر یونانیلری هرسنه کندیلرینه بیوك بر مبلغ ویرمکه اجبار ایتدیلر . بوپاره ایله آتنه‌ده کندی آلهه‌لرینه مخصوص اولمق اوزره برمعبد ودها پك چوق مبانیٔ عالیه انشا ایتدیلر .

یونانیلر تراژه‌دی وقومه‌دیایی ایجاد ایتدیلر . عموم اهالی قارشیسنده ، آچیقده بیوك برتیاتروده بیه‌سلری اوینارلردی . معمارلر ، هیکلتراشلر ، رسامل ، شاعرلر ، فیلسوفلر آتنه‌ده اجتماع ایدرلردی . اوتاریخده آتنه‌لیلر شهرك الك معتبر آدمی اولان پریقلسه اطاعت ایدرلردی . ایشته بونك ایچون بوزمانه پریقلس دوری دیرلر .

٢٧ . فلیب . — آتنه طول مدت محافظهٔ قوت ایده‌مدی . میلاددن ٤٣١ سنه مقدم اسپارته آتنه‌یه اعلان حرب ایتدی ، . ٣٠ سنه‌مدت یونانستانك هر كوشه‌سنده ، آسیاده ، حتی سچلیاده جنك ایتدیلر ، زیرا بتون یونانیلر بو محاربه‌یه اشتراك ایتمشلردی .

نهایت آتنه مغلوب اولوب ضبط اولندی (قبل المیلاد ٤٠٤) . لكن دیكر یونانیلر اسپارته‌یه تابع اولمق ایسته‌میه‌رك یكیدن محاربه‌یه باشلادیلر . بو محاربه‌لر پك وحشیانه ایدی . اغاجلری كسرلر ، انسانلری اولدیررلر ، قاریلرینی وچوجقلرینی اسیر آله‌رق صاتارلردی . بوندن بشقه هرشهرده زنكینلر ایله فقیرلر بربرلریله اوغراشیرلردی .

بو تاریخده یونانستانك شمالنده برقوم واردی‌كه شمدی‌یه قدر كندیسندن بحث ایتدیرمامش ایدیسه‌ده جسور ومنتظم ایدی . بونلرك حكمداری فلیب كوزل براردو ترتیب ایتمش ایدی ؛ ویاواش یاواش فرسلره قارشی یونانیلری دائرهٔ اتفاقنه آلمشدی . یونانیلر بو اتفاقه كیرمك ایسته‌مدكلرندن فلیب كندیلرینی خرونه‌ده (قبل المیلاد ٣٣٨) مغلوب ایتدی .

٢٨ اسکندرك فتوحاتی . — فلیپك اوغلی اسکندر میلاددن ٣٣٦ سنه اول حکمدار اولدی . ایکی سنه صکره یالکز ٣٥٠٠٠ کشیدن مرکب براردو ایله فرس ممالکنی ضبط ایتمك ایچون حرکت ایتدی . فرس حکمدارینك عسکری اسکندرك عسکرندن یکرمی کره زیاده ایدی . لکن بو عسکرلرك سلاحلری فنا ایدی و بك چوغی ایسته‌میه‌رك جنك ایدرلردی . مانوره یاپمق بیلمزلردی و بربرلرینك حرکتلرینه انکل اولورلردی . اسکندرك عسکری فوق العاده مکمل ایدی . اسکندر اوچ بیوك مظفریتدن صکره فرس حکمدارینه تابع بالجمله ممالکی الده ایتدی . هرزده بر چوق شهرلر تأسیس ایتدی که الیوم موجوددر ؛ الك باشلیجه‌سی مصرده اسکندریه شهریدر .

اسکندر هندستانه قدر کیتدی و بابله عودت ایتدی . اوراده میلاددن ٣٢٣ سنه مقدم حمادن وفات ایتدی ؛ ٣٣ یاشنده ایدی .

٢٩ . اسکندر ممالکنك انقسامی . — اسکندره هیچ کیمسه خلف اولمدی . اسکندرك امراسی ٢٠ سنه مدت ریاست ایچون بربرلریله حرب ایتدیلر . نهایت بر حیات

قالانلر ممالکی تقسیم ایتمکه قرار ویردیلر . هر بریسی بر الکا آلوب اورانك حکمداری اولدی . بویله لکله ایکی بیوك حکومت (مصرده بطلمیوس ، سوریه ده سلفکیان) ایله دها برچوق کوچوك حکومتلر ظهوره کلدی . بو حکومتلر ایکی اوچ عصر مدت دوام ایتدیلر .

٣٠. یونان قراللقلری . — بو قراللقلرك تبعه سی آسیالی ایدیسه ده حکمدارلری یونانی ایدی . بو حکمدارلرك یونانی عسکری ، یونانی مأمورینی وار ایدی . سرایلرینه یونانی علما ، یونانی هیکلتراشلر ، یونانی محررلر جلب ایدرلردی . بو حکومتلرك اهالیسی پیدرپی یونان عاداتنی ، یونان مذهبنی قبول ایتدیلر ونهایت یالکز یونان لسانی سویلمکه باشلادیلر .

٣١ . اسکندریه موزه سی . — بو حکمدارلردن بعضلری علومی سورلردی . مصر حکمدارلری (بطالمه) اسکندریه ده بیوك بر کتابخانه انشا ایتدردیلر . اووقت نه کاغد واردی نه مطبعه . کتابلری تمامیله ال ایله پاپیروس طومارلری اوزرینه یازمق لازم ایدی ؛ بونك ایچون کتابلر پك نادر وپك بهالی ایدی ؛ بیوك مؤلفلرك آثاری هر وقت

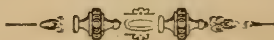
غائب اولمق تهلکه‌سنده بولنورلردی ؛ چونکه : هر اثردن یالکز برقاچ نسخه بولنوردی . بو کتابخانه‌ده «۳۰۰۰۰۰» دن زیاده طومار جمعه موفق اولمشلردی .

بوندن باشقه اسکندریه‌ده بر نباتات باغچه‌سی ، بر دارالاستحضار و علمایه مخصوص بر سرای واردی . بو تأسیساته (موزه) تسمیه ایدرلردی . بونلرده تحصیل علوم ایتمك ایسته ینلر هر طرفدن کلیردی ، هیچ بر وقت دنیاده بونك برمثلی دها کورلمامشدی .

۳۲ . **یونانیلرك فنون و علومی** . — برقوم بیوك ایشلر کورمك ایچون غالبه‌لك اولمق لازم دکلدر . یونانیلرده مصریلرکبی ، یهودیلرکبی کوچوك برقوم ایدیلر . مع مافیه دنیاده بونلر قدر دیکر هیچ برقومدن بحث اولنماز . یونانیلر مصری ، آثوریه‌یی ، بابلی ، فرسی ، فتح ایتدکلرنده بتون بواسکی قوملرك بیلدکلری شیلری اوکرندیلر . وچوق یکی شی کشف ایتدیلر . یونانیلر ، بالخاصه آتنه‌لیلر منظوم اثرلر ، تیاترو پیه‌سلری ، تاریخ یازدیلر . الیوم هومرك ، اشیلك ، سوفوقلسك آثارینی ؛ هرودوت ،

وتوسیدیدك ؛ خطیب دهموستنك آثارینی کال تقدیر ایله مطالعه ایدییورز . اوروپاده بونلری تقلید ایدرك کوزل یازمق اوکرهنیلیور . یونانیلر خارق العاده معبدلر انشا ، فوق العاده کوزل هیکللر ، مسنملر تراش ایتدیلر .

بونلردن الهکچنلری موزهلرده کال اهتمام ودقتله محافظه ایدییورلر . یونانیلر برنجی اولهرق دنیادهکی شیلری دوشنوب حل ایتمکه باشلامشلردر ، یونانیلر بالجمله علومك مبادیسنی وضع ایتمشلردر . ایپوقراط طبابتك ؛ ارسطو تاریخ طبیعینك ؛ اوقلید هندسهنك ؛ آرخیمد ماکنهنك ؛ ئهراتوستن جغرافیالك ؛ هیپارك هیئتك اساسنی قورمشلردر . مکانبده بزه تعلیم ایتدکلری زمان اوکرنمسندهزحمت چکدیکمز بومبادی‌یی یونانیلر کندی کندیلرینه کشف ایتمشلردر .

دردنجی فصل

« روما قونسلوسلغی »

۳۳ .ـــ رومانك تأسيسی .ـــ روما اولا همان ایتالیانك اورته‌سنده تیبر نهری كنارنده درت كوشه كوچوجك برشهر ایدی ، میلاددن ۷۵٤ سنه اقدم تأسیس اولنمشدی . مؤسسی اولان رومولوس ایله بدایتده رومادە حكومت ایدن قراللر حقنده معلومات صحیحه‌مز یوقدر .

۳٤ .ـــ روما قونسلوسلغی .ـــ روما قراللری اكابر اهالی ایله اویوشارق اجرای حكومت ایدرلردی . میلاددن ۵۱۰ سنه‌اول اهالی قرال تاركینی طرد ایتدیلر . بردها رومادە قرال اولمادی . هرسنه قونسلوس نامیله ایكی آدم انتخاب ایدرلردی . بوایكی ذات برسنه مشتركاً حكومت ایدرلردی . بیوك عائله‌لرك رؤساسی اجتماع ایدرك مصالح حكومت حقنده اعطای رأی ایدرلردی . مجلسه سناتو یعنی **اختیار مجلسی** دیرلردی .

٣٥. پاتریجیلر وپلبسلرك منازعه‌سی . — رومانك اسکی عائله‌لرینه منسوب اولان رومالیلره پاتریجیلر یاخود زادکان دیرلردی . اسکی رومالیلرك ذریتندن کلمین آدملره پلبسلر دیرلردی . پلبسلر پك زیاده کثرتلی ایدیلر . زیرا همان بتون بلاد متجاوره اهالیسی روما قومینه داخل اولمشلردی . لکن پاتریجیلر یالکز باشلرینه حکومت ایتمك ایسترلردی . پلبسلر حکومته اشتراك ایتمك ایستدیلر ، پاتریجیلر رد ایتدیلر بونك اوزرینه پلبسلر رومایی ترك ایتدیلر . سناتو پلبسلری کیری کتیرمك ایچون کندیلرندن برر وکیل تعیین اولنمسنه مساعده ایتدی . بو وکیللره تریبون نامنی ویررلردی که قونسلوسلرك اجرا آتنه مانع اولمق حقنه مالك ایدیلر . بوبابده تریبونلره یالکز بر وه تو یعنی اولماز دیمك کافی ایدی . پاتریجیلر وپلبسلر یوزسنه‌دن زیاده منازعه ایتدیلر . نهایة‌الامر پاتریجیلر پلبسلردن قونسلوس تعیین اولنمسنه موافقت ایتدیلر (قبل‌المیلاد ٣٦٦) ، بونك اوزرینه پلبسلر آرتق راحت طوردیلر .

٣٦. روما اردوسی . — رومالیلر زراعت وتجارت

ایدرلردی ، لکن جمله‌سی عسکر ایدیلر ، قایشدن معمول برزره کیرلر وسلاح اوله‌رق برقلیج ، برحربه وبرقالقان طاشیرلردی . محاربه‌ده کندیلرینی سپرده‌بولندرمق ایچون مستحکم اردوکاه قورارلردی . ۱۰۰ الی ۱۲۰ کشیدن مرکب کوچوك مفرزه‌لرله جنك ایتمکی بیلیرلردی‌که دیکر هیچ برقوم بونی یاپمغه مستعد دکلدی . شدتلی برنظاملری واردی . موقعنی ترك ایدن عسکر دیکرلری طرفندن صوپا ایله اعدام اولنوردی . اون یدی یاشنده ایکن تعلیمه‌باشلارلر صوك کونلرینه قدر دوام ایدرلردی . روما اردوسی اوقدر قوتلی اولدی‌که یاواش یاواش بتون دنیایی ضبط ایتدی .

۳۷ . ایتالیانك فتحی . — رومالیلر ایشه اولا بتون ایتالیا اهالیسنی تحت اطاعته آلمقدن باشلادیلر . بونك ایچون پك مشقتلی حربلر ایتمك لازم کلدی وبرقاچ عصر دوام ایتدی . قبل المیلاد ۲۲۲ تاریخنده بتون شبه‌جزیره‌الده‌ایدلمشدی .

۳۸ . پون محاربه‌لری . — اوتاریخده آفریقاده شمدی تونسك بولندیغی موقع قربنده‌ودکز کنارنده بربندر تجارت واردی‌که : قارطاجه دیرلردی . بوشهر سوریه‌ده‌کی « فنیکه » دن کلن ملاحلر طرفندن تأسیس اولنمشدی .

صكره‌لری تجارت واسپانیاده‌کی کموش معدنلرینی ایشلتمك سایه‌سنده پك زنكین اولمشدی . قارطاجه‌لیلر بالذات حرب ایتمزلردی ، لكن محاربه‌یی سون اقوام وحشیه‌دن طولغون معاشله عسكر یازارلردی . بواردو ایله شمالی افریقه‌یی ، اسپانیایی ، سجیلیایی فتح ایتمشلردی .

روماليلر سجیلیایی ضبط ایتمك ایسته‌دكلری وقت قارشیلرنده قارطاجه‌لیلره تصادف ایتدیلر . او وقت روما ایله قارطاجه آره‌سنده محاربه آچیلدی . بو محاربه‌لره پون محاربه‌لری دیرلر . بونلر اوچدر . برنجیسنده (قبل المیلاد ٢٦٤ — ٢٤١) روماليلر قارطاجه‌لیلری سجیلیادن دفع ایتدیلر . ایكنجیسنده (قبل المیلاد ٢١٨ — ٢٠١) آنیبال اسمنده‌كی قارطاجه جنرالی جنوبی غولیایی كچه‌رك ، آلپ طاغلرینی آشه‌رق ایتالیایه داخل اولدی واوچ سنه ایچنده روماليلر اوزرینه اوچ بیوك مظفریت احراز ایتدی . بو مظفریتلرك الك مشهوری اولان قان محاربه‌سندن صكره ناپولی شهرنده یرلشدی . لكن روماليلر جسارتلرینی غائب ایتمدی . آنیبالده رومایه تجاوز ایتمكه جسارت ایده‌مدی . آنیبالی ایتالیایی ترك ایتمكه اجبار ایچون قارطاجه‌یه اسچیپیون نامنده بر جنرال كوندردی .

اسچیپیون براردو ایله قارطاجه قربنه چیقدی . آنیبال‌انی تعقیب ایتدی فقط زاما (۲۰۲ قبل‌المیلاد) ده مغلوب اولدی . قارطاجه‌لیلر صلح طلب ایتدیلر . روماليلر اسپانیایی اله گچیردیلر . اوچنجیسنده (۱۴۹ – ۱٤٦) روماليلر قارطاجه غائله‌سندن قورتلمق ایسته‌یه‌رك شهری محاصره ایله ضبط وهدم ایتدیلر .

۳۹ . شرقك فتحی . — اسکندر ممالکنك انقسامندن صکره شرقده برچوق یونان حکومتلری واردی . روماليلر بونلری بربری آردنجه حتی بعضاً محاربه‌یه حاجت قالمقسزین ضبط ایتدیلر . روماليلر ایکی ماکدونیا قرالنی مغلوب ایتدیلر : فلیپی ۱۹۷ ده ، پرسه‌یی ۱٦۸ ده . سوریه حکمداری آنتی‌ئوخوسی قبل‌المیلاد ۱۹۰ ده بوزدیلر . پونت حکمداری متریداته قارشی اوچ جنك ایتدیلر . (۸۷ — ٦٤ قبل‌المیلاد) نهایت‌الامر یونانستانك ، ماکدونیانك ، کوچوك آسیانك ، سوریه‌نك ، مصرك حاکمی اولدیلر .

٤۰ . غربك فتحی . — روماليلر شرقی فتح ایتدکدن صکره غربه دوندیلر . معلومدرکه اولدن قارطاجه‌لیلردن اسپانیایی آلمشلردی . اووقت فرانسه‌ده غوللر اقامت ایدردی‌که

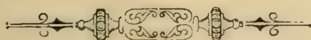
بونلر بر وقت روماليلری تيتره‌تمشلر و بر آرالق رومايی آلمشلردی . روماليلر ايتاليـاده‌كی غوللری محكوم ايتدكدن صكره اصل غوليايه كچه‌رك آلپ طاغلری ايله پيره‌نه طاغلری آراسنده‌كی يرلری ضبط و اوراده ايكی شهر بنـا ايتـديلر . اكس وَ ناربون . نهايت جزار قصور قالان غوليايی سكز سنه‌ده رەن نهرينه قدر فتح ايتدی (قبل الميلاد ٥٨ — ٥١)

٤١ محاربات داخليه . — بتون بو اوقاتده روماسناتو معرفتيله اداره اولنوردی . اهالی مجلسی بعضاً فوروم ياخود بازار ميداننده ، بعضاً تعليم ميداننده طوپلانوردی ؛ لكن دائمـا سناتويه اطاعت ايدرلردی . قونسلوسلر سنـاتويه صورمقسزين هيچ برشی ياپمازلردی .

بتون بو محاربه‌لرده او قدر آدم تلف اولدی كه عاقبت همان هيچ حقيقی رومالی قالمدی . بونك اوزرينه اردويه بر طاقم يبانجيلر و چابقينلر داخل اولديلر كه بونلر اقوام مغلوبه‌يی صويارق پاره قزانمق ايچون عسكر يازيلرلردی . عسكرلكی بر وظيفه دگل ، بر صنعت اتخاذ ايدن بو حريفلر آرتق حكومته اطاعت ايتميوب يالكز قوماندانلرينی ديكلرلردی . او وقت جنراللر سناتويه حكم ايتمك ايسته‌ديلر . لكن جنراللر متعدد اولوب بونلرك هر بريسی

تك باشنه حاكم اولمق ايستەديكندن كندى آرالرنده منازعه‌يه باشلاديلر . بووجهله باشلايان محاربات داخليه رومادە ، ايتاليادە وبتون روماممالكندە سكسان سنه مدت دوام ايتدى : سيللا ايله ماريوس آراسنده (٨٨ — ٨٢) ؛ سرتوريوس ايله پومپەيوس آراسنده (٨٠ — ٧٢) پومپەيوس ايله چزار آراسنده (٤٩ — ٤٥) آنتونيوس ايله اوقتاويوس آراسنده (٤٣ — ٣٢ — ٣٠ قبل الميلاد) .

هر دفعه‌سنده غالب اولان جنرال برقاچ سنه حاكم اولوردى ؛ فقط بوحكم دوام ايتميوردى . صوك دفعه‌سنده بتون دنيا محاربه‌دن يورولمش ايدى . صوك غالب اوقتاويوس بتون قواى حكومتى ذاتنده جمع ايدرك كنديسنه ايكى يكى عنوانى ويرديردى : آوغستوس وَايمپراطور (قبل الميلاد ٢٨) . سناتو لغو اولنمدى ، لكن الندە هيچ براقتدار قالمدى . سناتويى ادارە ايدن ايمپراطور ايدى . حضرت عيسى عليه السلام بو آوغستوسك زماننده دنيايه كلمشدر . [١]

[١] هجرت نبويه‌دن سنۀ شمسيه حسابيله ٦٢٢ سنه اول فلسطينده بيت لحم قصبه‌سنده .

بشنجی فصل

روما ايمپراطورلغی

۴۲. ايمپراطورلق وولايتلر . — روماليلر دها اولدن چوق مملكت فتح ايتمشديلر . ايمپراطورلر دها يوز سنه‌دن زياده بر زمان فتوحاته دوام ايتديلر . چول ياخود (ره‌ن) و (طونه) كبی نهرلر اوكنه كلدكلری وقت توقف ايتديلر . بو ممالك مفتوحه روما ايمپراطورلغی تشكيل ايتدی . بو ممالك اليوم انكلتره ، اسپانيا ، فرانسه ، طونه‌نك جنوبنده‌كی بالعموم ممالك (اسويچره، باويه‌را، اوستريا) اوروپای عثمانی ، اناطولی وسوريه وبتون شمالی افريقادن عبارت ايدی، روماليلر بوقطعهٔ واسعه‌يی ۴۶ ولايته تقسيم ايتمشلردی . ولايات بيوك ايدی مثلا (پيره‌نه) ايله (ووژ) آراسنده‌كی الكاده يالكز بش ولايت واردی .

هر ولايته بر رومالی والی وبر كدخدا كوندررلردی كه اولكيسی اردويه قوماندا، ايكنجيسی ويركولری جبايت ايدردی . (پروقونسلوس) تسميه اولنان بومأمورلر روما تبعه‌سنی اداره ايتمكدن زياده صويمقله اشتغال ايدرلردی . سناتو واليلری سربست براقشدی . ايمپراطورلر ايسه واليلرك افعالنه نظارت وولايات

اهاليسنه آشيرى درجه‌ده بدمعامله‌ايتملرينه ممانعت ايدرلردى . بونك ايچون ولايات اهاليسى سناتويرينه ايمپراطورلغك قائم اولديغنى كورمكله پك زياده بختيار اولديلر .

۴۳ . **اون ايكى قيصر** .— رومايى اداره ايدن ايلك اون‌ايكى ايمپراطوره اون‌ايكى قيصر ديرلر . (قبل‌الميلاد ۲۸ دن بعدالميلاد ۹٦ يه قدر) . بو قيصرلر هر شيئى ياپمق اقتدارينه مالك‌ايديلر ، ايمپراطور ايچون **برجانلى قانون** ديرلردى . اوغستوس ، وسپاسيانوس وتيتوس كبى بعض ايمپراطورلر بوقوهٔ مطلقه‌يى ناموسكارانه‌اجراى‌حكومت يولنده استعمال ايتمشلردى . لكن اكثريسى هوسات نفسانيه‌لرينى اجرا يولنده سوء استعمال ايتمشلردر . تيبه‌ريبوس ، نه‌رون ، دوميچيانوس، خسيس وظالم ايديلر ، بونلر كنديلرينه‌خوش كلمه‌ين آدملرى اعدام ايدرلر وزنكينلرك اموالنى مصادره ايلرلردى . ديكرلرى يارى دلى ايديلر ، قاليغولا خلقى كنديسنه معبود ايمش كبى پرستش ايتديرردى . وكندى آتنه قونسلوس نامنى ويرمشدى . قلاوديبوس ونه‌رون كبيلرى حكومت زحمتندن قورتلمق ايچون كندى يرلرينه كوله‌لرينى ياخود عتقاسنى براقمشلردى .

٤٤. آنتونینلر .ـــ بربرلرینی تعقیب ایدن بش ایمپراطور (٩٦ الی ١٩٢) بر عکس پك ایی ایمپراطور ایدیلر . بونلره « آنتونینلر » دیرلر . رومالیلرك اوتاریخـه قدر قوانین محررهلری همان یوقدی . هر حاکمك بالذات قانون یاپماسی و آنکله عمل ایتمسی اقتضا ایدردی . آنتونینلر بوقانونلری ضبط وتحریر ایتدیروب بعض اوامر جدیدهده علاوه ایتدیلر . اوتاریخه قدر افندیلری اسیرلرینی اولدرمك حقنه مالك ایدیلر ، آنتونینلر بونی منع ایتدیلر . روما حقوقنی او قدر معقول ومدلل بر حاله وضع ایتـدیلرکه آندن صـکره بوکا **حکمت محرره** نامی ویرلمشدر . اوروپا قانونلرندهبرچوق قاعدهلر بوروما حقوقندن اخذ اولنمشدر . آنتونینلر جسور وماهر جنراللر ایدیلر : رومانك طونه حدودینی تجاوز ایدن اقوام وحشیهیی دفع ایتمشلردی .

٤٥. روما مدنیتی .ـــ رومالیلر اولا پك قبا بر قوم ایدی ، زراعتدن وحرب ایتمکدن باشقه برشی بیلمزلردی . لکن آسیا ویونانستان اهالیسی ایله الفت ایدرك کوزل اثرلر یازمغی ، نطقلر سویلمکی ، کوزل بنالر وستاتولر یاپمغی

اوکرندیلر . ایتالیا ، فرانسه ، اسپانیا وانکلتره طول مدت وحشت ایچـنده قالمشدی . بورالری شهرلردن خالی وبیوك اورمانلرله قاپلی ایدی . رومالیلر بوممکتلری ضبط ایدنجه بیوك جاده‌لر آچدیلر . هریرده شهرلر تأسیس ایتدیلر، بونلری معبدلر ، تیاترولر وبیوك حماملر ایله تزیین ایتدیلر. یونانیلردن اوکرندکاری معارف وصنایعی بوممالك اهالیسنه اوکرتدیلر . اووقت بتون ایمپراطورلق اهالیسی لاتین لسانی سویلمکه ورومالیلر کبی یاشامغه باشلادیلر . مثلا فرانسه‌ده یوزدن زیاده اصلی رومایه منسوب شهروار در . روما زماندن قالمه برچوق خرابه‌لر وهیکللر بولنیور . فرانسز لسـانی لاتین لساندن چیقمشدر .

٤٦ . عسکرلرك حکومتی . — آنتونینلردن صکره کلن ایمپراطورلر (۱۹۲ – ۲۸٤) حکومت ایتمکده سربست اولمادیلر . عسکرلر حاکم اولمشلردی . برایمپراطور بونلره مقدار کافی پاره ویرمز ، یاخود اطـاعت ایتمزسه کندیسنی اولدیررلر ودیکرینی تعیین ایدرلردی . اووقت برچوق روما اردولری واردی . بریسی انکلتره‌ده ، بریسی رەن سواحلنده، بریسی طونه بوینده ، براردو سوریه‌ده .

اکثریا بواردولر اتفاق ایتمزلردی، هربریسی برایمپراطور

تعيين ايدرەكره يكديكرلريله حرب ايلرلردی ؛ حتی اون سنه مدت (٢٥٩ – ٢٧٠) برآنده يكرمی ايمپراطور واردی . اووقت «هليوغابال» اسمنده، قادين البسەسی كيين سوريەلی كنج برراهب كبی غريب الاحوال ايمپراطورلرده ظهوره كلمشدی .

٤٧ . **قسطنطينيەنك تأسيسی** . ـــ نهايت برطاقم ايمپراطورلر ميدانه چيقدی كه عسكراولمغله ايشه باشلامشلردی وكنديلرينه اطاعت ايتديرمك ايچون اولدقچه فعال ايديلر . بونلر محاربات داخليەيی منع ايچون مستقبلا لااقل بری شرقده ، ديكری غربده اولمق اوزره ايكی شريك ايمپراطور بولنماسنه قرار ويرديلر .

بعده ايمپراطور قسطنطين ٣٢٦ ده كندی نامنه نسبتله يكی برشهر (قسطنطينيه) تأسيس ايتدردی . شهر درت سنەده اكمال اولندی : بو ، رومايه مشابه بيوك بر شهر ايدی . بورايه بالجمله بلاد متجاورەدن جبراً اهالی جلب اولنوب اسكان ايدلدی . شرق ايمپراطورلری بوراسنی پايتخت اتخاذ ايتديلر .

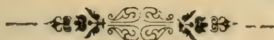
٤٨ . **بازامپير** [*] . ـــ بوتاريخدن اعتباراً بری قسطنطينيەده ، ديكری رومادە اولمق اوزره ايكی ايمپراطور

---

[*] قسطنطينيەنك نام قديمی اولان بيزانس اسمنه نسبتله بيزانس ايمپراطورلغی دخی ديرلر .

بولنوردی . بونلرك معیشتجه اسكی روما ایمپراطورلرندن هیچ بر فرقلری یوقدی ، اینجودن بر تاج كیرلر ، سرایده آلتون بر تخت اوزرنده اوطورورلر ، صیرمه ایشلمه‌لی اوزون كنیش البسه كیرلردی . یرلره قاپانمقسزین یانلرینه كیرلمزدی . اطرافلرنده بیكلرجه قرینلر و خدمه واردی كه بونلر كندیلرینه عادتا تعبد ایدرلردی . سرایلری اسكی فرس حكمدارلرینك سرایلرینه بكزردی . بو حكومته بازامپیر دینلمشدر .

٤٩ . ایمپراطورلغك نهایتی . — ایمپراطورلر سرایلرینی و عسكری اداره ایتمك ایچون چوق پاره‌یه محتاج ایدیلر . تبعه‌لری اوزرینه اغیر ویركولر طرح ایتمشلردی . بر شهر اهالیسی ویركو ویره‌مزسه اصحاب املاكی عموم شهرك ویركوسنی ویرمكه جبر ایدرلردی . بوز سنه نهایتنده همان بتون اصحاب املاك محو اولدیلر . ارتق زراعت ایده‌جك ، مملكتی محافظه ایلیه‌جك قدر آدم قالمدی . باربار چته‌لری هر طرفدن حدودی تجاوز ایتدیلر . ٤٧٦ ده (اودوآقر) اسمنده‌كی بر چته رئیسی صوك روما ایمپراطورینی اورته‌دن قالدردی . بوندن صكره یالكز قسطنطینیه‌ده بر ایمپراطور قالدی .

آلتنجی فصل

عيسويت

٥٠ . مذاهب قديمه . — يونانيلر وروماليلر اعتقاد ايدرلردی كه عالمی برچوق معبودلر اداره ايديبور وبو معبودلرك اركك وياقادين كبی بررو جودی واردر . بومعبودلری تصوير ايچون اغاجدن ياخود مرمردن برطاقم بتلر ياپارلردی . ظن ايدرلردی كه معبودلر حسود ومشكلپسند درلر . وكنديلری ايله درجهٔ كفايه ده اشتغال اولنمازسه غضب ايدرلر . بناءً عليه معبودلر ايچون سرايلر (عبادتخانه لر) انشا ايدرلردی . معبودلره مجوهرلر كتيررلر واوكوز وقيون قربان ايدرلردی . شرفلرينه تياترو اوينارلردی . لكن معبودلره يارانمق ايچون ايلكيجی ومرحمتلی اولمق لازم كلديكنی اعتقاد ايتمزلردی .

٥١ . عيسويت . — قرون اولانك بيوك وقايعندن بری ده عيسويتك ظهوريدر . وحدانيت الهيه يی تعليم ايدن حضرت موسی عليه السلامك شريعتی توسيع دائرهٔ انتشار ايده مدكدن باشقه بالآخره يهوديلر يك چوق فنا القلرده

بولنمشلر وتورات شریفی الدن چیقارمشلردی . حضرت عیسی علیه‌السلام دنیانك بویله ظلمت ایچنده وخلقك روماليلرك شدت تجاوزاتی آلتنده فوق‌الحد مقهور اولدیغی برزمانده فلسطینده نشر دین ایتمك ایسته‌مش ایسه‌ده کندیسنه اون ایکی کشیدن باشقه کیمسه ایمان ایتمدی . یهودیلر حضرت عیسی‌یی صلب ایتمك ایسته‌مشلر ایسه‌ده موفق اوله‌مدیلر . مشارالیه امر حقله سمایه رفع اولندی .

٥٢ . حواریون .— حضرت عیسادن صکره تلامیذی یعنی حواریون اطرافه یاییله‌رق عیسویتی وانجیل شریفی نشر ایتمکه سعی ایتدیلر . عیسویت تعلیم ایتدیکی شفقت وجوره تحمل کبی افکار سایه‌سنده سفیللر وبیچاره‌لر آره‌سنده خفیاً ییدرپی انتشار ایدرك همان بتون روما ممالکنی قاپلادی . ایمپراطورلر صکره‌لری بویکی دیندن خبردار اولدقلری زمان اربابی حقلرنده فوق‌العاده التزام شدت ایتدیلر . خرستیانلری برقاچ کره‌لر قتل عام ایتدیلر . فقط روماليلر اساساً کندی مذهبلرینك ده بطلانتی اکلایوب چوقدنبری ترك ایتدکلرندن عیسویت کوندن کونه

قوتنی آرتیردی شویله‌که ۳۰۰ سنه ایچنده اهالیٔ قصبات کاملاً خرستیان اولدیلر. نهایت ۳۱۱ تاریخنده ایمپراطور قسطنطین طرافدارقازانمق ایچون خرستیانلغی قبول ایتدی، بوصورتله عیسویت ایمپراطورلغك رسمی برمذهبی اولدی .

۵۳ . رهبان مجلسلری .-- عیسویت غایت کیزلی نشر اولندیغندن وضع اصلیسندن چیقه‌رق مؤخراً بالضروره مسائلنده بك چوق اختلافات حاصل اولمشدی. بواختلافاتی حل ایتمك ایچون رهابین برچوق کره‌لر اجتماع ایتمشلردی. برنجی مجلس ازنیك مجلسی (۳۲۵) درکه‌درت انجیل [۱] وخرستیانلرك عقائد اساسیه‌سی : « اقانیم ثلاثه » [۲] بوراده قبول وتصدیق ایدلمشدر . خرستیانلرك « قداس » [۳] آیینه مخصوص دعالری اومجلسده ترتیب اولندی .

خرستیانلغك الیوم اورتودوقس ، قاتولیك ، پروتستان نامیله اوچ بیوك شعبه‌سی ودها بك چوق نوعلری واردر .

[۱] متی ، یوحنا ، لوقا ، مرقوس.

[۲] بابا ، اوغل ، روح القدس .

[۳] قداس یاخود لیتورژیا حضرت عیسی علیه السلامك دم وتنلری ذکری اولان آیین اصلیدر .

﴿ برنجی باب حقنده محاكمات ﴾

١ . ابتدا تمدن ايدن اقوام شرق اهاليسيدر . اجتماع حالنده يشامغی ، اپی زراعت ايتمكی ، معادن ايشله مكی بونلر اوكرتمشلردر . صنايعی ، تجارتی ، فنون ومعارفی بونلر ايجاد ايتمشلردر .

٢ . بو اقوام شرقيه ايچنده الك مهملری اوقدر مبانئ عاليه انشا ايدن مصرليلر ايله وحدانيت الهيه‌يی تعليم ايدن يهوديلردر .

٣ . مصر متمدن ايكن وحشت حالنده بولنان اوروپا تاريخ عموميده يونانيلر ايله كنديسنی كوستريور . يونانيلر مصری و آسيانك بيوك بر قسمنی ضبط ايتديلر . بو فتوحاتدن مقدم دخی متمدن ايكن بعدالفتوحات دها زياده تمدن ايتديلر .

٤ . صكره يونانيلر محو اوليور . روماليلره مغلوب ومحكوم اوليور . روماليلر يونانيلره منقاد اولان بالجمله ممالكه توسيع نفوذ وحكومت ايديورلر ؛ فضله اوله‌رق شمالی آفريقايی ، اسپانيايی ، انكلتره‌يی ، ضبط ايدييورلر . كنديلرينی يونانيلر تمدن ايتمشكن كنديلری ده وحشی اولان غرب اقوامنه مدنيتی اوكرتديلر .

٥ . بووجهله شرقده طوغان مدنیت رفته رفته غربه یاییلمشدر .

٦ . لکن روماليلرده نوبتلری کلنجه بیتاب اولمش حکومتلرینی باربارلر ، جرمانلر محو ایتمشدر .

٧ . اووقت ازمنهٔ قدیمه تاریخی ختام بولیور . قرون وسطی باشلایور . ازمنهٔ قدیمه ایله ازمنهٔ اخیره آره‌سنده‌کی دوری بونام ایله تسمیه ایدرلر .

﴿ برنجی باب اوزرینه وظائف تحریریه ﴾

١ . تاریخ مدنیتده مصرك اهمیتی .

٢ . حکام ، حضرت موسی ، ملوك ، انبیا .

٣ . مستعمرات وبلاد یونانیه — اسپارته ، آتنه ، مدیه محاربه‌لری .

٤ . پریقلس دوری — اسکندرك فتوحاتی ، ممالکنك انقسامی .

٥ . یونانیلرك علوم ومعارفی .

٦ . تاریخ مدنیتده یونانیلرك اهمیتی .

٧ . رومانك تأسسی — قراللق، قونسلوسلق، پاتریجیلر ایله پلبسلر منازعه‌سی .

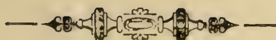
٨ . روما اردوسی ، پون محاربه‌لری ؛ شرق وغربك فتحی .

٩ . محاربات داخلیه ، ایمپراطورلغك تأسسی .

١٠ . ایمپراطوراق وولایات ؛ اون ایکی قیصر ، آنتونینلر ؛ روما مدنیتی .

١١ . عسکر حکومتی وایمپراطورلغك نهایتی .

١٢ . عیسویت .

ایکنجی باب

قرون وسطی

برنجی فصل

— جرمانلرك هجوم واستیلالری —

٥٤. جرمانلر .— جرمانلر بوكون آلمانیا دینلن یرده اوطوررلردی . بونلر غیرمتمدن ایدیلر : چفت سورمکی ، حیوان اوتلاتمغی بیلیرلردی ، لکن نه یازمق نه اوقومق ، نه شهرلر انشا ایتمکی بیلیرلردی . اوولرده اخشاب اولرده اقامت ایدرلردی . دوکوشمکی پك سورلردی ، اکثریا ارالرنده جنك ایدرلردی ، چونکه کوچوك قوملره آیرلمشلردی .

برچوغی قسمت آرامق ایچون طاقم طاقم اوته یه بری یه کیدرلردی . ایمپراطورلق ممالکنه کیررلر وروماشهرلرینی یغما ایتمکی تجربه ایدرلردی . لکن رومالردولری دهااوته یه کیتملرینی براقمازلردی .

٥٥. غوتلرك استیلاسی . — ویزیغوت واوستروغوتلره منقسم اولان غوتلر جرمان اقوامنك الك بیوکلرندن بری ایدی . بونلر آسیادن کلوب هرشیئ محو ایدن هون طائفه‌لرندن

قورتارمق ایچون ۳۷۵ ده یوردلرندن فرار ایتدیلر و ایمپراطورلق حدودینه کیردیلر .

ایمپراطورلر اولا غوتلرله محاربه ایتدیلر ، صکره کندی خدمتلرینه آلدیلر . لکن ویزیغوت قرالی آلاریك عصیان ایتدی . رومایی ضبط و یغما ایتدی (٤٠٩) آنك خلفی اولان قرال بتون قومیله فرانسه نك جنوبیله اسپانیانك شمالنده یرلشمکه کتدی ، بو حوالی ویزیغوت قراللغی اولدی .

٥٦ . — « بورغوند » لرك « واندال » لرك استیلالری . — ایمپراطورلر ایتالیایی مدافعه ایچون غولیادن روماعسکرینی کیری کتیرتمشلردی . ارتق « رەن » نهری کچیدنی کیمسه قورومیوردی . ایکی جرمن قومی غولیایه کچمك ایچون بو حالدن استفاده ایتدیلر .

بورغوندلر « سون » و « ژورا » نهرلری وادیلرنده یرلشدیلر . بورالری بورغوندلر قراللغی اولدی : حالا اوراسی بورغوندیا نامنی صاقلامشدر . بورغوندلر پك ایری اولدقجه حلیم کیمسه لر ایدیلر . خرستیانلغی اولدن قبول ایتمشلردی .

واندالار غولیایی بویدن بویه کچدیلر ، صکره اسپانیایی ده آشدیلر . اولا اندلسده اقامت ایتدیلرکه بو نام آنلردن

قالمشدر . صکره شمدی جزایر وتونس دیدیکمز مملکتلری فتح ایتدیلر . واندال قراللغنی تأسیس ایتدیلر . واندالر غدار ووحشی ایدیلر . کچدیکلری یرلرده اماکن عالیه‌یی ییقارلردی ؛ پاپاسلری اولدیررلردی . لکن حکومتلری چوق سورمدی ، قسطنطینیه ایمپراطوری ژوستنیان آفریقایی ٥٣٤ده تکرار آلدی .

٥٧ . فرانقلرك استیلاسی . — فرانقلر کوچوك مفرزه‌لر حالنده بلچیقاده اوطوررلردی . ایمپراطورلر، درونده همان بر کیمسه قالمدیغی زمان فرانقلرك بلچیقایه کیرملرینی براقدیلر وآنلری کندی خدمتلرینه آلدیلر . بوبلوکلردن برینك رئیسی قلوویس تکمیل فرانقلرك قرالی اولدی . بتون غولیایی ضبط ایتدی ، بوراسی‌ده فرانق قراللغی اولدی .

٥٨ . آنغلوساقسونلرك استیلاسی . — اووقت انکلتره‌نك اسمی (بریتانیا) ایدی وروما ایمپراطورلرینك النده ایدی . لکن آنلر عسکرلرینی کیری چکمشلردی . آنجق اهالی اسقوچیا طاغلیلرینه قارشی آرتق نصل مدافعه ایده‌جکلرینی بیلمدکلرندن ساقسونلری کندی خدمتلرینه آلدیلر . ساقسونلر دخی هنوز بحث ایتدیکمز دیکر اقوام کبی جرمن ایدیلر .

ساقسونلر كيلرله، چولق چوجقلريله برلكده جرمانيادن كلديلر؛ صكره انكلتره‌نك جنوبنده يرلشديكلری كبی كنديلرينی چاغران اهالی‌يی قتل عام ايتديلر (٤٥٥) . دانيمارقه‌دن كلن ديكر جرمنلر يعنی آنغللرده بويله ياپديلر . آلتنجی عصرده بريتانيانك شمالنده اوچ « آنغل » ، جنوبنده درت ساقسون قراللغی وجودبولدی . اوكوندن اعتباراً بوممكت انكلتره نامنی آلمشدر .

٥٩ . اوستروغوت ولومباردلرك استيلاسی . — اوستروغوتلر ايتاليا‌ده ٤٨٩ ده يرلشمشلر واوستروغوت قراللغنی تأسيس ايتمشلردی . قراللری اولان تئودوريك (٤٨٩—٥٢٦) روماليلره محب اولوب ايتاليايی همان اسكی ايمپراطورلر كبی اداره ايتدی . صكره قسطنطينيه ايمپراطوری ژوستنيان براردو كوندردی . ايتاليايی كيری آلدی (٥٥٤) .

لكن چوق كچمه‌دن ينه جرمنلردن لومباردلر آلپ طاغلرينی آشه‌رق (٥٦٨) بتون پو نهری واديسنده يرلشديلر . لومبارديا قراللغی ده بوصورتله وجودبولدی .

حالا پونهری وادیسنك برقسمی لومبـاردیا نامنی طـاشیر .

٦٠ . استیلالرك نتائجی . — استیلا بو وجهله ٢٠٠ سنه یه یاقین سوردی و برطاقم بیوك تبدلاته بادی اولدی . استیلادن اول یالکز بر روما ایمپراطورلغی واردی . صکره برقاچ بار بار قراللقلری میدانه چیقدی .

بو قراللقلرده ایکی جنس اهالی وار ایدی : بریسی قرال ایله برلکده کلن جرمنلر ، دیکری مملکتده قالان ایمپراطورلرك اسکی تبعه‌لری یعنی رومالیلر .

جرمنلر ایله رومالیلر برلکده یشادیلر . بوسایه‌ده جرمنلرك بار بارلقلری براز آزالدی . فقط رومالیلر مدنیتی اونوتدیلر . آرتق یول و مبانیٔ عالیه یاپلمدی . زراعت او قدر فنا اجرا اولندی که مملکتك برقسمنی اورمانلر و چالیلر قاپلادی .

٦١ . جرمنلرك تبدیل مذهبلری . — جرمنلر اولدن بته طاپارلردی ، فقط مذهبلرینه چوق رعایتلری یوقدی . روما الکاسنه کیرنلری خرستیانلغه دونرلردی . غوتلر ، وانداللر ، بورغوندلر ، لومباردلر ایرکندن تبدیل

مذهب ایتدیلر . فقط بونلر آریوس [١]مذهبنده ایدیلر.
یعنی تثلیثه اعتقاد ایتمزلردی . فرانقلر ایسه ایلك
حمله‌ده قاتولیك اولدیلر . رومالیلرده قاتولیك اولدقلرندن
دیکر باربارلردن زیاده فرانقلره اطاعت ایتمکی ترجیح
ایدرلردی . بوجهتله قلوویس سلاله‌سنه منسوب قراللر
پك نفوذلی اولدیلر .

بواثناده **پاپا** دینیلن روماپیسقوپوسی هرطرفده اعتبار
قازانمغه باشلایوردی . پاپا غره‌غوار آنغلو ساقسونلره تبدیل
مذهب ایتدیرمك ایچون انکلتره‌یه میسیونرلر کوندردی‌که
بونلر آنغلو ساقسونلری دین عیسایه ادخال ایتدیلر .
(٥٩٧) . صکره‌لری سکزنجی عصر اوائلنده جرمانیاده
قالان جرمنلری تنصیر ایتمکه تشبث ایتدی . اورالره
میسیونرلر کوندردی ، اووقت فرانقلرك مه‌رووەنژیه‌ن
سلاله‌سنه منسوب قراللری انحطاطده ایدیلر . لکن « قارلو
ونژیه‌ن » دوقلری قوت پیدا ایدیورلردی . پاپا اکثریا

[١] ازنیك مجلسنده حضرت عیسی علیه‌السلامك لاهوتی
حقنده ویریلن قراری عدم تصدیق ایله آیریلان اسکندریه‌لی
براهبدر .

بودوقلردن باخصوص شارل مارتل واوغللرندن استعانه ایدردی .

٦٢. شارلمان و غرب ایمپراطورلغی . — اسمی کچن شارل مارتلك اوغلی **قیصه** پپن فرانقلرك قراللغنی الده ایتدی . آنك اوغلی شارلمان ایتالیانك برقسمنی ضبط ایتدی . جرمانیانك فتحنی اکمال ایتدی . پاپا طرفندن باشنه ایمپراطورلق تاجی ۸۰۰ تاریخنده قوندی . شارلمانك ایمپراطورلغنه روما ایمپراطورلغی دینلدی ، فقط آکا هیچ بکزه‌مزدی . فقط باربارلرك استیلاسندن صکره پارچه‌لانان غرب برکره دها برایمپراطورك حکومتی آلتنده برلشدی وبوکا اسکی ایمپراطورلغك هیچ بروقت اجزاسی میاننه کیرمین جرمانیا دخی ملحق اولدی .

ایکنجی فصل

اسلامیت واهل اسلام

٦٣ . حضرت محمد علیه‌السلام . — جرمنلر غرب ایمپراطورلغی ممالکنی فتح ایتدکاری اثناده عربلر شرق ایمپراطورلغنك بر قسمنی ضبط ایدییورلردی . عربلر رومالیلرك اصلا زیر حکملرینه داخل اولمامشلردی .

عربستانده وقتیله دین ابراهیم علیه‌السلام مرعی اولمش ایسه‌ده صکره‌لری عربلر وادیٔ ضلالته دوشه‌رك اصنامه عبادت ایتمکه باشلامشلردی . مکهٔ مکرمه عربلرك بر مرکز عمومیسی ایدی . کعبهٔ معظمه زمان جاهلیتده دخی مقدس ومطاف ایدی . عرب قبائلندن قریشیلر لسانلری، نسبلری جهتیله اشرف قبائل ایدی . قریشیلردن ومکهٔ مکرمه متحیزانندن عبدالمطلبك اوغلی عبداللهك نجل جلیل القدر مکرملری حضرت محمد صلی الله علیه وسلم افندیمز ٥٧٠ تاریخ میلادیسنده مکهٔ مکرمه‌ده دنیایی تشریف و ٦١٠ده

دین مبین اسلامی نشره مباشرت بیوردیلر ، عربلری بتلره طاپمقدن منع ایتدیلر .

جناب حقك وحدانیتنی وکندیلرینك رسول الله اولدقلرینی خلقه تبلیغ ایلدیلر . مشرکین قریش حضرت نبی محترم صلی الله تعالی علیه وسلم افندیمزی نشر دیندن منع ایتمك ایستهدیلر . بونك اوزرینه حضرت رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم افندیمز مدینهٔ منورهیه مهاجرت بیوردیلر (٦٢٢ میلاد) .

هجرت نبویهنك اون ایکنجی آینده مشرکلرله جهاده امر الهی شرف واقع اولدی . مؤمنین سعادت قرین معیت عالیٔ رسالتپناهیده بولنهرق اعلای کلمة الله یولنده فدای جان ایتمکی شرف عد ایدرلردی . برچوق غزالردن (بدر ، احد ، خندق) صکره وهجرتك سکزنجی سنهسنده اهل اسلام مظفراً مکهیه داخل اولدیلر . نهایت همان بالجمله عربستان اهالیسی وحدانیت الهیه ورسالت محمدیهیی تصدیق ایلدیلر . حضرت رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم افندیمز هجرت سنیهلرینك اونبجی سنهسنده مدینهده ارتحال دار بقا بیوردیلر .

٦٤ . اسلامیت . — حضرت محمد مصطفی علیه الصلاة والسلام افندیمزك الك بیوك معجزهلری قرآن کریم اولوب

کندیلرینه منجماً (٢٣ سنه‌ده) نازل اولمشدر . قرآن کریم حضرت ابوبکر رضی‌اللّٰه تعالی عنه زماننده برمصحفه جمع اولنوب حضرت عمر وعثمان (رضوان‌اللّٰه تعالی علیهم) زمانلرنده نسخه‌لری تکثیر واطراف ممالکه تسییر اولندی . دین‌مبین محمدینک بالعموم احکامی مصحف شریفده مسطوردر .

رسول اکرم صلی‌اللّٰه تعالی علیه وسلم افندیمز نبیٔ آخر زمان اولوب لسان سعادتلرندن صادر اولدیغی اوزره مکارم اخلاقك تعلیم وتتمیمنه مأمور اولدقلرندن علی‌العموم انسانلری سعادت ابدیه‌یه نائل ایده‌جك بر دین جلیل نشر بیورمشلردر .

چونکه شرائط اسلامیه وحدانیت الٰهیه ورسالت محمدیه‌یی قلباً تصدیقدن ، اوقات خمسه‌ده ایفای صلاتدن ، اعطای زکاتدن ، صیامدن ، وحجدن وسائر احکام شریفهٔ شرعیه‌دن عبارتدر، تأمل اولندیغی حالده بونلرك هر برنده‌کی حکمت وعلویت پك قولای معلوم اولور .

اوامر الٰهیه‌یه اطاعت واحکام جلیلهٔ اسلامیه‌یه رعایت ایدنلر جنتله مبشر وانکار وعکسیله عمل ایدنلر دخی نارجحیم ایله منذردرلر .

٦٥ . خلفای کرام رضی‌اللّٰه تعالی عنهم . — رسول اکرم صلی‌اللّٰه تعالی علیه وسلم افندیمزدن صکره یارغارلری حضرت

ابو بكر الصديق رضی الله تعالی عنه بیعت امت ایله خلیفه اولدی.

حضرت ابو بكر الصديق (١٠ – ١٣ تاریخ هجری) تعقیباً عمر (١٣ – ٢٣)، عثمان (٢٣ – ٣٥) ؛ وعلی (٣٥ – ٤١) رضی الله تعالی عنهم حضراتی مقام خلافته رونق ویردیلر. حضرت ابوبکری استخلاف ایدن حضرت عمر رضی الله عنه برنجی دفعه اوله رق امیر المؤمنین نامی ویردی. خلفای اربعه رضی الله عنهم حضراتی مدینهٔ منوره ده اقامت بیوررلردی. کلمة اللهی اعلا واقوام سائره یی عدالت اسلامیه دن حصه دار ایتمك ایچون خلفای کرام رضی الله تعالی عنهم حضراتی سوریه وایرانه وممالك سائره یه بك چوق اوردولر سوق ایتدیلر.

٦٦ . فتوحات اسلامیه . — عقائد اسلامیه غایت متین وقلوب مؤمنین نصرت الهیه دن فوق الحد امین اولدیغندن عساکر اسلامیه هر نه طرفه توجه ایتدیلرسه احراز غالبیت ایتدیلر .

شویله که یکرمی سنه ایچنده سوریه (٦٣٨ م)، مصر (٦٤٠ م)، وعموماً ایران (٦٤٢ م) داخل قلمرو اسلامیان اولدی. خلفای راشدیندن صکره حضرت معاویه ایله خلافت

امویه باشلایه‌رق (٦٦١ م ؛ ٤١ ﻫ) سوریه‌ده‌کی دمشق الشام مقر خلفای امویون اولمشدی .

خلفای امویه‌ده دخی جهاد وغزایه دوام واعتنا ایتدکلرندن عبدالملك وولید زمانلرنده فتوحات اسلامیه برقات دها توسیع دائره ایدرك شرقده ترکستان وشمالی هندستان (٧٠٧ م) وغربده تونس وجزایر وفاس ضبط اولنمش وجبل الطارق بوغازندن دخی عبور اولنه‌رق بر محاربه‌ده ویزیغوت قراللغی محو ایدیله‌رك بتون اسپانیا (٩٢ ﻫ ٧١١ م) تحت اطاعته آلنمشدر . قسطنطنیه اوزرینه متعدد سفرلر ایدلمشدر . او تاریخده حوزهٔ اسلامیه بحر محیط اطلاسیدن سند نهرینه قدر امتداد ایدردی . بو قدر واسع وعظمتلی برحکومت (٢٠٠٠ فرسخ امتدادنده ممالك) هیچ بر وقت کورلمامشدی .

٦٧ . خلافت عباسیه وحکومات سائره . — خلافت امویهٔ شامیه طقسان یدی سنه مدت دوام ایلدکدن صکره ابوالعباس السفاح بغدادده خلافت عباسیه‌یی (٧٥٠ م ؛ ١٣٢ ﻫ) تأسیس ایتدی . فقط امویوندن عبدالرحمن قورتیله‌رق اندلسه کیدوب قرطبه‌ده آیریجه یکی بر خلافت امویه (٧٥٥ م) تأسیس ایتدی . دها صکره مصرده ، سوریه‌ده ، دیکر حکومات اسلامیه تأسس ایتدی . ١٢٥٨ تاریخ میلادیسنه

مصادف اولان ٦٥٦ تاریخ هجریسنده تاتارلر بغداده استیلا وخلافت عباسیه‌یی امحا ایلدیلر . آنجق صکره‌دن تاتارلر دخی دائرهٔ منجیهٔ اسلامه داخل اولدیلر .

الیوم قطعات مختلفهٔ عالمده ۲۰۰ میلیوندن زیاده اسلام موجوددر . دین مبین آفریقا ایله هندستان وچینده کوندن کونه توسیع دائرهٔ انتشار ایلمکده‌در .

٦٨ . مدنیت اسلامیه .— عربلر یالکز محارب دکلدیلر . ادبیاته وعلومه فوق‌العاده محب ایدیلر . هله زمان جاهلیتده بلاغت عربیه واصل اقصی الغایات اولمشدی . عربلر علوم مثبته‌یی لسان یونانیدن عربجه‌یه ترجمه وبر چوق اصلاحات اجراسیله پك زیاده توسیع واکمال ایتدیلر وبر طاقم یکی علملر ایجاد ایتدیلر . عربلر علم کیمیایی وضع وکثولی کشف ایتدیلر . جبری ایجاد وهندسه ایله علم هیئتی پك زیاده توسیع واکمال ایدوب خلیفهٔ عباسی المنصور زماننده بنوموسی ورفیقلری سنجار صحراسنده نصف‌النهاری صورت صحیحه‌ده حساب وکرویت ارضیه‌یی اثبات ایتدیلر . بطلمیوسك جدوللرینی تصحیح ؛ مدار شمسك انحرافنی دها صحیح صورتده حساب ، اعتدالین نقطه‌لرینی تعیین ، آلات رصدیه ورقیقه اختراع وسمرقندده شایان حیرت بر رصدخانه بنیاد

ايتديلر . طب ابتده‌ده ترقی ايتديلر . بك ظريف يكی بر طرز معماری احداث ايتديلر . زراعت وصنايع‌جه‌ده ترقی ايلديلر . فقهای كرام رحمهم‌الله حضراتی مسائل شرعيه‌نك حل وتميزی ايله اوقدر اشتغال بيورمشلردركه فقه شريفی حقيقةً بر عمان بی‌پايان حالنه قومشلردر .

عربلر صنعت ومهارتجه حيرت رس عقول اولان برچوق مدارس وجوامع شريفه وديكر مبانئ عاليه [١] انشاسيله تركستاندن بحر محيط اطلاسی‌يه قدر امتداد ايدوب كيدن او خطهٔ وسيعه‌يی بر كلزار معارف حالنه قوديلر .

اوزمانلر بغداد ، بصره ، سمرقند ، دمشق ، قاهره ، قيروان ، فاس ، غرناطه قرطبه ، مدنيت وترقی مركزلری ايدی .

تأسف اولنوركه تاتارلر شرقده ، اسپانيول باربارلری غربده بيكلرجه عالملرك يوزلرجه سنه‌لر چاليشوب موقع استفاده‌يه قويدقلری لايعد كتب علميه‌يی ، بی‌حساب آثار مشهوره‌يی محو وتالان وممالك معمورهٔ اسلاميه‌يی خاك ايله يكسان ايلديلر .

عربلر شهرلر اطرافنده‌كی صحراری‌يی بر باغچه كبی

[١] اك مشهوری غرناطه‌ده الحمرا سراييدركه كورنلری حيران ايتمكده‌در .

اروا «چرخلی قیولری ، صوجدولاری اوروپایه عربلر معرفتیله داخل اولمشدر » وزراعتله [۱] احیا ایدرلردی قرون وسطاده مدنیت ومعارف عربلر النده ایدی . اووقت اوروپالیلر پك وحشی ومتدنی ایدیلر .

عربلرك حصوله کتیردکلری آثاره نسبتله واصل ید استفاده‌من اولان آثار علمیه پك آزدر .

---

[۱] پرنج ، زعفران ، کنویر ، قایصی ، پورتقال ، قوش‌قونماز ، قاوون ، مسکت اوزومی ، یاسمین ، مائی وصاری کل ، پموق ، شکر قامشی اولا سجلیا واسپانیایه عربلر طرفندن نقل اولنمش واورادن اوروپایه کچمشدر .

اوچنجی فصل

آوروپاده فئوداليته

٦٩. شارلمان ایمپراطورلغنك انقسامی. — شارلمانك ایمپراطورلغی ٥٠ سنه دوام ایتمدی. ٨٤٣ده حفیدلری آنی (وردون) معاهده‌سیله اوچه آیردیلر. فرانسه، المانیا، ایتالیا. متعاقباً تشکل ایدن دیکر کوچك حکومتلر حسابه داخل دکل.

قراللر اولا شارلمان سلاله‌سندن اولدی؛ صکره هر قراللقده یرلی برعائله حکومته باشلادی. بو قراللر قوتلی ومقتدر دکل ایدیلر. هر حکومت برطاقم ولایاته آیرلمشدی؛ هر ولایتده یا بر دوق، یا بر قونت بولنور وحکومت ایدردی. قونتلغك، یا بردوقه‌لغك اصل حاکم ومالکی قونت یا دوق ایدی. دوقی یاقونتی قرال عزل ایتمك حقنه مالك دکلدی. دوق ویا قونت اولدیکی یرینه اوغلی یاقزی کچردی.

٧٠. سنیورلر وشوالیه‌لر. — اوزمان بر مالکانه شمدیکی کبی اطرافنده اراضیسی اولان برخانه‌دن عبارت

دكلدی . بومالكانه لااقل بر كويدن عبارت ايدی ؛ لكن
پك چوق اصحاب املاكك يكرمی اوتوز كويی وار ايدی .
بو بيوك اصحاب املاكه سنيور ياخود بارون ديرلردی.
بونلر كندی مالكانه‌لرنده حاكم ايديلر . هر برينك معيتنده
كوچوك برادوسی وار ايدی . اولری برقلعه كبی
ايدی‌كه شاتوديرلردی .

بتون بو سنيورلر ورفيقلری اوزون بر مزراق ايله
مسلح وتيموردن زره لابس اوله‌رق آت ايله كزرلردی .
بونك ايچون بونلره شواليه ديرلردی . اووقت شرفلی
مشغوليت حربدن عبارتدرظن اولنورايدی . بركيمسه‌يه اصيل
ديمك ايچون عسكر ديمك كافی ايدی . بو شواليه‌لرك
يابه‌جق هيچ ايشلری اولمديغندن وقتلرينی بربرلريله محاربه ايتمكله
كچيررلردی .

٧١ . ايپسقوپوس وراهبلر . — هرشهرده برايپسقوپوس
وهر مناسترده بر راهب بولنوردی . ايپسقوپوسلر
وراهبلر زنكين ايديلر . بو تاريخده قراللر ، قونتلر ،
سنيورلر پك سرت اولوب اكثريا قومشولرينی وحتی
اقربالرينی اولدررلردی . ارتكاب ايتدكلری جناياتدن
طولايی جهنمه كيتمكدن خوف ايتدكلری

زمان اولمزدن اول ایپسقوپوسه یا راهبه بیوك برمالکانه
ویررلردی که ایپسقوپوس ویاراهب کندیلری ایچون دعا ایتسون
وکناهلرینی عفو ایتدیرسون . ایپسقوپوسلر بوسایه‌ده
اك بیوك سنیورلر صره‌سنه کچمشلردی ، المانیاده بعض
ایپسقوپوسلر (مثلا مایانس وقولونیا ایپسقوپوسلری) تکمیل
بیوك برایالته متصرف اولوب دیکر برچوق سنیورلردن زیاده
حائز اقتدار ایدیلر .

۷۲ . سرفلر .— روماليلر زماننده کویلیلر
اسیرکبی ایدیلر . افندیلری بونلری صاتارلر ، دوکرلر ،
اولدیررلر وحیوان کبی معامله ایدرلردی . قرون وسطاده
کویلیلره حالا سرف دیرلردی که اسیر معناسنه‌در ، سرفلر اراضی‌یی
زرع ایدرلردی ؛ لکن طوپراغه مالك اوله‌مازلردی ،
طوپراق قراللرك ، قونتلرك ، سنیورلرك ، ایپسقوپوسلرك مالی
ایدی . سرفلر چیفتجی ایدیلر ، هر بریسی النده‌کی اراضی‌یی زرع
وسنیوره ایش کورمکه ، پاره بغدای ، شراب وطاووق ویرمکه
مجبور ایدی ، یالکز سنیور سرفك الندن طوپراغی استرداد
ایده‌مزدی ، وکویلی اولدیکی وقت طوپراق اوغلنه میراث قالیردی .
سرفلر پك بدبخت ایدیلر ؛ حقلرنده اکثریا پك مدهش
معامله اولنوردی . لکن افندیلری ارتق کندیلرینی اوغللرندن
آییره‌ماز واوزاغه کوندروب صاتامازدی ، دیمك که اون

برنجی عصرك سرف كویلیلری رومالیلرك اسیر كویلیلرندن ده
دهاايی معامله كوریبورلردی . آره‌ده بیوك بر ترقی
حاصل اولمشدی .

لكن كویلیلر حالا سربست دكلدیلر . سنیورلرینك امرلرینه
اطاعته مجبور ایدیلر . هرسنیورك بركدخداسی واردی كه
كویلیلردن پاره آلیر ، كندیلرینی جزای نقدی‌یه ، حتی اعدامه
محكوم ایده‌بیلیردی . سرفلرك كویلرینی براقوب كیتمكه بیله
حقلری یوق ایدی .

۷۳ . بورژوا . — اونجی عصرده اوروپاده
كویلیلرله مسكون كویلردن باشقه همان برشی یوقدی . لكن
بر چوق كویلر وسعت بولوب شهر حالنه كلمشلردی .
كندیلرینی مدافعه ایچون اهالی شهرلری اطرافنه بر سور
وبرجلر انشا ایدرلردی . بومواقع مستحكمه‌یه (بورغ)
واهالیسنه (بورژوا) دیدیلر . بورژوا آلرده كویلیلر
كبی اولا برسنیوره اطاعت ایدرلردی ؛ چونكه حر انسانلر
یالكز شوالیه‌لر ایدی . لكن بورژوا آلر ایچنده تاجرلر و پاره
قزانان عمله واردی . بونلر سنیورلرندن كندی كندیلرینه

حكومت ایتمك حقنی صاتون آلديلر . بونلرك شهرلری اووقت بر (قوممون) اولیوردی .

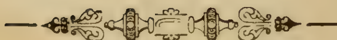
٧٤ . فئوداليته زماننده آوروپا . — بتون آوروپاده بووجهله سنیورلر، شواليه‌لر، ایسقوپوسلر، راهبلر، کویلیلر وبورژوآلر واردی . بوزمانه فئوداليته دوری دیرلر .

اووقت باشليجه الكالر المانيا ، فرانسه ، ايتاليا ايدی . اسقانديناويا مملكتلری ، اسوج ، ونوروچ ، دانیمارقه‌نك اووقت چوق اهميتی يوق ايدی . بوهميا ، مجارستان ، پولونیا طوغمق اوزره ایدیلر . اسپانيانك قسم اعظمی عربلرك النده ایدی . اسپانياده پورتكز ، قاستيليا ، لئون ، ناوار ، اراغون كبی كوچوك خرستيان حكومتلری توره‌يوب عربلرله محاربه ایتدیلر .

٧٥ . انكلتره‌نك نورماندلر طرفندن فتحی . — بو زمانك وقايع عظيمه‌سندن بریسی نورماندلر طرفندن انكلتره قراللغنك تأسيسی در . نوروچيادن كلن قورصانلر شمالی فرانسه‌ده رئيسلريله برابر يرلشمشلر (٩١١) وبورايه

نورماندیا نامنی ویرمشلردی . نورماندیا دوقەسی فرانسەنك الك بیوك سنیوری ایدی . نورماندیا دوقەسی کیلیوم ١٠٦٦ دە انکلترەیی فتح ایتدی . بو صورتله نورماندیا ایله برلشمش اولان انکلترە اوروپانك الك بیوك برمملکتی صرەسنه کچدی .

دیکر نورماندیا شوالیەلری عربلردن سچلیایی و ناپولیا مملکتنی ضبط ایدرك (ایکی سچلیا) قراللغنی تشکیل ایتدیلر .

دردنجی فصل

اهل صليب

٧٦ . اهل صليب محاربه‌لرينك اسبابی . — قرون وسطاده پاپالرك نهايتسز نفوذ وقوتی واردی . پاپالر نفوذلرينی برقاتدها آرتديرمق وعموم حكمدارلره قوماندا ايتمك ايچون آوروپا اهاليسنك تعصبندن ، غايت مدهش جهالتندن استفاده ايدرك كنديلرينی مسلمانلر اوزرينه محاربه‌يه كوندرديلر وبك چوق قان دوكولمسنه سبب اولديلر . بو محاربه‌يه **اهل صليب** محاربه‌لری ديرلر . چونكه محاربه‌يه كيدنلر البسه‌لری اوزرينه قرمزی بر صليب ديكرلردی .

٧٧ . شرق اهل صليب محاربه‌لری . — الك بيوك اهل صليب محاربه‌لری آسياده و مصرده واقع اولمشدر . بونلر سكز سفردر . برنجيسنده صليبيون همان عموماً فرانسز ايديلر . بو سفرده قدس شريف فرنكلرك النه كچمش وقدسده بر قراللق تشكل ايتمشدی (١٠٩٩) . لكن بونلر اهل اسلامك مهاجماتنه مقاومت ايده‌مديلر ، اوروپادن معاونت ايستديلر .

ایکنجی سفره (۱۱٤۷) فرانسه قرالی ایله آلمانیا امپراطوری قوماندا ایتمشلردر . بونلر قدس شریفك اهل اسلام النه کچمسنه ممانعت ایده‌مامشلردر .
اوچنجی سفره آلمانیا امپراطوری وفرانسه ایله انکلتره قراللری داخل اولمشلردر . بونلر قدسی استرداد ایدن واهل اسلامی مدافعه خصوصنده کوستردیکی همت وشجاعت سایه‌سنده نام علویسی الی آخرالزمان زیور لسان تکریم اولان سلطان صلاح الدین ایوبی نك محو وتنکیلی ایچون منتظم وغایت بیوك اردولرله کلمشلرسه‌ده عکانك ضبطندن باشقه هیچ برشیئه موفق اولمقسزین منهزماً عودت ایتمشلر ویك چوق مشکلاته اوغرامشلردر (۱۱۹۱) . شوالیه‌لرك قسم اعظمی یوللرده حرارت شمسدن تلف اولیورلردی .
دردنجی اهل صلیب سفرنده صلیبیون آسیایه بحراً کیتمك ایستدیلر ایسه‌ده ونديكليلر صلیبیونی قسطنطنیه اوزرینه توجیه حرکت ایتدیردیلر . بونلر قسطنطنیه‌یی ضبط ایله لاتین امپراطورلغنی تأسیس ایتدیلر . بوامپراطورلق آلتمش سنه قدر دوام ایدوب محو اولدی (۱۲٦۱) وقسطنطنیه ینه اسکی صاحبلرینه کچدی .

مسلمانلر ارض مقدسی تماماً استرداد ایتمشلردی . یالکز قبریس اطه‌سنی اله‌مامشلردی . بودرت سفردن باشقه درت سفر دها وقوع بولمشدر . آلتنجیسنی المانیا ایمپراطوری سوق ایتمشدر . بوذات قدسه مالك اولان مصر حکمداری ایله اتفاق ایدرك بلا حرب قدسه کیره بیلمشدر (١٢٢٩) .

یدنجی وسکزنجی اهل صلیبی فرانسه قرالی (سن لوئی) سوق ایتمش ومصری ضبط ایتمك ایسته‌مش ایسه‌ده یدنجی سفرده مصرده اسیر دوشمش وسکزنجی سفرده تونسده طاعوندن تلف اولمشدر .

٧٨. اسپانیاده‌کی اهل صلیب محاربه‌لری . — اهل اسلام بتون اسپانیایی ضبط ایتمشدی . یالکز بعض کوچوك بکلر پیره‌نه طاغلرینه تحصن ایله کندیلرینی قورتارمشلردی . صکره‌لری بو بکلر یواش یواش اورته‌یه چیقارق اسلامه قارشی محاربه‌یه باشلامشلر وبوقاریده اسملری کچن بش کوچوك حکومتی تأسیس ایتمشلردی . بوحکومتلر آلتی عصر مدت اهل صلیب محاربه‌لرینه دوام ایتمشلر وغرناطه حکومت صغیرهٔ اسلامیه‌سندن باشقه بر اسلام حکومتی براقامشلردی . نهایت آنی‌ده فردیناد محو ایتدی . اسپانیوللرك اندلس اهل

اسلامی حقنده روا کوردکاری معاملات غدریه و آثارمدنیهٔ اسلامیه‌نك کلیاً امحاسی خصوصنده کوستردکاری وحشت وشدت صحائف تاریخ انسانیتك زیاده لکه‌دارایدن وقایعدندر.

٧٩. پروسیا اهل صلیبی — آلمانیاخرستیانلری اوننجی عصردن بری الب نهرینك ساحل دیکرنده‌کی بت پرستلره قارشی حرب ایدرلردی. بونلر براندنبوغ الکاسنی فتح ایله کوچوك برلین شهرینی تأسیس ایتدیلر. او وقت قدسده‌کی فرنك قراللغنده بر طاقم راهب شواليه‌لر (اوردر توتونیك) واردی. بونلر جملةً آلمان اولوب قدسك ایادیٔ مسلمینه انتقالدن صکره ویستول نهری سواحلنه کلدیلرکه او وقت بورالرده بوروس نامنده بت پرست بر طائفه اقامت ایدردی. توتونلر بو حوالیده مارینبورغ قلعه‌سنی انشا ایدرك بوروسلره عیسویتی قبول ایتدرمك ایچون هرسنه کندیلریله حرب ایدرلر، شهرلرینی احراق واهالیسنی قتل عام ایلرلردی. بومحاربه‌لر ایچون توتونلره بتون ممالك عیسویه‌دن امداد کلیوردی. چونکه او وقت خرستیانلر قاتولیك اولمیانلری اولدیردك جناب حق عندنده انسان مقبول اولور اعتقادنده بولنورلردی.

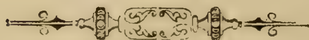
فرانسز شواليه‌لری‌ده (ناربون) و (به‌زيیه) ده‌کی فرانسزلری قاتوليك اولمدقلری ایچون محو ایتمشلردی .

۸۰ . اهل صليب محاربه‌لرينك نتائجی . — اسپانيا وپروسياده‌کی محاربه‌لردن صليبيون ایکی مملکت قزاندی . شرقده‌کی بيوك اهل صليب محاربه‌لرنده مليونلرجه خرستيان تلف اولدی ، قدس قراللغی پایدار اولمدی . فقط بومادی موفقيتسزلکه قارشی خرستيانلرك معنوی پك بيوك استفاده‌لری اولدی : اولا او تاريخه قدر هر مملكتك شواليه‌لری آیری آیری یشادقلرندن بومحاربه‌ده يكديكرلريله کسب معارفه ايتديلر .

براکانك قطعات مختلفه‌سنده‌کی اهالی يكديكرلرينی اجنبی عد ايدرلرکن بومحاربه‌لرده بربرلرينه اجنبی اولميوب برقوميته منسوب اولدقلرينی آکلاديلر . بوسايه‌ده آوروپاده قوميت افکاری ميدان بولدی . خرستيانلر مسلمانلری ياقيندن کوره‌رك مسلمانلرك کوزل اولری ، کوزل البسه‌لری ، پك ايی حکيملری ، پك مکمل مکتبلری اولديغنی مشاهده ايتديلر . بومشاهده‌لرندن استفاده‌ايدوب اوتاريخه‌قدرايچنده بولندقلری ظلمت وتعصبدن براز خلاص اولديلر . اهل صليب محاربه‌لرندن صکره‌کی آوروپا بومحاربه‌لردن اولکی

آوروپادن مترقيدر. قرون وسطاده آوروپا اهالیسنك حقوق نامنه هيچ برشيلری اولميوب جمله‌سی دره‌بكلرينك اسيری ايكن بومحاربه‌لرده بك چوق زادكان قيرلمش وكيری كلمكه بك از كمسه موفق اولمش اولديغندن اهالی اسارتدن قورتلمغه باشلادی .

ونديك وجنويز كبی ساحلده‌كی شهرلر صليبيونه زخائر ومهمات نقلی سايه‌سنده كسب ثروت ومكنت ايلمشلردر .

بشنجی فصل

قرون وسطاده آلمانيا وايتاليا

٨١ . المانيا ايمپراطورلری ـــ آلمانيا حكمدارلغی

فرانسه‌ده اولديغی كبی ارثی دكلدی ؛ ايمپراطورلر انتخاب اولنوردی . شويله‌كه حكمدار وفات ايتديكی زمان آلمانيا سنيورلری بر اووايه اجتماع ايدرك ديكر برينی انتخاب ايدرلردی . لكن علی العاده صوك حكمدارك اوغلنی ويا برادرينی انتخاب ايدرلردی .

آلمانياده بويله‌جه اوچ بيوك حكمدار خاندانی كچمشدر :

برنجيسی : اونبنجی عصرده (ساقس) خاندانی‌كه شمالی آلمانيادندر .

ايكنجيسی : اون برنجی عصرده (فرانقونيه) خاندانيدركه مركزدندر .

اوچنجيسی : اون‌ايكنجی و اون اوچنجی عصرده (شوابيه) خاندانيدركه جنوبدندر .

بو حكمدارلرك فرانسه قراللرندن زياده اقتدارلری واردی ؛ چونكه آلمانيا سنيورلری حكمدارلرينه اطاعت ايتمك عادتيله متخلق ايديلر . ليكن اون اوچنجی

عصرده سنیورلر بوعادتی غائب ایتمکه باشلامشلردی .

ایتالیا اوننجی عصرده اك بیوك قاریشقلق ایچنده ایدی. اوتاریخده المانیا حکمداری برنجی اوتون آلپ طاغلرینی آشه‌رق بیوك براردو ایله رومایه کلدی و کندیسنه ایمپراطورلق تاجنی کیدردی (٩٦٢) بوندن اعتباراً بش عصر مدت ، هر برالمانیا حکمداری ، انتخاب اولندقدن صکره ، المانیا شوالیه‌لرندن براردو جمع ایدرك ایتالیایه تجاوز ایدردی ؛ اولا لومباردیاقراللغنه مخصوص تیمور تاجی ضبط ایتمك ایچون (پاویه)یه ، صکره ایمپراطورلق تاجی المق ایچون روما اوزرینه یورردی .

بوصورتله ایتالیا ایله المانیانك ایمپراطوری بر ایدی . لکن ایمپراطورلر آلمانیاده اقامت ایتدکلرندن ایتالیانلر کندیلرینه همان هیچ اطاعت ایتمزلردی . اکثریا ایمپراطورلر ایچون رومایه قدر کیتمك خصوصنده مطلقا جنك ایتمك لازم کلیردی .

٨٢ پاپالر .— پاپا هم رومانك سنیوری ، هم عموم خرستیانلرك رئیسی ایدی . پاپالر اولا المانیا ایمپراطورلری

طرفندن انتخاب اولنورلردی وپاپالر ایمپراطوره اطاعت ایدرلردی . ایسقپوس وراهبلری ده ایمپراطور نصب ایدردی. ایمپراطور مجالس رهبانی (قونسیل) جمع وعموم هیئت روحانیه‌نك رئیسی ایمش کبی حرکت ایلردی .

نهایت، پاپالر کلیسانك یعنی امور روحانیه‌نك صفت روحانیه‌یی اولمیان بر آدم طرفندن اداره اولنمسنی ارتق ایسته‌مدیلر ؛ (١٠٥٩) ده پاپانك قاردینااللر یعنی روما ایسقوپوسلری (قونقلاو مجلسی)طرفندن انتخاب اولنمسنه قرار ویردیلر .

٨٣ پاپالر ایله ایمپراطورلرك مجادلاتی . — پاپالر ایمپراطوره وقراللره ایسقوس وراهب نصب ایتملرینی منع ایتدیلر .

ایسقوپوسلر وراهبلر اراضیٔ جسیمه‌یه مالك اولوب بونلری آنلره قراللر وایمپراطورلر توجیه ایتدکلرندن پاپالرك بوبابده‌کی ممنوعیتلرینی دکله میه‌رك منازعه‌یه باشلادیلر . بو مجادلاته توجیهات (انوه‌ستیتور) منازعه‌لری دیرلر .

ایمپراطور دردنجی هانری بوبابده دیکر ایمپراطورلردن زیاده ثبات واصرار ایتدی ؛ پاپا یدنجی غوار ایسه هانری‌یی

آفروز ایتدی وهانری‌یه اطاعت ایتملرینی شوالیه‌لره امر ایتدی . هانری تبعه‌سی طرفندن ترك اولننجه ایتالیایه پاپادن طلب عفو ایتمكه كیتدی . یدنجی غره‌غوار قانوسا شاطوسنده بولنیوردی . پاپا هانری‌یی قپوسی اوكنده اوچ كون یالین آیاق قار اوستنده بكلتدی (۱۰۷٦) . بشنجی هانری پاپا ایله مصالحه ایتدی (۱۱۲۲) ؛ پاپا ایسقوپوس وراهبلرك دها كوچوك پاپاسلر طرفدن انتخاب اولنمسنه مساعده ایتدی .

اوتوز سنه صكره بارباروس برنجی فره‌دریق ایتالیانلری كندیسنه اطاعت ایتمكه اجبار ایچون قوتلی براردو جمع ایتدی . میلان شهرینی تخریب ایتدی (۱۱٦۲) . لكن لومباردیانك دیكر شهرلری اتفاق ایتدیلر . پاپا بونلره مظاهرت ایتدی ، چونكه ایمپراطورك ایتالیایه مالك اولمسنی ایسته‌مزدی . پاپانك طرفدارلرینه كوئلف ایمپراطورك طرفدارلرینه ژیبه‌لن دیرلردی . ایمپراطور مغلوب اولدی . (۱۱۷٦) ومصالحه طلب ایلدی . فره‌دریق بارباروس جسور وبتون تبعه‌سی عندنده محترم ایدی . بوذات اهل صلیب محاربه‌لرینه اشتراك ایتدی وآسیاده بر نهرده

بوغلدی . المانلر بونك تلف اولدیغنه اعتقاد ایتمك ایسته میوب حقنده بعض غریب اعتقادده بولندیلر .

بارباروس خاندانننك دیگر ایمپراطورلری محاربه‌یه یکیدن باشلادیلر . بونلردن ایکنجی فره‌دریق ارثاً ناپولی قراللغنه مالك اولمش و خدمتنده مسلمان عسكر بولندرمشدی . فره‌دریق لومباردلره غلبه ایتدی . پاپا بونی برقاچ کره آفورز ایتدی و تبعه‌سننك کندیسنه اطاعت ایتمامسنی امر ایتدی . فره‌دریقك وفاتندن صکره (۱۲۵۰) پاپا **بو ایمپراطورك بیلانی سلاله‌سنی** محو ایتمك ایسته‌دیکنی اعلان ایتدی ؛ و ناپولی قراللغنی فرانسه حكمداری سن لوئینك برادری شارل دانژویه ویردی که بوده بارباروس خاندانننك صوك وارثی اولان کنج قونرادینك باشنی (۱۲۶۸) کسدیردی .

۸٤ . **آلمانیا ایمپراطورلغننك محوی** . — اووقتدن بدأ ایله المانیاده دائما بر ایمپراطور بولنوردی ؛ بو ایمپراطور المانیانك اك مقتدر یدی پرنسی طرفندن (اوچی ایپسقوپوس) انتخاب اولنوردی که بونلره پرنس الكتور دیرلردی .

لكن بو منتخبلر مخصوصاً **آز قوتلی بر پرنس** انتخاب ایدرلردی . ایمپراطورك نه پاره‌سی ، نه عسكری واردی ،

کندیسنه اطاعت ایتدیرمك ایچون هیچ برشی یاپامزدی ؛ پرنسلر وحتی سنیورلر کندی مالکانه‌لرنده آمر مطلق ایدیلر . برچوق شاتولرده حیدود شوالیه‌لر اوطوررلر ، سیاحلری ، تاجرلری یولدن چویررلر ، صویارلردی . صکره‌ده بر آلتنده حبسلره القا وفدیهٔ نجات اعطاسنه اجبار ایدرلردی . عدالتدن اثر قالمامشدی ؛ او وقت المانیاده یومرق حقندن یعنی الحکم لمن غلب قاعده‌سندن باشقه برشی قالمامش دیرلردی .

۸۵ . ایتالیا شهرلری . — ایتالیاده بیوك سنیورلر آزایدی . هرشهرسورلر وطابیه‌لرایله محاطایدی ؛ هرشهرك کندینه مخصوص عسکر ومحکمه‌سی واردی ، کوچك بردولت کبی کندی کندینی اداره ایدردی .

بوشهرلرك اك مقتدر واك زنکینلری وندیك ایله جنویز ایدی . هرایکیسنك برلیمانی ، برچوق کمیلری وارایدی . تاجرلری مصره آسیایه کیدرلر ، ایپك ، فیل دیشی ، بوبر آلیرلر ، واوروپاده پك بهالی صاتارلردی . حتی وندیکلیلر بتون جزائر یونانیه‌یی وبونانستانك برقسمنی ضبط ایتمشدی .

ایتالیاشهرلری بربرلریله حرب ایدرلردی . اون بشنجی عصرده اهالی بالذات کندیلری حرب ایده‌جك یرده ، پاره‌ایله عسکر (قوندوتیه) یازارلردی . اکثر شهرلرده بوعسکرلرك رئیسی باشلیجه معتبرانی حبس واعدام ایدرك شهرك حاکمی اولوردی . ونديکده حکومت معتبراندن مرکب برمجلس الندە ایدی، لکن دیکر شهرلرك همان کافه‌سی برمتغلبك النه دوشمشدی .

۸٦ : **هانس شهرلری** . — المانیاده برچوق شهرلر کندی کندیلرینه اداره اولنورلردی . اهالی اسکی خاندانلره اطاعت ایدرلردی . اك بیوك ومقتدر شهرلر شمال شهرلریدر : **لوبك ، هامبورغ ، برم ، قولونیا ، دانزیغ** . بوشهرلرك سفائنی روسیه ونوروچیایه کراسته ، ایج یاغی مشین ، کورك ؛ انکلتره‌یه قلای ویوك آلمغه کیدرلردی . بو اشیایی تاجرلری بتون المانیاده صاتارلردی . بو شهرلر یکدیکرلرینه معاونت ایتمك ایچون آره‌لرنده ۱۲٤۱ تاریخنده **هانس** اتفاقی تسمیه اولنان بر اتفاق عقد ایتدیلر .

٨٧ . اسویچره قانتونلری . — لوسرن کولی اطرافنده طاغلرده حریتلرینی محافظه ایتمش کویلیلر واردی.

بر آلمانیا پرنسی ، دوق دوتریش که اسویچره‌ده مالکانه‌لری واردی ، آنلری کندیسنه اطاعت ایتدرمك ایسته‌دی . بو کویلیلر اهل سلاح ایدیلر ، بر لشه‌رك یکدیکرلرینه یاردم ایده‌جکلرینه یمین ایتدیلر . شوالیه‌لردن مرکب بر اردو مملکتلرینه داخل اولدی پیاده، کویلیلر بو اردویی مغلوب ومورغارتن‌ده (١٣١٥) جمله‌سنی تلف ایتدیلر . او وقت اوچ قانتون یعنی ناحیه اتفاق ایتمشدی . ١٣٥٣ ده سکز قانتون برلشمشدی . یاواش یاواش بتون اسویچره‌لیلر اتفاقه کیرمك ایسته‌یوب اون اوچ قانتون اتفاقنی تشکیل ایتدیلر .

اسویچره‌لیلر اوزون مزراق طاشیرلر وصیق صف حالنده حرکت ایدرلردی . مقتدر بورغونیا دوقه‌سی شارل لوته‌مه‌رر کندی اصیل شوالیه‌لرینك بو پیاده کویلیلری

يك چابوق ازه جكلريني ظن ايتدى ، لكن شواليه‌لر ايكى بيوك محاربه‌ده جملة قتل عام ايدلديلر . غرانسون وموراده ١٤٧٦ تاريخنده . ايشته او وقت اسويچره اورته‌يه چيقدى. او تاريخدن اعتباراً هيچ بركيمسه اسويچره‌ليلر اوزرينه يوريمكه قالقشمدى . بونلر اوروپاليلرك الك مكمل پياده عسكرى نظريله باقلدى و بتون قراللر بونلردن كندى اردولرنده بولنديرمق ايسته‌ديلر .

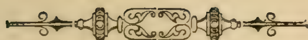
٨٨ . پاپالغك انحطاطى .— پاپا ايمپراطوره غلبه ايتمشدى . بتون خرستيان عالمى اللى سنه پاپايه اطاعت ايتدى لكن ١٣٠٠ ده پاپا سكزنجى بونيفاس فرانسه قرالى كوزل فليبه فرانسه مناسترلرى و پيسقوپوسلرى اوزرينه ويركو طرح ايتامسى ايچون بر امرنامه «بول» كوندردى . كوزل فليب پاره‌يه احتياجى اولوب كندى مملكتنك حاكم مطلقى اولمق ايسته‌ديكندن پاپانك امرنامه‌سنى ياقدردى . پاپا فليبى آفوروز ايتمك ايسته‌ديكندن بر فرانسز شواليه‌سى، برسورى ايتاليا سرسريلرينى طوپلايارق پاپايى روماقربنده‌كى املاكنده توقيف ايتدى (١٣٠٣) .

بونك اوزرینه قاردینالار پاپالغه بر فرانسزی، بشنجی قله مانی انتخاب ایتدیلر. قله مان رومایی براقوب فرانسه ده آوینیون شهرینی مقر اتخاذ ایتدی (۱۳۰۹). پاپالر آوینیونده یتمش سنه قالدیلر؛ بومدت ایچنده فرانسه قرالنك ایسته دیکنی یاپدیلر.

۸۹. رفض عظیم. — ایتالیالیلر حقلرینی ادعا ایتدیلر. نهایت اون برنجی غره غوار ۱۳۷۶ ده رومایه عودت ایتدی. آوینیونده دیکر پاپا انتخاب اولندی. او وقت ایکی پاپا اولدی. خرستیانلرك بر طاقمی برینه دیکر طاقمی دیکرینه طرفدار اولدی. فرانسه، اسپانیا، اسقوچیا آوینیونده کی پاپایه، دیکر مملکتلر رومادہ کی پاپایه اطاعت ایدرلردی. رفض عظیم دیدکلری بودر.

نهایت بالعموم ممالك ایسقوپوسلری قونستانسده بر قونسیل عقد ایتدیلر (۱٤۱٤). پاپالری استعفایه اجبار ویکی بر پاپا انتخاب ایتدیلر. آرتق بر پاپادن باشقه برشی قالمدی. ایسقوپوسلر یکیدن طوپلانوب بال ده مجلس عقد ایتدیلر

(۱٤۳۱) كه مقصدلرى هركسك شكايتنى جلب ايدن كليسا امورينى بر يولنه قويمقدى . لكن رفض كبير كليسايه پك زياده ضرر ويرمشدى . برچوق مملكتلرده پاپانك نفوذى عليهنه اعتراضلر اولندى . بوندن صكره پاپا هيچ بر وقت قرون وسطانك مبادیسنده اولديغى كبى مقتدر ومطاع اولمدى .

آلتنجی فصل

دولت عثمانیه

۹۰. تشکل .— یوقاریده تشکلندن بحث ایتدیکمز طوائف ملوکدن دولت سلجوقیهٔ رومیه‌که مقر حکومتی قونیه شهری ایدی. اهل صلیب محاربه‌لری اثناسنده ممالک اسلامیه‌یی صلیبیونه قارشو مدافعه‌یه اولدقجه خدمت ایتمشدی، فقط کوندن کونه اسکی شوکتی قالمیان بو دولتک اساسی خلافت عباسیه‌یی محو ایدن هلاکونک تبریزده تأسیس ایتدیکی دولت ایلخانیه یاواش یاواش رهین اندراس ایتمشدی. نهایت تاتارلر سلطان علاء الدین ثانی‌یی حکومتدن محروم براقدقدن صکره یرینه کیمسه‌یی تعیین ایتمینجه ممالک سلجوقیه‌ده برطاقم کوچک مستقل امارتلر تشکل ایلمشدی. ایشته بو امارتلردن بریسی سکود و طومانیچ طرفلرینی کندیلرینه مسکن اتخاذ ایدن غیرتلی آتالریمزک تشکیل ایتدکاری امارت عثمانیه (۶۹۹ هجرت) درکه آز زمان ایچنده برطرفدن

دیکر امارتلری ازاله ودیکر طرفدن شرق قیصرلکی ممالکنی برر برر فتح ایلدی . سایهٔامان وعدالتنی تابعیت عثمانیه‌ایله مشرف اولان‌اقوام اوزرینه بسط ایدرك اناطولی وروم ایلینك چوقدن‌برو متحسری اولدیغی انضباط وانتظامی استحصال ودرت‌طرفی آباد و آثارمدنیه‌ایله‌مالامال ایلدی .

۹۱ . دور استیلا وغلبات .ــ طونه یاقاسنك ، صربستانك ، اولاحك‌وبوسنه‌نك فتحلری‌اثناسنده اوروپادن اقوام عیسویه‌یه امداد ایچون کلان شوالیه‌لری حضرت خداوندکار قوصوه‌ده (۷۹۱ هـ . ۱۳۸۹ م ده)، یلدیرم نیکبولیده (۷۹۷ هـ . ۱۳۹۸ م) سلطان مرادثانی وارنه ملحمهٔ کبراسنده (۸٤۸ هـ ، ۱٤٤٤) قهر وپریشان ایلدی . بوجهتله ترك قوتی هرطرفی قورقوتدی .

۹۲ . فتح قسطنطینیه.ــ بومحاربات‌اثناسنده‌سطوت قاهرهٔ عثمانیه‌یه بر آز مقاومت ایدن قسطنطینیه اولمشدرکه آنی‌ده ابوالفتح والمغازی سلطان محمد خان ثانی حضرتلری ادرنه‌ده ترتیب ایلدیکی اردو ومخصوصاً دوکدردیکی غایت جسیم طوپلرله علی‌الدوام اللی اوچ کون حصر وتضییقدن

صکره عنوةً ضبط ایتدی (۸۵۷ هـ ، ۱٤٥۳ م ۲۹ مایس) .

پادشاهلریمز عدالته هرشیدن زیاده محب وفوق العاده صاحب مرحمت اولدقلرندن حضرت فاتح دخی مغلوبلر حقنده او تاریخه قدر امثالی کورلمدك برصورتده حسن معامله ایلدی . اووقتلر آوروپالیلرك اسمنی بیله بیلمدكلری حریت مذهبیه اعلان وهركسك سربستجه اجرای آیین ایتمسنه مساعدهٔ پادشاهی شایان اولدی . پطریق جنادیوس یکیدن مقامنده مقرر وپك چوق التفات پادشاهی‌یه مظهر ایدلدی . عثمان غازیدن حضرت فاتحه قدر كچن بش پادشاهدن { اورخان ، خداوندکار ، ییلدیرم بایزید ، چلبی محمد ، مراد ثانی حضراتی } هربریسنك پك چوق موفقیتلری ، نهایتسز مظفریتلری وارسه‌ده بونلرك تفصیلاتنی تاریخ جلیل عثمانی‌یه براقیرز .

شوقدرکه بونلردن حضرت اورخان غازی‌یی وضع ایتدیکی حکیمانه قاعده‌لر ، جهانکیرانه اصوللردن ، چلبی سلطان محمد خان مرحومی‌ده ییلدیرمك آنقره‌ده تیمورلنك وقعه‌سی اوزرینه ممالك عثمانیه‌یه عارض اولان اغتشاشاتدن دولت

ابد مدتى تخليصندن طولايى كمال حرمت وتبجيل ايله القيشلامه‌دن بوبحثه ختام ويره‌ميز .

٩٣ . قرون وسطانك نهايتى . — آوروپانك احوالى

. — مورخلر قسطنطينيه‌نك فتحنى قرون وسطانك نهايتى عد ايدرلر . آوروپانك بوتاريخده احوالى ايشته شويله ايدى : (فرانسه) انكليزلرى فرانسه‌دن اخراج ايتدى ، قرال عموم فرانسه‌يه صاحب اولدى ؛ آغيرويركو طرح ، كوزل بر اردو پيدا ايتدى .

يوزسنه محاربه‌لرنده موفقيتسزلكه دوچار اولان انكلتره فرانسه‌ده‌كى ممالكنى كلياً ضايع ايتدى ، مدهش برداخلى محاربه‌يه كرفتار اولدى . اسپانيا پيدرپى امراى عيسويه طرفندن ضبط اولندى ؛ قاستليا ، وآراغونيه هنوز آيرى آيرى حكومت ايديلر ؛ لكن پك آززمان ايچنده برلشديلر . ايمدى اوروپانك غربنده اوچ بيوك دولت واردى : فرانسه ، انكلتره ، اسپانيا . ايتاليا ده والمانياده بالعكس مملكت برچوق حكمدارلر النده منقسم ايدى . اسوچيا ايله نوروچيا كنديلرندن بحث ايتدرميورلر . روسيه هنوز حال وحشتده ايدى . شرقى آوروپا عثمانليلرك النه كچمشدى .

باب ثانی حقنده محاکمات

جرمنلر روما ایمپراطورلغنی امحا ویرینه بر چوق قراللقلر تأسیس ایدوب براز تمدن وعیسویتی قبول ایتدیلر .

شارلمان بو قراللغلری کندی اداره‌سی آلتنده برلشدیردی ؛ لکن بو ایمپراطورلق پایدار اولمیوب بتون آوروپاده فئودالیته یرلشدی .

المانیا حکمدارلری تکرار بر ایمپراطورلق یاپدیلرکه المانیا وایتالیادن مرکب ایدی . لکن بو ایمپراطورلر پاپا ایله منازعه ایتدیلر ومغلوب اولدیلر .

بو اثناده عربستانده دین مبین محمدی ظهور ایتدی . مسلمانلر بتون ممالك شرقیه‌یی فتح ایلدی . خرستیانلر اهل صلیب محاربه‌لرینی یاپدیلر .

پاپا اسکی نفوذینی غائب ایتدی ، فرانسه قرالنه مغلوب اولدی . ایتالیا ایله المانیا آیری قالدیلر . فرانسه ، انکلتره ، اسپانیا بیوك بر حکومت اولدیلر .

عثمانلیلر شرق قیصرلکنی محو ایله استانبولی مقر اسلام ایتدیلر . بونك اوزرینه قرون وسطا ختام بولوب قرون جدیده باشلادی .

ایکنجی باب اوزرینه وظائف تحریریه

بازبار قبیله‌لری غرب ایمپراطورلغنه هجوم ایدییورلر :
جرمنلر ، غوتلر ، بورغوندلر ، واندالر ، فرانقلر ، آنغلو
ساقسونلر ، اوستروغوتلر ، لومباردلر .

باربارلرك عیسویتی قبوللری .

شارلمان ایمپراطورلغی . وردون معاهده‌سی . بیوك
قراللقلر .

دین مبین محمدینك ظهوری .

فئودالیته‌نك اساسی . سنیورلر وشوالیه‌لر . پیسقوپوسلر
وراهبلر . بورژوآلر

فئودالیته زماننده اوروپا .

نورماندیا دوقه‌سنك انكلتره‌یی فتحی .

شرق اهل صلیب محاربه‌لری .

ایمپراطورلر ایله پاپالرك منازعاتی .

آلمانیا وایتالیانك بیوك شهرلری .

دوق‌دوتریشه اسویچره كویلیلرینك قارشی قویمسی .

پاپا اقتدارینك ضعفی . رفض كبیر .

دولت علیهٔ عثمانیه‌نك صورت تأسسی .

اوچنجی باب
ازمنهٔ اخیره

برنجی فصل
اختراعات وکشفیات

٩٤ . ازمنهٔ جدیده‌نك بدایتی .— اون بشنجی عصر نهایتنده ، بر طاقم اختراعات وقوعبولمش ویا اکمال ایدلمشدر ؛ برطاقم ممالك مجهوله کشف اولنمشدر ؛ ادبیات ، علوم، معارف، فنون نفیسه ومذهب حقنده برطاقم یکی فکرلرله اذهانه بر انقلاب کلمشدر. بواحوال تاریخك یکی بر دوره باشلادیغنه دلالت ایدر : بودور ازمنهٔ اخیره‌دردر .

٩٥. باروت .— باروت آوروپاده اون دردنجی عصردنبری معلوم اولمشدر . چینلیلر باروت اعمالنی بیلیرلردی . لکن باروتی یالکز صنایع ناریه‌ده استعمال ایدرلردی . آوروپالیلر تفنك وطوپ ایجاد ایدرك باروتك صنایع حربیه‌ده استعمالنی دوشوندیلر . اسکی طوپلر آغر وفنا ایدی . تفنکلرده فتیللی ایدی .

صکره‌دن چاقماقلی تفنکلر ایجاد اولندی . بوندن صکره اوزاقدن غوغا ایتمك وقلعه‌لری طوپله ییقمق امکانی حاصل اولدی . اسلحهٔ ناریه ایجادندن صکره پیاده عسکرك اهمیتی آرتوب اسکی شوالیه‌لر قوتدن دوشدی . مغفرك، جوشنك قورشونه قارشی حکمی قالمدی .

بو احوال محاربه امورنده بر انقلاب حصوله کتیردی . شاتولرك تخریبی قولایلاشدی .

اووقت معلوم اولدیغی اوزره شاتولر سنیورلرك النده ایدی . اسلحهٔ ناریه ایجاد اولندیغی کوندن اعتباراً شوالیه‌لرك محاربه‌ده اهمیتلری آزالدی. چوق طوپی، چوق پیاده‌سی اولان قراللر کندی الکالرینك صاحبی اولدی، وبربرلریله حربه باشلادیلر .

٩٦ . پوصله . — پوصله دائما شماله میل وتوجه ایدن بر ابرهٔ مقناطیسیه‌در . اوروپالیلر پوصله‌یی اون دردنجی عصردن اعتباراً اوکرنمشلردر . پوصله احوال بحریه‌ده بر تبدل حصوله کتیرمشدر . پوصله یوق ایکن کمیجیلر ساحلدن آیرلمغه جسارت ایده‌مزلردی . پوصله الده ایدلدکدنصکره غائب اولمقدن قورقمقسزین انکینه آچیله‌بیلیرلردی، چونکه پوصله کندیلرینه شمالی ارائه ایدردی . اسپانیوللر

وپورتکیزلیلر یکی دنیایی بولمق ایچون پوصله‌دن استفاده ایتدیلر .

۹۷ . آفریقا وهندستانك کشفی . — اون بشنجی عصرده پورتکیزلیلر غربی آفریقا ساحلی بوینجه ایلربله‌یه‌رك یاواش یاواش مادر ، قاناریه اطه‌لرینی وغابون ساحلنی کشف ایتدیلر . ۱٤۸٤ده پورتکیزلی برسیاح امید برونه قدر کیتدی .

بونك اوزرینه واسقو دوغاما پورتکیزدن درتکمی ایله حرکت ایله ، امید برونی طولاشوب شرقی آفریقایی کشف ایتدکدن صکره هندستانه مواصلت ایلدی (۱٤۹۸) . پورتکیزلیلر هندستانده مستعمره‌لر تأسیس واجرای تجارته مباشرت ایتدیلر .

۹۸ . آمریقانك کشفی . — قریستوف قولومب اسمنده جنویزلی برقپودان دنیانك کروی اولوب غربدن طولاندیغی حالده شرقدن هندستانه واریله‌جغنی تصور ایتدی . قریستوف اجرای تصور ایچون برچوق تشبثاتدن صکره اسپانیا قرالندن اوچ فناسفینه آلمغه موفق اولدی . قریستوف

بحر محیط اطلاسی اوزرنده ایکی آی متمادیاً غربه کیتدکدن صکره ١١ تشرین‌اول ١٤٩٢ ده لوقای جزائر مجتمعه‌سندن بر آطه‌یه مواصلت ایلدی. قریستوفك واصل اولدیغی بو آطه ایله آمریقا قطعه‌سی کشف اولنمشدی .

١٥٢٠ ده‌اسپانیا قرالی خدمتنده بولنان دیگر برسیاح یعنی ماجلّلان بحرمحیطی کچه‌رك آمریقـایی جنوبنـدن طولاشدی وبحرمحیط معتدله داخل اوله‌رق اوقیانوسیا اطه‌لرینی کشف ایتدی .

ماجلّلانك سفینه‌سی اوچ سنه مرورنده اسپانیایه عوت ایتدی . بوسیاحت برنجی دفعه اوله‌رق اجرا اولنـان دور عالمدر .

٩٩ . مکسیقا و پرونك فتحی .ـــ آمریقاده‌وحشیلر ساکن ایدی . لکن ایکی بیوك قراللق واردی ، بریسی : امریقای شمالیده مکسیقا ؛ دیگری : امریقای جنوبیده پرو . مکسیقا ایله پروده پك زنکین آلتون وکموش معدنلری واردی ، حکمدارلری پك بیوك خزینه‌لر جمع ایتمشدی . اسپـانیوللر بونی اوکره‌نه‌رك کیدوب ضبط ایتمکه قرار

یردیلر . ۱۵۱۹ ده اسپانیول فرناند قورتز ۷۰۰ عسکر ، ۱۸ بارکیر ، ۱۰ طوپ ایله مکسیقا ساحلنه چیقدی. مکسیقالیلر شمدی یه قدر نه اوروپالی ، نه آت کورمشلردی . مکسیقالیلر بیاض آدملری معبود اتخاذ ایتدکاری کونشك اوغللری عدایدرك حرمتله قبول ومکسیقو شهرینه دخوللرینه مساعده ایتدیلر .

اسپانیوللر قرالك خزینه‌لرینی ضبط ایچون بوندن استفاده ایتدیلر . مکسیقالیلر عصیان ایدوب یوز بیکدن زیاده محارب قورتزی محاصره یه کلدیلرسه‌ده قورتز عاقبت کندیلرینه غلبه ایتدی . مکسیقانك صوك قرالی آتشده کباب ایدلمش ومکسیقا اسپانیوللرك ید ضبطنه دوشمشدر (۱۵۲۱) .

دیکر بر اسپانیول چته‌سی پیزارك قوماندا سی آلتنده « پرو » یه کیردی وقرالی طوتدی (۱۵۲۹) . فدیهٔ نجات اوله‌رق قرالدن آلتون ایله طولو براوطه ایسته‌دیلر . صکره کسدیلر . پرو اسپانیوللر طرفندن فتح اولندی .

۱۰۰ . اوروپالیلرك ممالکی . — اووقت پورتکیز واسپانیوللر آوروپا قطعه‌سی خارجنده غایت واسع ممالکه

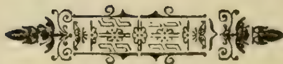
مالك ایدیلر . پورتکزلر شرقده ، آفریقـاده ، آسیـاده ، اوقیانوسیاده حکمران ایدیلر . آفریقای جنوبیده ، هندستانده وچینده بر طاقم لیمانلری واردی که بورالره امتعهٔ شرقیه ، پاموق ، ایپك ، فیل دیشی ، عطریات آلمغه کلیرلردی. مولوك آطه لرینه و برهزیلیایه متصرف ایدیلر . اسپانیوللر غربده ، آمریقاده حکمران ایدیلر . انتیل آطه لرینه . مکسیقایه ، برهزیلیادن بشقه بتون آیقای جنوبی یه واوقیانوسیاده فلیپین آطه لرینه مالك ایدیلر .

۱۰۱ . زنجی تجارتی . — امریقـایه کیدن اسپانیوللرك همان کافه سی وحشی وظالم برسوری سرسریلر ایدی . بونلر پاره قازانمق ایسترلر واهالیٔ محلیه یی معدنلرده چالشمغه اجبـار وتعجیز ایدرلر ، بونلری کوپکلرینه آولاتدررلردی . بواهالینك کافه سی بومشاقه طیانه میوب تلف اولیورلردی .

بونك اوزرینه افریقادن زنجی صاتون آلنمسنه وبو زنجیلرك امریقایه کوندریلوب اسیر کبی چالشدیرلمسنه باشـلاندی .

انسانیته مغایر اولان بو اخذ و اعطایه « زنجی اسیر تجارتی »
اطلاق ایدرلردی . اسپانیوللر بوکا ۱۵۱۷ ده باشلادیلر .
دیکر کافهٔ اقوام : فرانسز ، انکلیز ، پورتکیزلیلر دخی زنجی
اسیرلر ایدندیلر .

۱۰۲ . **کشفیاتك نتایجی** . — اون بشنجی عصره
قدر آوروپالیلر دنیانك یالکز بر کوشه‌سنی بیلیورلردی .
کشفیات عظیمه‌دن صکره بتون دنیایی طانیورز .
آمریقا و آسیا محصولاتی ، پاموق ، توتون ، شکر ، ایپك نادر بناء علیه
پك بهالی ایدی . بوکون بونلری پك چوق مقدارده الده
ایدییورز . آوروپالیلر آوروپا ایچنده قاپالی قالمشلردی بوکون
بتون آمریقاده و اوقیانوسیاده آوروپالی بولنیور .

ایكنجی فصل

رەنسانس « تجدد »

١٠٣ . اصول طبع . — مقدما كتابلر ال یازیسیله محرر ایدی . بناءً علیه كتاب ایدنمك ایچون زنكین اولمق لازم ایدی .

١٤٤٠ تاریخلرینه طوغری كوتنبرغ نامنده بر آلمان اصول طبعی ایجاد ایتدی . اصول طبع سایەسنده بر كتابك مابونلرجه نسخەسنی تمثیل ایتمك وبونلری دها چوق اوجوز فیئات ایله صاتمق ممكن اولدی .

١٠٤ . ادبیاتك تجددی . — اسكی یونان وروما محررلرینك آثاری پك نادر لشمشدی . بونلردن بعضلرینك ، برمناستر كوشەسنه آتامش اونودلمش یالكز بر نسخەسی قالمشدی . اصول طبع ایجاد اولندقدن صكره بو آثار قدیمەنك كافەسی تمثیل ونشر اولندی وزنكین اولمیانلر بونلری آلوب

اوقویه بیلدی . بونك ایچون بوزمانه ادبیاتك دور تجددی
رەنسسانس تسمیه اولندی .

١٠٥ . حرف وصنایعك تجددی . — اون بشنجی عصر
اواسطنده ، بر فلاماند **باغلی بویالر** ایجاد ایتمشدی وایتالیالیلر
یونانیلرك ورومالیلرك مبانیٔ عالیه وهیاكلنی تقلیده قویولمشلردی .
اون بشنجی عصرده ایتالیاده برچوق هیكلتراشلر ، رساملر ،
معمارلر موجود ایدی . بونلرك الك مشهوری هیكلتراش میكل
آنجلو ایله رسام لئوناردهوینجی ورفائل ایدی .
بوزمانك بك چوق پرنسلری اشعاری ، كوزل ستاتولری ، كوزل
لوحەلری سورلردی . یانلرینه شاعرلری ، رساملری جلب
وسمیحانه تلطیف ایدرلردی . بوپرنسلرك الك مشهوری رومادە
اونینجی لئون ایله فلورانسەدە قوزمادومەدیجی در . بوزمانه
حرف وصنایعك دور تجددی اطلاق ایتدیلر .

١٠٦ . آوروپاده تجدد . — تجدد ایتالیاده باشلامش
والك بیوك آرتیستلر ایتالیاده یتشمشدی . لكن باشقه

یرلرده‌دخی ایتالیالیلری تقلید ایدرك ارتیستلر یتشمشدر .

فرانسه‌ده برچوق هنروران یتشدیکی کبی آلمانیاده‌ده رسام دوره‌ر وهوبلاین کسب شهرت ایتمشلردر .

اسپانیا ، انکلتره وهولانده‌ده رونسانس اولمش ایسه‌ده انجق اون یدنجی عصر اوائلنده باشلامشدر .

۱۰۷ . علوم . — اون آلتنجی عصرده علوم دخی ترقی ایتمشدر وه‌زال اسمنده بر بلچیقالی علم تشریحی وضع وایجاد ایتمشدر . قوپرنیك اسمنده برلهلی ارضك کونش اطرافنده دور ایتدیکنی کشف ایتمشدر .

اوچنجی فصل

انقلابات و محاربات مذهبیه

۱۰۸. **قاتولیك کلیساسی** . — قرون وسطاده عموماً اوروپا خرستیانلری قاتولیك ایدیلر ؛ یعنی عمومی عینی اعتقادده بولنوب پیسقوپوسلره و پاپایه اطاعت ایدرلردی . برخرستیان پاپانك یاخود پیسقوپوسلرك خوشنه کیتمیه جك برفکرده بولنور واظهار ایدرسه رجوع ایتمسی ایچون اجبار اولنوردی؛ اکر رجوعی قبول ایتمزسه رافضی اعلان اولنوردی. بویله بر آدم حبس اولنور ؛ محاکمه اولنور ، آتشده یاقیلور یاخود بردها چیقامیه جغی برمحبسه آتیلیردی . زیرا بوعصرك آدملری حریت وجدانی تسلیم ایتمزلردی . برمملکتده رافضیلر چوغالیرسه علیهلرینه براهل صلیب محاربه سی یاپارلردی. اون اوچنجی عصرده آلبیژوالرك اهلاکندن صکره ملحدلری تعقیب ، تحری و محکوم ایتمك ایچون محاکم مخصوصه تشکیل اولنمشدی ، بوتأسیسات انکیزیسیون ایدی .

فرانسه ده، انکلتره ده، المانیاده برانکیزیسیون وارایدی. لکن بونلرك الك منفوری اسپانیا انکیزیسیونی ایدی که ، اون

بشنجی عصرده ١٨٠ سنه ایچنده ١٠٠٠٠٠ کشی احراق ایتدردی .

١٠٩ . آلمانیاده ره‌فورمه — . اون التنجی عصر اوائلنده چوق کیمسه‌لر هیئت روحانیه‌دن ناخشنود ایدی . رهبانینك چوق زنکین اولمسی ، پاپانك بك چوق پاره بوزمسی ، قاردینالارك سوء حرکتلری کوزه چارپیوردی . بالذات پیسقوپوسلر کلیسانك یعنی هیئت روحانیه‌نك اصلاح: ره فورمه ایدلمسی لزومنی اعتراف ایدییورلردی .

لوتر اسمنده بر آلمان پاپاسی پاپا علیهنه ادارۀ کلام و نشر افکار ایلدی . پاپا لوترك کتابنی بر بوللا ایله محکوم ایتدی .

لوتر پاپانك امرنامه‌سنی (بوللا) ١٥٢٠ ده علناً احراق وخرستیانلرك پاپایه دکل یالکز انجیله اطاعت ایتمکه مجبور اولدقلرینی اعلان ایلدی . برچوق آلمانیا پرنسلری لوتری محافظه وحمایه و آتشه آتلمق اوزره طوتلمسنه ممانعت ایتدیلر . لوتر توراتی وانجیلی المانجه‌یه ترجمه ایتدی والمانلرك چوغی لوترك افکارینی قبول ایتدیلر . پرنسلرك بو ایشده منفعتلری واردی . چونکه پیسقوپوسلقلری لغو ایدرك مناسترلره مربوط املاك

واراضی‌یی ضبط ایدییورلردی . لوترك طرفدارلرینه « ره‌فورمه » لر یاخود « پروتستان » لر دینلدی . اسوه‌چیا قرالی بتون تبعه‌سیله برابر ۱۵۲۹ ده پروتستانلغی قبول ایتدی .

۱۱۰ . فرانسه‌ده ره‌فورمه . — فرانسه‌ده دخی بر چوق آدملر انجیلی اوقومق و پاپایه ارتق اطاعت ایتمامك ایسته‌دیلر . لکن مقدارلری کثیر اولمدیغندن حکومت کندیلرینی توقیف واعدامه محکوم ایتدی . مع مافیه قالوه‌ن اسمنده بر فرانسز بر ره‌فورمه یاپدی . بو آدم فرانسه‌یی ترك ایله جنوه‌یه ۱۵٤۱ ده کیتدی ، جنوه اهالیسی حکومتی (قالوه‌ن) ه ویردیلر . قالوه‌نك طرفدارلرینه قالوینست دینلدی .

فرانسه‌ده بالخاصه جنوبده قالوینستلر وار ایدی .

بتون اسقوچیا و هولانده قالوینستلکی قبول ایتدی .

۱۱۱ . انکلتره‌ده ره‌فورمه. — انکلتره قرالی سکزنجی هانری ره‌فورمه‌یی قبول ایتمك ایسته‌مامشدی . لکن پاپا ایله بوزوشدیغندن انکلتره‌نك مستقلاً بر کلیسا

تشکیل ایدوب پاپا یرینه قراله اطاعت ایده جکنی اعلان ایتدی (١٥٣٥) . صکره ده پاپایه اطاعت ایتمکده اولان قاتولیکلری تحری ایله باشلرینی کسدیرمکه و دها مکمل بر رەفورمه ایسته یان پروتستانلری ده آتشه آتمغه وقف وجود ایتدی . هانری ٧٠٠٠٠ کشیدن زیاده آدمی محکوم ایتمشدی . هانرینک وفاتندن صکره انکلیزلر پروتستان اولدیلر ، لکن کلیسانک تنسیقات قدیمه سنی محافظه و پیسقوپوسلری ابقا ایتدیلر . بو کلیسایه ده آنغلیقان دینلدی .

اسقوچیا قرالیچه سی ماری ایستوارت که قاتولیك ایدی . تبعه سی طرفندن طرد اولندی ؛ انکلتره یه قاچدی . لکن قرالیچه الیزابت ماری ایستوارتی توقیف و اون سکز سنه صکره اعدام ایتدی (١٥٨٧) .

١١٢ . محاربات مذهبیه . — بو احوال اوزرینه عموماً اوروپالیلر ایکی قسمه آیریلوب بر برینه دشمن اولدیلر : اسپانیا، پورتکیز، ایتالیا کبی جنوب مملکتلری قاتولیکلکی تمامیله محافظه ایدوب پروتستانلری امحا ایدییورلردی . شمال مملکتلری : انکلتره، اسقوچیا، اسوەچیا پروتستانلغی تمامیله قبول ایدوب قاتولیکلری

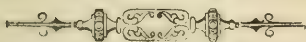
امحا ایدییوردی . فرانسه والمانیاده ایسه هرایکی طرف، بری دیکرینی قیره میه جق قدر قوتلی ایدی ، بونلر بربرلریله اوغراشیرلردی . فرانسه نك محاربات مذهبیه سی ، دردنجی هانری نك نانت فرمانیله (١٥٩٨) پروتستانلره حریت مذهبیه ویرنجه یه قدر قرق سنه دوام ایتدی .

المانیاده پروتستان پرنسلری قاتولیك اولان شارلكن علیهنه حرب ایتدیلر ؛ فرانسه قراللری که فرانسه ده پروتستانلری اتلاف ایدردی ، اسباب سیاسیه دن طولایی المانیاده کی پروتستانلره معاونت ایتدیلر .

١١٣ . ممالك منحطه نك قیامی . — فلمنك ایله بلچیقایه فرانسزجه ممالك منحطه دیرلر ، بوایکی مملکت اسپانیا قرالنه تابع ایدی . اهالیسی قاتولیك اولان هولانده لیلر پروتستانلغی قبول ایتمشلردی ؛ لكن قرال بونلری تكرار قاتولیك اولمغه اجبار ایتدی . بونك اوزرینه هولانده لیلر قیام (١٥٧٢) ایدوب اسپانیا عسکرلرینی طردوبرچوق مدهش محاربه لردن صكره یكی برپروتستان حكومتی (ولایات متحده) تشكیل ایتدیلر (١٥٨١).

١١٤ . جزویتلر . — اینیاس دولویولا نامنده بر قاتولیك اسپانیول، پروتستانلره قارشی حرب ایتمك ایچون یسوعیلر یعنی جزویتلر قومپانیه‌سنی تأسیس ایتدی. جزویتلر انسانلره قاتولیکلکی تلقین و اطفالی تعلیم ایتمکله مکلف راهبلر ایدی . بونلر بر عسکر آلایی کبی تنسیق اولنمشدی . رئیسلرینه جنرال دینور ، جزویتلر بوکا هرشیده اطاعته مجبور اولوب جنرال ده پاپایه اطاعت ایدر . جزویتلر، پك صبرلی پك مهارتلی اولوب مقصده موفق اولمق ایچون اك فنا واسطه‌لر ، تدبیرلری استعمالدن حذر ایتمزلردی. جزویتلر جنوبی آلمانیایی ، اوستریا و پولونیایی تکرار قاتولیك ایتمکه موفق اولدیلر . بتون جنوبی امریقا وحشیلرینه خرستیانلغی قبول ایتدیردیلر . بو صورتله پك زیاده کسب اقتدار ایتدیلر .

١١٥ . ره‌فورمه‌نك نتائجی . — ره‌فورمه اوروپایی مذهبجه دوچار انقسام ایتدی . بین الدول برچوق محارباته ، دولتلر الکاسی داخلنده برطاقم داخلی محارباته سبب اولدی . لکن عاقبت اوروپاده حریت وجدان ظهور ایلدی .

دردنجی فصل

فرانسه‌واسپانیا حکمدارلرینك محاربه‌لری

۱۱۶ . ایتالیا محاربانی . — اون بشنجی عصر اواخرنده **فرانسه واسپانیا قراللری** پك مقتدر ایدیلر . هرایکی طرف دخی فتوحات هوسنده اولدقلرندن ایتالیایه هجوم ایتدیلر .

اووقت ایتالیا برچوق حکومتلره **منقسم** ایدی : باشلیجه‌لری **وندیك** جمهوریتی ، **میلانو** دوقه‌لغی ، **طوسقانه** دوقه‌لغی ، **پاپا ممالکی** ، **ناپولی** یاخود ایکی **سیجلیه** قراللغی ایدی . بوحکومتلر یکدیکرلریله اتفاق ایتمدکلرندن اجانب ایچون ایتالیاده فتوحات اجراسی قولای ایدی .

فرانسه قراللرندن سکزنجی شارل ناپولی قراللغی وخلفی اون ایکنجی لوئی بوندن باشقه میلان دوقه‌لغنی ضبط ایچون محاربه‌لر ایتمشلردر .

اووقت فرانسه قراللرینك باشلیجه رقیب ومخالفی اسپانیا قرالی فردینان لا قاتولیك ایدی .

ایشته فرانسه قراللری ایله اسپانیا قراللری آره‌سنده محاربه‌لر بو صورتله باشلایوب طول مدت دوام ایتمشدر .

فرانسه قرالی برنجی فرانسوا اوائل حکومتنده ایتالیاده ماریذیان مظفریتنی (١٥١٥) احراز ومیلان دوقه‌لغنی ضبط ایتمش ایسه‌ده بالآخره اسپانیا قرالنه اسیر دوشمش وانجق والده‌سنک سلطان سلیمان قانونی حضرتلرینه وقوع بولان استرحام والتجاسی ثمره‌سیله ورطهٔ اسارتدن خلاص اوله‌بیلمشدر . اسپانیا قراللری، شارل کن (دون قارلوس)‌ك جلوسندن صکره هر زمانکندن زیاده کسب اقتدار ایتمشلردر .

١١٧ . شارل کن . — ١٥١٩ تاریخنده المانیا ایمپراطوری انتخاب اولنان شارل کن غایت واسع ممالکه متصرف ایدی که اسپانیا ، هولانده مع بلچیقا ، فرانسه قونته ، آوستریا ، ایکی سیجلیه ، میلانه ، مکسیقا وجنوبی

آمریقا بودائره داخلنده ایدی . بناءً علیه بتون آوروپایه مالك اولماسی ایچون کیریده برانکلتره ایله فرانسه قالیوردی .

لکن فرانسه قراللری برنجی فرانسوا ایله ایکنجی هانری دوام حکومتلرنجه (۱۵۱۵ — ۱۵۵۹) شارلکن ایله محاربه ایتدیلر . شارلکنه قارشی دولت عثمانیه‌نك دخی خیلی محارباتی اولوب آفریقاده مصر ، تونس ، جزائر فتح اولندیغی کبی اوروپاده‌ده توسیع فتوحات ایدیله‌رك مجارستان ایالات عثمانیه عدادینه الحاق اولنمشدی .

دولت عثمانیه‌نك فرانسه‌یه مظاهرتندن طولایی فرانسزلر مچ ، تول ، وردون مواقعنی تسخیر ایتدیلر . شارلکن ترك تخته مجبور اولدی (۱۵۵۶) .

۱۱۸ . ایکنجی فلیپ . — شارلکن چکلدکدن صکره ممالکی دوچار انقسام اولدی . بوهمیا ومجارستان قرالی اولان برادری فردیناند اوستریایه مالك اولدی . اوغلی ایکنجی فلیپ اسپانیا ، ایتالیا ، مع بلچیقا فلمنك وآمریقا مستملکاتنی آلدی . فلیپ ۱۵۸۰ ده پورتکیز وبتون پورتکیز مستملکاتنه توارث ایلدی .

فليپ مادريد جوارنده بر صحرا اورته‌سنده كائن **اسكوريال** سراى ظلمت نشاننده اقامت ايدرك اورادن اطرافه بعث اوامر ايدردى . ١٣٥ سفينه‌دن مركب بر دونما (**نامغلوب آرمادا**) كوندرورك انكلتره‌نى فتح ايتمك ايسته‌مش ايسه‌ده‌دونماسى فورطنه‌لردن محو اولدى (١٥٨٨) . فرانسه‌يه قراله قارشى ليكورلره (متفقلر) ياردیم ايچون پاره وعسكر كوندردى .

بلچيقا وفلمنكده‌كى تبعه‌سنى ، برقسمى **پروتستانلغى** قبول ايتدكارندن ، اوقدر ظالمانه تأديب واتلاف ايتدى‌كه عاقبت طغيان ايلديلر . اسپانياده قالان اهل اسلام حقنده‌ده انواع اعتسافاتده بولنوب اسپانيادن اخراج ايتدى (١٥٩٨) .

اوقدر پاره خرج ايتدى‌كه وفاتنده بر مليار فرانق بورج براقدى . مع مافيه هيچ برشيئه موفق اوله‌مدى . اسپانيا كاملاً محو وخراب اولدى .

١١٩ . اوتوز سنه محاربه‌سى . — فرانسه قرالى غايت مخوف بر دشمنه مقاومت ايتمشدى ؛ شارل كن وفليپه غلبه ايتمشدى . لكن اسپانيا قراللرى عموجه زاده‌لرى

اولان آلمانیا ایمپراطورلرینی دائرهٔ اتفاقه آلدیلر .

آلمانیا ایمپراطوری ایکنجی فردیناند **جزویتلرك** **دست تربیه‌لرنده** بیومشدی . بوجهتله فردیناند، قاتولیك مذهبنی جبراً اعاده ایتمك ایسته‌دی . اوستریا وبوهمیادن باشلادی . بوهمیالیلر طغیان ایدوب فردینادك ضابطلرینی پراغ شاتوسی پنجره‌لرندن اشاغی‌یه آتدیلر (۱۶۱۸). اوتوز سنه محاربه‌سی بونك اوزرینه باشلادی . فردیناند بتون قاتولیك آلمانیا پرنسلرینی داخل دائرهٔ **اتفاق** ایدوب پروتستانلری مغلوب ایتدی . بعده اسپانیا قرالی اولان عموجه زاده‌سیله عقد اتفاق ایتدی . بونك اوزرینه **اوستریا خاندانه حکومتی** شارلکن زماننده اولدیغی کبی کسب اقتدار ایتدی . او وقت اسوه‌چیا قرالی اولوب پروتستان بولنان گوستاو آدولف اردوسیله آلمانلری قورتارمغه کلدی (۱۶۳۰) . واوچ بیوك محاربه قازاندی . صوك محاربه‌ده مقتول اولدی (۱۶۳۲) .

فرانسه قرالی قاتولیك ایدی . لکن اوستریا خاندان

حکومتنك فوق‌الحد کسب مکنت ایتمسنی ایسته‌مزدی .

اون اوچنجی لوئی مشهور ریشلیونك رأییله ایمپراطوره قارشی المانیایه، اسپانیا قرالنه قارشی بلچیقایه، اردولر سوق ایتدی .

ایمپراطور واسپانیوللر فرانسزلر ایله اسوه‌چلیلره قارشی مغلوب اولدقلرندن ایمپراطور طلب صلح ایلدی .

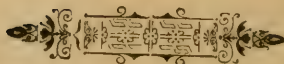
بو محاربه‌لر غایت وحشیانه ایدی . چونکه اردولرده پاره ایله عسکرلك ایدن اشقیا واردی . بونلر شهرلری صویارلر ویا فدیهٔ نجات اعطاسنه مجبور ایدرلردی . کویلیلرك اوکوزلرنی ، اکینلرینی غصب ایدرلردی . پاره‌لرینی نره‌یه صاقلادقلرینی سویلتمك ایچون کویلیلرك ایاقلرینی یاقارلر یاخود پارماقلرینی قیرارلردی . اکثریاده اشکنجه ایدرلر یاخود اکلنمك ایچون اولدررلردی . بو محاربه‌نك نهایتنده بتون المانیا کویلری یغما ایدلمش وشهرلر تخریب اولنمشدی.

١٢٠ . وستفالیه وپیره‌نه مصالحه‌سی . —

مصالحه ١٦٤٨ ده وستفالیه ده عقد اولندی . مصالحه موجبنجه آلمانیا کوچوك پرنسلر وشهرلر آره‌سنده منقسم

قاله جق ، ایمپراطور پرنسلره حکم ایده میه جك ، هر پرنس کندی تبعه سنی آرزوسی وجهله ایسته ر قاتولیك وایسته رسه پروتستان یاپمق حقنه مالك اوله جق ایدی . اوتاریخده آلمانیاده ۳۵۰ مستقل حکومت وجوده کلدی .

وستفالیه مصالحه سیله فرانسه آلساسی قازاندی . وستفالیه مصالحه سنی آلمانیا ایمپراطوری یالکز باشنه عقد ایتمشدی . اسپانیا محاربه یه دوام ایدییوردی . نهایت اسپانیاده پیره نه مصالحه سنی عقد ایدرك حربه نهایت ویردی (۱٦۵۹) .

بشنجی فصل

انکلتره

١٢١ . پارلمنتو وَقرال .ـــ فرانسه‌نك اوروپاده الك زیاده کسب اقتدار ایتدیکی أثناده انکلتره انقلاب ایچنده ایدی . انکلتره قرالی فرانسه قرالی کبی هر ایسته‌دیکنی امر ایده‌مزدی . وقتیله بیوك سنیورلری انکلتره قرالی ژانی فرمان کبیری امضالامغه اجبار ایتمشلردی (١٢١٥) . قرال **موافقتلرینی طلب ایتمکسزین** انکلیزلردن هیچ بر وقت پاره آلمامغی تعهد ایتمشدی .

انکلتره قرالنه پاره لازم اولدیغی زمان سنیورلری وشهرلرك مبعوثلرینی جلب ایدردی . بو مجلسه پارلمنتو دیرلردی.

انکلتره قراللری فرانسزلرله یوز سنه محاربه‌سنی ایتمشلردی. بونی متعاقب انکلتره‌ده مدهش بر داخلی محاربه وقوعبولمشدی (١٤٦٠ — ١٤٩٠ .) بو محاربه‌یه **ایکی کل** محاربه‌سی اطلاق اولندی . زیرا تخت مجادله‌سی ایدن ایکی خانداندن هر بریسنك آرمه‌لرنده بر کل واردی : یورق عائله‌سنك آرمه‌سنده

بیاض کل ، لانقاستر عائله‌سنك آرمه‌سنده قیرمزی کل .

همان بالعموم بیوك سنیورلر بو محاربه‌ده محو اولدیلر ؛ اون آلتنجی عصرده انکلتره قراللری بلا مشکلات کندیلرینه اطاعت ایتدررلردی . لکن پارلمنتونی جمعه‌دوام ایدرلردی . انکلتره قراللرینك اك مقتدری قرالیچـه **الیزابت** اولمشدی (۱٥٥۸ — ۱٦۰۳) .

الیزابت اسپانیـا قرالی ایکنجی فلیپك مهاجماتنه قارشی مظفرانه مقاومت ایتدی . قاتولیکلرك فسادات خفیه‌سنه غلبه ایتدی . فلیپ الیزابته قارشی اسقوچیا قرالیچه‌سی و فرانسه قرالی ایکنجی فرانسـوانك مطلقـه‌سی **ماری استوارتی** قوللانمق ایسته‌دی . لکن ماری استوارت الیزابت الینه اسیر دوشه‌رك سیاستکاه اوزرنده اعدام ایتدرلدی .

۱۲۲ . پارلمنتو ایله قرال آره‌سنده منازعه .ــ ۱٦۰۳ ده الیزابت بلاولد وفات ایتدیکندن یکنی **استوارت** عائله‌سندن اسقوچیا قرالی ژاق انکلتره قرالی اولدی . بو تاریخدن اعتباراً انکلتره ایله اسقوچیا برقرالك اداره‌سی آلتنده برلشدی . قرال آنغلیقـان پیسقوپوسـلرینه اطـاعت

ایتمك ایستەمین پروتستانلری اعدام ایدییوردی . بونك ایچون اسقوچیالیلر طغیان ایتدیلر (١٦٣٨) .

قرال پاره تدارکی ایچون پارلمنتونی آچمغه مجبور اولدی . پارلمنتو باش وکیلی اعدامه محکوم ایتدی . بونك اوزرینه داخلی محاربه باشلادی . (١٦٤٢) . برنجی شارلك اصیلزادەلردن مرکب براردوسی واردی ؛ فقط مغلوب ، محبوس ومقتول اولدی (١٦٤٩) .

١٢٣ . قروموەل . ـــ پارلمنتو ادارەیی دکشدرمشدی . لکن طرفدارلری ایکی یه آیرلدی . پوریتن فرقەسنك رئیسلری قروموەل ایدی که عسکر طوپلایان وشارله غلبه ایدن بو ایدی . یکی حکومتی ایستەمین اسقوچیالیلر وایرلاندالیلر برنجی شارلك اوغلنی قرال اتخاذ ایتدیلرسەده جملەسی قروموەله مغلوب اولدیلر (١٦٤٩ — ١٦٥١) .

قروموەل بوندن صکره انکلترەیه عودت ومبعوثانی تبعید ایدوب پارلمنتویی سد ایله اناختارینی جیبنه قودی ، اوزرینه **کرالی قوناق** لوحەسنی آصدردی .

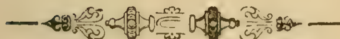
بونك اوزرینه قروموەل یالکز باشنه **پروتکتور** عنوانیله

اداره ایتـدی (١٦٥٣ — ١٦٥٨) . انکلیزلرك
قوتلی بردونمایه مالك اولمغه باشـلاملری بوقروموه‌ل
زماننده‌در .

١٢٤ . ١٦٨٨ انقلابی . — انکلیزلر تکرار بر قرال
ایسته‌یه‌رك ١٦٦٠ ده برنجی شارلك مخدومی ایکنجی شارلی
دعوت ایتدیلرسه‌ده بوده باباسی کبی سوء اداره ایتدی .
مخالفلری تضییق ایتدی . پاره بولمق ایچون فرانسه قرالی
اون دردنجی لوئیدن معاش آلمغه باشلادی ، ایکنجی ژاق
(١٦٨٣ — ١٦٨٨) دها فنا حکومت ایتدی . انکلیزلر
آکا نفرت ایدرلردی ، چونکه قاتولیك ایدی .

او وقت هولانده‌ده کیلیوم دورانژ نامنده‌غایت‌اهلیتلی
بر پرنس واردی‌که ایکنجی ژاقك قیزینی تزوج ایتمشدی .
کیلیوم دورانژ انکلیزلرك پك زیاده دوچار حدت‌اولدقلرینی
کورنجه ١٥٠٠٠ عسکرله انکلتره سـواحلنه چیقدی .
کیلیومك سنجـاغی اوزرنده (مذهب وسربستی ایچون)
عباره‌سی یازیلی ایدی . انکلیزلر کیلیومی قبول ایتدیلر ؛
بونك اوزرینه کیلیوم پارلمنتو طرفندن (١٦٨٩) ده انکلتره
قرالی اعلان اولندی .

١٢٥ . پارلمنتو اصولی .ـــ كیلیوم قرال اعلان اولنمزدن
اول پارلمنتو انكلیزلرك حقوق بیاننامه‌سنی تنظیم ایتدی كه
هر انكلیز قرالی بوكا رعایت ایده‌جكنی وعد ایتمكه مجبوردر .
مبعوثان مملكت هرسنه اجتماع ایدرك ویركولری تصدیق
وقوانینی تنظیم ایدرلر . هیچ بر انكلیز محاكمه اولنمقسزین
توقیف اولنمیه‌جق، هیچ كیمسه‌یی ژوری دن یعنی متحیزان
مملكتدن مركب بر هیئتدن بشقه بر كیمسه محاكمه ایده‌میه‌جك .
بو نوع اصول اداره‌ده قرال كیف مایشا حركت ایده‌مز ،
اهالینك حقوقنه وقونستیتوسیونه رعایت ایتمك مجبوریتنده
بولنور . بو طرز حكومته پارلمنتو اصولی دیرلر . آوروپاده
پارلمنتو اصولنی برنجی دفعه اوله‌رق تأسیس ایدنلر انكلیزلردر .

آلتنجی فصل

فرانسه‌یه قارشی اوروپانك اتفاقلری

۱۲۶ . اون دردنجی لوئینك مظفریتلری .—

وستفالیه و پیره‌نه معاهده‌لرندن صکره فرانسه اوروپانك الك مقتدر مملکتی اولمشدی . لکن اوروپا فرانسه‌نك بوقدر قدرتندن مضطرب اولدی ، بتون حکمدارلری اون دردنجی لوئی کندیسنه دشمن ایتمشدی .

لوئی اولا اسپانیایه هجوم ایتدی . بلچیقادن برطاقم یرلر آلدی . صکره هولانده‌یه هجوم ایتدی ، لکن اسپانیا قرالی ، آلمانیا ایمپراطوری ودیکر پرنسلر لوئی‌یه قارشی اتفاق ایتدیلرسه‌ده لوئی غلبه ایدرك فرانش قونته‌یی تسخیر ایتدی (نیمه‌ك معاهده‌سی ۱۶۷۸) .

هیچ کیمسه کندیسنه قارشی قویامز ظن ایتدیکندن محاربه آچمقسزین فرانسه‌یه شهرلر واراضی الحاق ایتدی . ستراز بورغ شهرینك آلنمسی او وقتدر (۱۶۸۱) .

بو محاربه‌لر فرانسه‌یی بیتریپوردی ونانت فرماننك الغاسی

(۱٦٨٥) كنديسنه‌يك چوق انسان و پاره غائب ايتدرمشدی .

۱۲۷ . اون دردنجی لوئی‌يه قارشی اتفاق . — بتون اوروپا حكمدارلری لوئی‌یه قارشی آياقلانمشدی ؛ لكن هيچ بريسی آكا قارشی قويه‌جق قدر قوتلی دكلدی .

كيليوم دورانژ انكلتره قرالی اولديغی زمان آوسبورغ اتفاقنی تنسيق ايتدی . يعنی هيئت متفقه‌نك ، آوروپانك رئيسی اولدی . اون دردنجی لوئی رن سواحلنده‌كی شهرلرك ، كويلرك كافه‌سنی تخريب ايتديره‌رك محاربه‌يه باشلادی . بر كره دها غالب كلدی . فقط آرتق پاره قالمدی ، مصالحه طلبنه مجبور اولدی (۱٦۹۷ ده ريسويك معاهده‌سی) .

اوچ سنه صكره اسپانيا قرالی ايكنجی شارل كافه‌ٔ ممالكنی اون دردنجی لوئينك حفيدی دوق دانژويه براقه‌رق اولدی . فرانسه‌نك آرتق هرزمانكندن زياده مقتدر اولديغی كوريليوردی . فقط بونك اوزرينه انكلتره ، هولانده ، آلمانيا ايمپراطوری ، اون دردنجی لوئی‌يه قارشو اتفاقلرك اك دهشتليسنی تشكيل ايتديلر . فرانسه دشمنلرينه شانله مقاومت ايتدی . انكلتره ، هولانده وديكر دشمنلرندن اوتره‌هت

وَراشتاد ده مصالحه‌استحصالیله‌مسعود اولدی . (١٧١٣ — ١٧١٤) . اون‌دردنجی لوئینك حفیدی اسپانیا قراللغنده قالدی ؛ بلچیقا المانیا ایمپراطورینه ویرلدی ، فرانسه قانادا کبی مستملکاتنك الڭ کوزللرندن برقاچنی انکلتره‌یه ترك ایتمکه مجبور اولدی .

اون سکزنجی عصرده فرانسه‌نك آوروپاده تحکمی قالمیور ؛ اووقت پك دهشتلی ایکی دولت تشکل ایدییور : روسیه و پروسیا . انکلتره دخی واسع مستملکات الده ایدییور .

یدنجی فصل

روسیه ایمپراطورلغنك تشكلی

١٢٨ . روسلر . ـــ روسلر اسلاو جنسنه منسوبدرلر. مقدما تاتارلرك اسیر ومغلوبلری ایكن قپچاق حكومتنك ضعف وغفلتندن استفاده ایدرك كسب استقلال ایتمشلردی. روسلر خرستیان مذهبنده ایسه‌لرده پاپایی طانیمازلر . چارلرینه اطاعت ایدرلر . چارهم **رئیس جسمانی**، هم **رئیس روحانیدر** .

چارك ملیونلرجه تبعه‌سی ، غایت واسع ممالكی واردر . چونكه ١٥٨١ دن بری بالعموم سبریایی تسخیر ایتمشدی . چار اولا موسقووه‌ده اقامت ایدردی . چارك هیچ بر لیمانی یوقدی ، تبعه‌سی‌ده غایت وحشی وفقیر ایدی .

١٢٩ . قوجه پترو . ـــ چار قوجه پترو (١٦٨٢ ـــ ١٧٢٥) پك چالشقان بر آدم ایدی . پترو روسلری اوروپالیلره **بكزه‌تمك ایستردی** . پترو ترك مملكت ایدرك هولانده‌ده ترسانه‌ده عمله صفتیله چالشمش وسفینه انشا

وتجهیزی حقنده کسب معلومات ایلمشدر . پترو بالآخره روسیه‌یه اوروپادن مهندسلر و عمله جلب ایتمشدر .

پترو تبعه‌سنی اوروپالیلر کبی **گیینمکه** اجبار وانتاری کیلمسنی واوزون صقال براقلمسنی یساق ایتدی . عسکر کندیسنه اطاعت ایتمدیکی زمان بالذات باشلرینی کسدی . عائله‌سی کندیسنه قارشی قویدیغی زمان اوغلنی اولدردی ، قاریسنی قامچی ایله دوکدردی . پترو ایچون **پاریسی فیلاره ، پاریسی انسانه** دیرلردی .

۱۳۰ . اسوه‌چلیلره غلبه‌سی . — بو ایامده ، اسوه‌چلیلر بالطق دکزینی قوشادان مملکتلرك کافه‌سنه مالك ایدیلر . پترو لیمانلر ایدنمك ایچون بو والرینی آلمق ایسته‌ردی ؛ بونك ایچون اسوه‌چلیلره محاربه آچدی .

اسوه‌چ قرالی اون ایکنجی شارل بیوك برجنرال ایدی . روسلری ۱۷۰۰ ده یکدی . لکن شارل **لهستانی** آلمغه کیتدیکی اثناده پترو بالطق دکزی ساحلنده یکی برشهر تأسیس ایتدردی . بوشهر سن پترسبورغ درکه روسیه‌نك پایتختی

اولدی . اون ایكنجی شارل نهایت ١٧٠٩ ده روسیه‌یه استیلا ایتدیسه‌ده اردوسی مغلوب واسیر اولدی .

١٣١. پترونك دولت عثمانیه ایله محاربه‌سی. — پترویه مغلوب اولان شارل حدود عثمانی‌یی كچه‌رك بندر شهرینه كلدی و صحابت عثمانیه‌یه صیغندی . روسیه‌یه خصومت تامه‌سی اولدیغندن دولتی جنكه قارشدرمغه اوغراشدی ؛ نهایت مرامنه ایردی ؛ بونك اوزرینه شمال حدودینه قره‌دن ودكزدن برچوق عسكر كوندرلدی. صدراعظم بالطه‌جی محمد پاشا روس اردوسنی **فالچی** قضاسنده پروت چایی بتاغی آره‌سنده قوشاندی. پترویی اله‌كچورمك اوزره ایكن چاریچه **قاترینه‌نك** غیرت وكاركذارلغی سایه‌سنده صدراعظم دشمنك استیمانی قبول ایتدی. پترو آزاق قلعه‌سی كیرو ویرملك، قزاق مصالحنه قارشمامق ، اسوه‌چ قرالنك كندی الكاسنه سالماً عودتنه مانع اولمامق شرطیله یقایی قورتاردی . (١٧١١) . فقط پتروسه‌وزنده‌طورمق ایسته‌مدیسه‌ده اجبار اولندی و آزاق دكزی كندیسی ایچون كلیاً قاپاندی .

روسلر دولتك نادرشـاه ایله اوغراشدیغی اثناده ال آلتندن نمسه‌لیلرله برلشه‌رك جنکه باشلامش ایسه‌لرده بیوك برشی قازانه‌مدیلر .

١٣٢ . چاریچه ایکنجی قاترینه‌نك محاربه‌لری .—

لهستان دولتنك حمایه‌سنده اولدیغندن قاترینه‌نك له ایشلرینه قارشمسی کندیسنه جنك آچلمسنه سبب اولدی . تدارکاتك نقصانندن ، خائن بویارلرك اهانتندن ، اردو زوربالرینـك اطاعتسزلکندن روسلر **اسماعیل، کیلی، بندر، آقکرمان** وَ **ابرائیل** قلعه‌لرینی اله کچیردی . انکلیز کمیجیلری دلالتیله بالطقدن آق دکزه کلن روس دونمه‌سی چشمه‌ده فناریرده قپودان حسین پاشایی صیقشدردی . وتکمیل کمیلری یاقدی . (٧ تموز ١٧٧٠) . محـاربه‌نك بردرلو آرقه‌سی کلیوب اوزادقجه اوزادی . روسلر قریمه‌ده کیردی . بری طرفدن مارشاللری رومانزوف طونه‌یی آشه‌رق شمنی‌یی قوشاتدی . آرتق محاربه‌یه دوام ایدیله‌میوب قاینارجـه‌ده مصالحه اولندی (٢١ تموز ١٧٧٤) . نهـایت یاش معـاهده‌سیله

(٩ کانون ثانی ١٧٩٢) قریمی و دنیستر نهرینه قدر قره‌دکز یالیسنده‌کی مملکتلری آلدی .

١٣٣ . **لهستانك تقسیمی** . — لهستان اووقت بیوك بر الکا ایدی ، فقط فنا اداره اولنیوردی . کویلیلر اسیر ایدیلر ، زادکان هپسی عسکر اولوب براووه‌ده آتلره بینه‌رك حکمدار انتخابی ومصالحی مذاکره ایچون طوپلانورلردی . فقط اکثریت خلافنده اولانلر بوندن آیریلیرلر وکیمسه کندیلرینی اطاعته اجبار ایده‌مزدی . بوجهتله لهلر جسور اولمغله برابر هیئت مجموعه‌لری ضعیف ایدی ، چونکه **برلك** دکلدیلر .

لهلرك قومشولری بوندن استفاده ایتدی ، **روسیه چاریچه‌سی ، پروسیا قرالی ، واوستریا ایمپراطوریچه‌سی** ١٧٧٢ ده ، هر بریسی لهستانك برپارچه‌سنی آلمق اوزره برلشدیلر . اڭ بیوك پارچه‌سنی چاریچه آلدی . ١٧٩٣ ، ١٧٩٥ ده بتون لهستان پایلاشلدی . یوقاریده یازدیغمز کبی تقسیمدن اول روسلرك ترتیبات ومداخلاتنه قارشی لهستان اوزرنده‌کی حق حمایه‌سنه مبنی دولت عثمانیه روسلرله طول

مدت محاربه ایتدی ، فقط قاینارجه معاهده‌سنده لهستاندن هیچ بحث اولنمدی . تقسیم اثناسنده لهلر مقاومته‌قالقشدیلر . فقط روس وپروس عسکرینه قارشی قویه‌مدیلر . بونلر لهستانده چوق وحشت وشقاوت اجرا ایتدیلر .

ایشته بوتاریخدن اعتباراً روسیه اوروپانك اك واسع بر الکاسیدر .

سکزنجی فصل

پروسیا دولتنك تشکلی

١٣٤. براندبورغ و پروسیا. — پروسیا قراللغی یکی برحکومتدر. برقراللك اداره‌سی آلتنده برلشمش **ایکی پارچه‌دن** ترکب ایتمشدر. پروسیا و براندبورغ.

براندبورغ برلینی قوشاتمش برالکادر. المانلر بوراسنی قرون وسطاده بت‌پرست اسلاولرك الندن آله‌رق برمارکیزلك تشکیل ایتمشلردی. ١٤١٧ده جنوبی آلمانیادن وهوهنزوللرن عائله‌سندن برسنیور براندبورغ **مارکیسی** اولدی.

پروسیا روسیه جوارنده باناقلق برمملکتدرکه طرق رهابیندن توتون شوالیه‌لری اون دردنجی عصرده فتح ایتمشلردی. بالآخره بوطریقتك بیوکلرندن وهوهنزوللرن افرادندن بریسی ١٥٢٥ ده پروتستان اولدی وپروسیایی بر **دوقه‌لق** یاپدی. ١٦١٧ ده براندبورغ مارکیسی پروسیایی توارث ایتدی.

كندیسندن صكره كلنلر المانیانك هر طرفندن وبالخاصه رن نهری اوزرنده برچوق شهرلر وبر طاقم كوچك ولایتلر الدهٔ ایدیلر. ١٧٠١ ده براندبورغ الكتوری ایمپراطوردن پروسیا قرالی عنوانی صاتون آلدی .

١٣٥ . پروسیا دولتی . — پروسیا قراللغی مثلا فرانسه كبی یكپاره بر مملكت دكلدی ، بربرندن آیری برقاچ ولایتدن مركب ایدی ، بو ولایتلرك بربرندن دیكرینه كیتمك ایچون پروسیا قرالنك كندیسنه تابع اولمایان مملكتلردن ده كچمسی لازم كلیردی .

بو ولایتلرك كافه‌سنی دائرهٔ اطاعتده طوتمق ایچون پروسیا قراللری غایت صادق وفداكار مأمورینه مالك اولمغه مجبور ایدیلر . كذلك آنلری مدافعه ایچون پك قوتلی براردویه محتاج ایدیلر . ١٧٤٠ ده وفات ایدن برنجی فره‌دریق كیلیومك ٦٠٠٠٠ عسكری واردی. اردوسنه قویمق ایچون اك بیوك آدملری آراردی . كندیسی بیله بر عسكر كبی دائما اونیفورمه ایله كزردی ؛ سرایی یوقدی. كندیسنه چاوش قرال دیرلردی .

دیكر آوروپا دولتلرنده قراللر وناظرلر الك زیاده ، پارلاق پارلاق ضیافتلر ویرمكی دوشنورلردی . خزینه‌یی اسراف ایدرلردی . پروسیاده ایسه قرالك وناظرلرینك یالكز بردوشنجه‌لری واردی : **دولتی بیوتمك ایچون بك قوتلی اولمق** . دبدبه‌لری ، سرایلری یوقدی ، پاره‌یی دلیجه‌سنه صاچه‌جق یرده بریكدیررلردی . بناءً علیه پروسیا قوتلی بردولت اولدی .

١٣٦- بیوك فره‌دریق . — ایكنجی فره‌دریق (١٧٤٠ — ١٧٨٥) پروسیا قراللرینك الك دكرلیسی وزماننك الك بیوك جنرالی ایدی . فره‌دریق ارباب قلملك‌ده محبی ایدی ؛ بالخاصه فرانسز اهل قلمنی پك سوردی . كندیسی ده **فرانسزجه بیلیر وبو لسانی المانجه‌دن‌ه كوزل یازاردی** . برلین قربنده پوتسدام كوینده سرایسز اوطورور ودائما ضابط البسه‌سی كییردی .

فره‌دریق هرشیدن اول ممالكنی بیوتمك ایسته‌ردی . بوخصوصده الك چركین شیلری یاپمقدن بیله چكنمزدی .

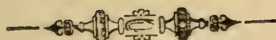
آلمانیا ایمپراطوری آلتنجی شارل اولدیکی زمان ، اوستریا ولایتندن برینی: سیلزیایی اردو ایله استیلا ایتدی . اوراسنی (١٧٤١) ده فتح و کندیسنه ترکی ایچون آلتنجی شارلك قیزی ماری تره‌زی اجبار ایتدی .

ماری تره‌ز سیله‌زیایی کری آلمق ایسته‌دی و ١٧٥٦ ده فرانسه ، روسیه واسوه‌چ ودیکر آلمانیا پرنسلری ایله برلك اولدی . یدی سنه محاربه‌سی اووقت باشلادی . نمسه‌لیلر روسلر ، فرانسزلر ، اسوه‌چلر دورت طرفدن پروسیایه کیرییورلردی . فره‌دریق اردوسیله ممالکنك برطرفندن دیکر طرفه قوشیوردی ؛ عسکرلری ایی وچابوق مانوره ایدرلردی وعلی العاده غالب چیقارلردی . نهایت ماری تره‌ز صلحی امضالامغه موافقت ایتدی (١٧٦٣) .

دولت عثمانیه‌یی بویدی سنه محاربه‌لرینه قارشدرمق اوزره اوروپا حکومتلری از جمله ورسای قابینه‌سی چوق اوغراشمش ایسه‌ده دولتمز بیطرفلغنی بوزمادی .

فره‌دریق روسیه چاریچه‌سی قاترینه‌یی کندیسیله لهستانی پایلاشمغه اجبار ایچون چالشدی . ١٧٧٢ ده لهلردن تکمیل بر ولایت ضبط ایتدی که کندیسنك ایکی ولایتنی بربرینه

برلشدیریبوردی . ١٧٤٠ ده پروسیانك ٢،٥٠٠،٠٠٠ اهالیسی واردی بومقدار ١٧٨٥ ده ٥،٥٠٠،٠٠٠ نفوسه بالغ اولمشدی وَ پروسیا اردوسی اوروپا اردولرینك اك مکملی عد اولنوردی .

طقوزنجی فصل

انکلیز ایمپراطورلغنك تشکلی

١٣٧ . اوروپا مستعمراتی . — دنیانك اسکیدن معلوم اولان اقسامندن ماعداسنی اوروپا اقوامندن الك اول کشف ایدن پورتکیزلیلر، اسپانیوللردر . بونلر آمریقا ، آفریقا ، آسیا ، واوقیانوسیاده کندی ایشلرینه کلن ممالکی ضبط واك زنکین یرلری اخذ ایتمشلردر . لکن پك فنا اداره ایتدکلرندن مستملکاتلری فقیر وضعیف اولدی .

ایتالیانلرله آلمانلرك مستعمرهلری یوقدی ، چونکه انلردن هر بری حال اتحادده اولمدقلری کبی اوزاق یرلرده یرلشمك ایچون درجهٔ کفایهده قوتلی برحکومتلری یوقدی .

لکن فرانسزلر، انکلیزلر، هولاندهلیلر اون یدنجی عصرده مستملکات عظیمه تأسیس ایتدیلر . هولاندهلیلر **ژاوا** و**سوماترا** بیوك اطهلرنده یرلشدیلر . فرانسزلر بتون **آمریقای شمالی بی** (آقادی ، قانادا) ، **میسیسیپی** ممالکنی [**لوئیزیانا**] و آنتیل اطهلرندن **هاتی** بیوك اطهسنی

آلدیلر . انکلیزلر شمالی آمریقانك تکدیل شرق یالیسنی اله کچیردیلر .

۱۳۸ . هندستانك انکلیزلر طرفندن فتحی . — ۱۸نجی عصرده انکلیزلرله فرانسزلر مستعمرات ایچون چارپشدیلر . او وقت هندستانده ایکی تجارت قومپانیه‌سی واردی : بریسی مادراسده انکلیزلرك ؛ دیکری پوندیشه‌ریده فرانسزلرك . فرانسز قومپانیه‌سنك مدیری دوپله‌قس هندستانی فتحه باشلامشدی . بو ایش چوق مشکل دکلدی . زیرا مملکت برچوق کوچوك حکمدارلر آره‌سنده آیرلمشدی که بونلرك هم عسکرلری پك فنا ایدی هم اهالی مدافعهٔ مملکته چالیشمازدی .

انکلیزلر فرانسه حکومتندن دوپلقسك عزلنی ایسته‌دیلر . حکومت‌ده آنی عزل ایتدی (۱۷٥٤) .

بونك اوزرینه فتوحاته انکلیزلر باشلادیلر ۱۷٥۷ ده برتك محاربه‌ بتون بنکاله الکای جسیمنی انکلیزلره قازاندردی . صکره فرانسز مستملکاتنی محو ایتدیلر . (۱۷٦۳) هندستانه متصرف اولدیلر . حالاده اویله درلر .

١٣٩. شمالى آمريقانك انكليزلر طرفندن فتحى. — آمريقاده ده بويله اولدى . ١٧٥٤ ده فرانسزلرله انكليزلر آراسنده محاربه باشلاديغى زمان انكليز مستعمرلرى قاناداده كى فرانسز مستعمرلرينه صالديرديلر. فرانسزلر مقاومت ايدوب اولا مظفر اولديلرسه ده انكليز حكومتى امداده اوردولر كوندردى . فرانسز حكومتى برشى كوندرمدى . قناديليلرك قرق بيك انكليزه قارشى بش بيك كشيلرى واردى ، جبخانه لرى يوقدى . انكليزلر قانادايى ضبط ايتديلر . ١٧٦٣ ده فرانسه شمالى آمريقاده اللرندە نه قالديسه انكلتره يه براقدى .

بو محاربات اثناسنده فرانسه ده قراللق مقامنده اون بشنجى لوئى بولنيوردى كه ايى اداره سى يوقدى . بوندن باشقه مستعمراتك اهميتنى ودرجهٔ لزومنى تقدير ايتميوردى . آلمانياده وايتالياده محاربه لر ايدرك برچوق عسكر وپاره تلف ايديورلردى كه بورالرده فرانسه نك قزانه جغى هيچ برشى يوقدى . بوكا قارشى مستعمراته درت بش بيك عسكر كوندرمكدن چكينيورلردى كه مستعمراتك اهميتى مستغنئ ايضاحدر .

اوننجی فصل

ممالك متحده نك تأسسی

۱٤۰ . آمریقا مستملکاتنك طغیانی . — آمریقای شمالیده کی انکلیز مستملکاتی اهالیسی کندی کندیلرینه اداره اولنورلردی . چونکه انکلیز حکومتنك معتادی ، **مستملکاتی خلقنی راحتسز ایتمامك ، ایشلرینه قاریشمامقدر .** انکلتره بوعادتنی یالکز بردفعه بوزه جق اولدی ، مستملکاتنك الڭ کوزللرندن بریسنی غائب ایتدی .

۱۷۷۰ ده انکلتره پاره یه محتاج اولدیغندن **کندیلرینه طانیشمقسزین** مستملکات اهالیسنه برویرکو قویدی . مستعمرلر بونی ویرمیه جکلرینی بیان ایتدیلر ، آیاقلاندیلر ، انکلیز والیلرینی قوغدیلر . انکلیز حکومتی انلری اطاعت ایتدیرمك ایچون براردو کوندردی . هر ولایتك مستعمرلری برر مأمور انتخاب ایتدیلر ، آنلرده فیلادلفی شهرنده **مجلس** اولدیلر . ٤ تموز ۱۷۷٦ ده بو مجلس بو ممالکك انکلتره دن آیرلدیغنی وامریقا ممالك متحده دولتنی تشکیل ایتدیکنی اعلان ایتدی .

ممالك متحده نك استقلالی . — ممالك متحده ایله

انكلیزلر آره‌سنده‌کی محاربه‌یه آمریقا استقلالی محاربه‌سی
دیرلر . ۱۷۷٤ دن ۱۷۸۳ ه قدر سوردی . ممالك
متحده اولا مغلوب اولدی : چونكه عسكرلری یوقدی ؛
انكلیز حكومتی بالعكس ۲۰۰۰۰ آلمان عسكری صاتون
آلوب آمریقایه كوندرمشدی . فقط فرانسه‌دن‌ده برطاقم
كوكللیلر آمریقالیلرك امدادینه كیتدیلر . صكره فرانسه
حكومتی بر اردو كوندردی . نهایت انكلیزلر مغلوب
اولدیلر . ۱۷۸۳ ده مصالحه عقدایدرك ممالك متحده‌نك
استقلالنی تصدیق ایتدیلر . اووقت ممالك متحده‌نك الك بیوك
آدمی واشنغتون ایدی‌كه محاربه‌ده وحكومت ایشلرنده
نام ونشان قازاندی .

دردنجی باب

{ عصر حاضر }

برنجی فصل

فرانسه احوالی

١٤١ . یکی دور . — اون سکزنجی عصر نهایتنده فرانسه‌ده و آوروپاده یکی بر دور باشلامشدر . ١٧٨٩ ده اجتماع ایدن فرانسه مجلسی اوروپا ایچون اووقت یکی اولان برطاقم قاعده‌لر وضع ونشر ایتمشدر . بوجهتله بتون آوروپا حکومتلرینه بر راحتسزلق ویرمش وفرانسه‌یی آلت اوست ایتمشلردی .

١٤٢ فرانسه انقلابنه قارشی اتفاق . — فرانسزلرك بو حاللرندن اوروپاده‌کی قراللر خوفه دوچار اولدیلر . ١٧٨٩ سنه‌سی قواعدینه اعتراض ایتدیلر . فرانسه‌دن هجرت ایدن کیمسه‌لری قبول ایتدیلر . صکره‌دن آلمانیا ایمپراطوری ایله پروسیا وسارادنیا قراللری فرانسه حکمدارینه

یاردم ایچون ۱۷۹۱ ده پیلنیچ مقاوله‌سنی امضا ایتدیلر .

۱۴۳ . ۱۷۹۲ محاربه‌لری .ـــ فرانسه‌نك قوانین مجلسی المانیا ایمپراطورینه ۲۰ نیسان ۱۷۹۲ ده اعلان حرب ایتدی ، پروسیا جنرالی برونسویق بیوك براردو ایله فرانسه‌یه هجوم ایتدی . فرانسزلرك انقلابدن اولکی اصوللری اعاده ایتمدکلری حالده پاریسی ییقه‌جغنی بیلدرمك ایچون بر بیاننامه نشر ایتدی. فرانسزلر والمی ده غالب کلدیلر . بلچیقا ، ساووا ، رن نهرینك صول ساحلنی همان مقاومتسز ضبط ایتدیلر . فرانسزلر هر نره‌یه واردیلر سه اوراده بر انقلاب یاپیورلردی. اهالی‌یه یکی مأمورلر انتخاب ایتدیریورلردی . رهابین وزادکانك اموالنی غصب ایلیورلردی . سنیورلرك امتیازلرینی لغو ایدیورلردی .

۱۴۴. ۱۷۹۳ اتفاقی.ـــ ژاقوبنلر فرانسه‌ده هر شیئی اللرینه المشلردی .اوروپایه میدان اوقومق اوزره اون التنجی لوئینك سر مقطوعنی اورته‌یه فیرلاتدیلر . بونك اوزرینه تکمیل اوروپا ممالکی فرانسزلره قارشی براشدیلر .آوستریا، پروسیا، ایتالیا

و آلمانیانك بر یه‌ر نسلری ، انكلتره و هولانده فرانسه ایله محاربه و آنی تكرار برقرال نصبنه اجبار ایچون اتفاق ایتدیلر .

فرانسه‌ بر آنده بش طرفدن ، آوستریالیلر ، پروسیالیلر ، ایتالیانلر واسپانیوللر جانبندن استیلا اولندی . فنا قوماندا ایدیلان ، فنا تسلیح ایدلمش بولنان فرانسز اردولری هر طرفده بوزلدیلر . لكن متفقلرك جنراللری یاواش یاواش ایلرولەیورلردی . چونكه پاریس اوزرینه یوریمزدن اول تكمیل كوچوك قلعەلری ، استحكاملری ضبط ایتمك ایستەیورلردی . بونك اوزرینه فرانسزلر بر قاچ اردو جمعنه وقت بولدیلر وقونوانسیون حكومتی آنلره قوماندا ایتمك ایچون هوش كبی غایت كنج وجسور جنراللر تعیین ایتدی و ١٧٩٣ سنه‌سی نهایتنده فرانسز اردولری متفقلری طرده موفق اولدیلر .

١٤٥ . انقلابك فتوحاتی . — ١٧٩٤ ده فرانسزلر فرانسه‌یه هجوم ایدن ممالكه داخل اولدیلر . اسپانیاده ایكی ، رن سواحلنده بر ، بلچیقاده بر فرانسز اردوسی

بولنیوردی . اتفاق طاغلدی . اسپانیا قرالی ، پروسیا قرالی و برچوق المانیا پرنسلری بال ده مصالحه ایتدیلر (١٧٩٥) وفرانسه حکومت جدیده‌سنی تصدیق ایلدیلر .

دیکر دولتلر محاربه‌یه دوام ایدیورلردی . فرانسز اردولری‌ده ایلرولمکه دوام ایدیورلردی . بلچیقایی فتح ایدن عسکرلر پك صغوق بر قیش وقتنده قوندره‌سز ، ذخیره‌سز اوستی باشی برباد برحالده هولانده‌یه کیردیلر . طوكمش قناللری یایا کچدیلر وفرانسز هوسارلری بوزلر اوستنده قوشارق ، هولانده کمیلرینی ضبط ایتدیلر .

ایتالیاده ساردنیا قرالی بوناپارته مغلوب اوله‌رق ١٧٩٦ ده صلح طلب ایلدی . صکره اوستریالیلر مغلوب وایتالیانك خارجنه دفع اولندیلر ، ١٧٩٧ ده عقد صلح ایتدیلر .

آلمانیا پرنسلری ایله عقد معاهدات ایچون آلمانیاده راشتادده سفرادن مرکب بیوك برمؤتمر (قونغره) جمعنه قرار ویرلدی . فرانسه اوچ مرخص کوندرمشدی ، آوستریا هوسارلری آنلری اولدردیلر (١٧٩٩) ، بونك اوزرینه محاربه یکیدن باشلادی . آوستریالیلر بودفعه روسلرله برلشدیلر . روسیه اردوسی فرانسزلری ایتالیادن سوردی

چیقاردی . لکن اسویچره طاغلرنده ماسه‌نا یه ١٧٩٩ ده مغلوب اولدی .

١٤٦ . **فرانسه‌نك متفقلری** . — فرانسزلر بومحاربه‌لری یالکز توسیع اراضی ایچون یاپمامشلردی . یالکز **ساووا** ، **بلچیقا** و **رهنك** صول ساحلنی ، اوممکتلرك اهالیسنه فرانسز اولمغه راضی اولوب اولمدقلرینی صوردقدن صکره ، الحاق ایتمکله اکتفا ایتمشلردی .

ضبط اولنان دیکر مملکتلر مستقل اعلان اولندیلر . یالکز یکی حکومتی تأسیس ایتمك ایچون پرنسلری وزادکانلری چیقاردیلر . بو یولده التی ره‌پوبلیك تأسس ایتدی : هولانده ده **باتاویا** ؛ اسویچره ده **هلوه‌تیا** ؛ ژه‌نده **لیکوریا** ؛ شمالی ایتالیاده **سیزالپین** ؛ اورته‌ایتالیاده **روما** ؛ ناپولیده **پارتونه‌په** . بونلر هپسی فرانسه‌نك متفقی ایدی ویکی اصولی قبول ایتمشدی .

ایکنجی فصل

ایمپراطورلق محارباتی

١٤٧ . فرانسه ایمپراطورلغی . — جنرال بوناپارت مصر سفرندن عودتنده، ١٨ برومرده [١]، کندی عسکرلریله مبعوثانی دفع ایدرك فرانسه قانوننی اخلال ایتدی . اولا قونسول صکره ١٨٠٤ ده ایمپراطور عنوانیله فرانسه‌یی اداره ایتدی . هر ایشده اسکی قراللر کبی حکومت ایدردی **وهرکسك بلا اعتراض کندیسنه اطاعت ایتمسنی ایسترردی** . لکن ناپولیون بیوك بر دها صاحبی بر جنرال ایدی و دنیانك اك ایی عسکرینه مالك ایدی .

ناپولیون دیکر اقوامك‌ده حقوقنه رعایت ایتمزدی . **ایتالیانك** بر قسمنی وفرانسه‌یه تماس ایتمین **ایلریه** ولایاتنی آلدی . حتی ١٨١٠ ده **هولانده**؛ **وشمال** دکزی یالیسنده‌کی ممالکك کافه‌سنی اهالیسنه طانیشمقسزین

[١] فرانسزلر او وقت آیلره بویله جه باشقه اسملر ویرمشلردی .

ضبط ایتدی . اقرباسنه ممالك سائره‌یی مالکانه ویرر کبی بخش ایتدی . برادری لوئی‌یه **هولانده** قراللغنی ویردی، صکره همان الندن آلدی : قائم برادری جنرال **مورایه** قر و بیوك دوقه‌لغنی، صکره **ناپولی** قراللغنی؛ دامادی اوژه نه ایتالیاقراللغنی؛ برادری ژه‌روم‌ه **وستفالیه** قراللغنی؛ ینه برادری ژوزفه **اسپانیا** قراللغنی ویردی . بتون بو قراللر کندیسنه اطاعته مجبور ایدیلر .

۱۴۸ . ناپولیون علیهنه اتفاق . — مارنغوده مغلوب اولان آوستریالیلر ۱۸۰۱ده وانکلیزلر ۱۸۰۲ ده مصالحه ایتدیلر. مصالحه ایکی سنه سورمدی انکلیزلر یکیدن محاربه‌یه باشلادیلر ؛ آوستریالیلر ایله روسلر فرانسه‌یه قارشو آنلرله اتفاق ایتدیلر . بو اوچنجی اتفاق ایدی . ناپولیونك انکلتره‌یه چیقارمق اوزره حاضرلدیغی بیوك اردو آوستریایه هجوم ایتدی ، ویانه‌یه قدر یتشدی . اوسترلیچ بیوك محاربه‌سنی قزاندی . اوستریا مصالحه طلب ایلدی (۱۸۰۵)

١٤٩ . المانیاده ناپولیون . — ناپولیون بیوك اردوسی آلمانیاده طوتدی و کافه مقاصدینی آلمانلر جبراً قبول ایتدیردی . جنوبی المانیا ، که اووقته قدر ٢٠٠ پرنسك النده ایرلمشدی ، اوچ قراللغه تحویل ایدلدی :

باویرا ، وورتمبرغ قراللقلری وباد بیوك دوقه لغی .

ناپولیون پروسیا قراللغنی ده توسیع ایتدی . لکن پروسیا قرالی ، بیوك فره دریقك اسکی اردوسی فرانسه اردوسندن دها قوتلی اوله جغنی تخیل ایتدیکندن جنکه کیرشدی . ١٨٠٦ ده ینا ده یکلدی . تکمیل شهرلری الندن آلندی . عسکرلرینك جسارتی قرلدیغندن مقاومتسز تسلیم اولدیلر . تلزیت معاهده سندن صکره (١٨٠٧) پروسیا قرالنك الندن الکاسنك یاریسی آلدی . ناپولیونك برادری ایچون تشکیل ایتدیکی وستفالیه قراللغی ایشته بو پارچه ایله در .

بونك اوزرینه رن ایله الب نهرلری آره سنده کی بتون آلمانیا حکومتلری برهیئت متفقه اوله رق برلشدرلدی که بو دائره دن اوستریا ایله پروسیا خارج براقلمشدی . ناپولیون کندیسنی بو هیئتك حامیسی تسمیه ایتدردی . حقیقتده

ایسه آلمانیانك حاكمی اولدی ، چونكه ۱۸۰٦ دن اعتباراً المانیا ایمپراطوری یوقدی . اسكی المانیا ایمپراطوری اوستریا ایمپراطوری نامنی آلمشدی .

۱۵۰ . قطعهٔ بریه نك محاصره سی . — بتون بو ایامده انكلتره ایله فرانسه آره سنده جنك دوام ایدیوردی . ناپولیون انكلیزلره دكزده غلبه ایده مدیكندن آنلری باشقه بر چاره ایله محو ایتمك ایسته دی . ۱۸۰٦ ده ، یالكز فرانسزلری دكل هولانده ، آلمانیا ، اسپانیا ، ایتالیا اهالیسنه انكلیزكیمسی وهیچ بر انكلیز مالی قبول ایتملرینی یساق ایتدی . بولنه جق انكلیز امتعه سی **مصادره واحراق اولنوردی** بوكا **قطعهٔ بریه نك محاصره سی** دیرلر .

بو ایامده انكلیزلر فرانسه وآلمانیایه قهوه ، شكر ، پموق ، چوقه ، كندیسندن واز كچیله میه جك هر شی كتیررلردی . یدی سنه مدت فرانسزلر ، هولانده لیلر ، آلمانلر ، اسپانیوللر بو محرومیتدن اوزلدیلر . آرتق اله نه قهوه نه شكر كچیریله مز اولمشدی ، چوق تاجرلر افلاس ایتمشلردی .

۱۵۱ . اسپانیاده ناپولیونه قارشی طغیـان .—

ناپولیونك، برادری ژوزفی **اسپانیوللرك رضالری خلافنه** اسپانیا قرالی تعیین ایتمسی ۱۸۰۸ ده‌در . ناپولیون آنی یرینه اوطورتمق ایچون اسپانیایه کیتدی وهر زمانکی کبی غالب کلدی؛ لکن فرانسه‌یه دوندیکی کبی اسپانیوللر درت طرفدن جوشدیلر . اسپانیوللر بیوك براردو اوله‌رق طوپلانمزلردی، کوچوك چته‌لر حالنده طولاشیرلر وطاغلرده صاقلانیرلردی. بوچته‌لره **کریلا** دیرلردی . محاربه‌لرده فرانسزلر غلبه ایدرلردی . فقط مملکتی استیلا ایچون کوچوك فرقه‌لره آیرلدقلری کبی اسپانیوللرك شدتله هجومنه اوغرایه‌رق اسیر ویا تلف اولورلردی . بو محاربه بش سنه سوردی وبیکلرجه فرانسزك جانی بهاسنه اوطوردی .

۱۵۲ . آوستریاده ناپولیونه قارشی قیام .— آوستریالیلر آوستریالی قالمق ایستەین برطاقم ایالاتك ترکنه ۱۸۰۵ ده اجبار ایدلمشلردی . مصالحه‌یی آنجق یکی بر جنکه باشلامغه حاضرلنمق ایچون قبول ایتمشلردی . آوستریا جنرالی ارشیدوق شارل عسکرلرینی طاغتدیغی زمان : « اوغوللرم ! تکرار

باشـلایه‌جغمز زمانه قـدر دیکله‌نمـکـز » دیمشدی .
ناپولیون اسپانیا ایله مشغول اولدیغی زمان اوستریا کندیسنه اعلان حرب ایتدی (١٨٠٩). اوستریا ایمپراطوری برنجی دفعه اوله‌رق اهالیسنه خطاب ایدیور. اوستریالیلره « اوروپانك سلامتی، سربستیسی، سزك سنجاقلریکز آلتنه صیغنمشدر . آلمان قارداشلریکز قورتلملرینی سزدن بکلیورلر» دییور. اوستریالیلر واغرام ده (١٨٠٩) یکیدن مغلوب اولدیلر . ناپولیون ینه برقاچ ایالتلرینی اللرندن آلدی .

ناپولیون آنلردن برقاچنی کندینه آلیقودی، تیرول ایالتنی باویره‌یه ویردی . لکن فرانسه و باویره عسکرلری تیروله کیردکاری زمان آوستریالی قالمق ایستیان اهالی قیام ایتدیلر. بش کون ایچنده ممکتلرینی قورتاردیلر ٦٠٠٠ فرانسز، باوار عسکرینی اسیر ایتدیلر . یکی برفرانسز اردوسی تیروله استیلا ایتدی طاغلیلرك رئیسی **آندره‌هوفر** طوتلدی و مانتو شهرنده قورشونه دیزلدی .

المانلر آکا شهید نظریله باقارلر و آنك اولومی اوزرینه کوزل بردستان سوزنالك یاپمشلردرکه تیرول اهالیسی بونی حالا ترنم ایدرلر .

١٥٣ . آلمانیانك ناپولیونه کینی . — ناپولیون کندیسنه قارشی طوران هرشیئی چکنه مشدی . اوقدر ایالات الحاق ایتمشدی که فرانسه نك ١٣٠ یعنی شمدیکندن ٤٤ فضله ولایتی واردی و آوروپانك اقسام باقیه سنده کی قراللر آکا اطاعت ایدرلردی .

هرطرفدن عسکر آلیردی . فرانسه اردولری یالکز فرانسزلردن مرکب دکلدی . ایچلرنده ایتالیان، اسپانیول و بك چوق آلمان واردی . بو عسکرلر اوروپایی طولدیرییورلردی . همان بالعموم شهرلرده اوراده اقامت و محافظه یه مأمور عسکر واردی . اسپانیا ، ناپولی ، پروسیا واوستریایه کیدن یوللر اوزرنده ده واردی ، زیرا هریرده جنك ایدیلیوردی .

آلمانلر دیکراقوامدن زیاده زحمت چکیورلردی ؛ اهل قلم آلمانلری دشمن مشترك علیهنه برلشدرمکه دعوت ایچون کتابلر یازدیلر . پروسیاده فرانسزلردن یقایی قورتارمق ایچون برشرکت تشکل ایتدی .

١٥٤ . ١٨١٣ قیامی . — ناپولیونك ٣٠٠٠٠٠ عسکری

واردی ، روسیه ایمپراطوری دوستی ایدی، لکن ۱۸۱۲ده ناپولیون روسیه ایمپراطوریله بوزشدی واکا اعلان حرب ایتدی. بتون آوروپا قراللرینی کندیسیله برلشمکه اجبار ایتدی ، فرانسز ، ایتالیان ، المان ، پروسیا و آوستریالیلردن مرکب ۳۵۰۰۰۰ کشیلك بر اردویی روسیه‌یه سوق ایتدی. موسقوه‌یه قدر کتدی ؛ فقط کیری دونمك ایسته‌دیکی زمان شدتلی بر قیش اولدی . عسکرلرینك چوغی صغوقدن یا آچلقدن تلف اولدیلر . برچوغنی‌ده اللرنده اوزون مزراق آت اوستنده کندیلرینی تعقیب ایدن قزاقلر اولدیردی .

آلمانلر ناپولیوندن قورتلمق زمانی کلدیکنی کوردیلر . پروسیا وکلاسی ، ۱۸۰۷ دن بری تکرار براردو تشکیلنه چالیشیورلردی . عسکرلره جسارت ویرمك ایچون ، عادی نفرلرك ضابط اوله‌بیله‌جکلرینه قرار ویرمشلردی . لاندور یعنی براحتیاط اردوسی تشکیل ایتمشلردی. ۱۸۱۳ سنه‌سی مارتنده ، پروسیا قرالی اهالیسنه خطاباً بربیاننامه نشر ایتدی . دارالفنونلرده تحصیل ایدن بتون کنجلر عسکر یازلدیلر . اووقت آنجق بش ملیون نفوسی اولان پروسیا ۲۵۰۰۰۰ نفرلك براردو چیقاردی .

انکلیزلر ، روسلر ، پروسلر ، اسپانیوللر ، آوستریالیلر ناپولیونك علیهنده ایدیلر ، بوجهتله اسکی بیوك اردوسی قالمامشدی . بونکله برابر کنج نفراتدن مرکب بر اردو تشکیل ایتدی وینه درسدجنك عظیمنی قازانغه موفق اولدی . لکن لایپچیغ ده محاربهٔ اقوامده (۱۸۱۳) ۳۰۰۰۰۰ متفقه قارشی ناپولیونك ۱۳۰۰۰۰ کشیلك قوتی واردی . اوچ کونلك بر محاربه‌دن صکره چکلمکه مجبور اولدی . اوچکلدکجه ارقه‌سندن المانیا ایاقلانیوردی .

۱۵۵ . **فرانسه‌نك استیلاسی** . — متفقلر المانیایی آشه‌رق فرانسه‌یه هجوم ایتدیلر . فرانسه‌نك آرتق مدافعه ایچون ده اردوسی قالمامشدی . ناپولیون اون سکز یاشنده کی چوجقلری طوپلادی ، بوعسکرله **شایان حیرت** بر محاربه ایتدی (۱۸۱٤) .

متفقلر پاریسه قدر کلدیلر و برابرلرنده قرال اون سکزنجی لوئی‌یی کتیردیلر . ناپولیون **الب** کوچوك آطه‌سنه کوندرلدی . فقط یوز کون صکره ناپولیون ۱۸۱۵ ده کیری کلدی واون سکزنجی لوئی‌یی دوشوردی . متفقلر واترلوده غالب

كلديلر فرانسه‌يه هر طرفدن ۱،۲۰۰،۰۰۰ قدر عسكر كيردی وبودفعه اوراده قالديلر. ايكی سنه قدر دشمن اردولری فرانسه‌ده يرلشديلر . **روسلر** لورنده، **انكليزلر** شمالده، **پروسلر** سن ولوآر نهرلری آره‌سنده ، **اوستریاليلر** رون نهری واديلرنده . فرانسز اردوسندن كيری نه‌قالديسه طاغيدلمسی ايچون قرالی اجبار ايتديلر .

۱۵٦. **ويانه معاهداتی**. — ۱۸۱٤ ده بتون قراللر سفيرلرينی ، شرائط صلحيه‌يی مذاكره ايچون، ويانه‌يه كوندرديلر ، ويانه مؤتمری بويولده تشكل ايتدی ، يدی آی سوردی . اوروپانك هر طرفندن حتی ، فرانسه‌دن بيله اومؤتمرده بر وكيل بولندی .

ديكر قراللر ممالكی ، حقوقی چكنيه‌رك ، ايسته‌ديكی كبی تقسيم ايتديكی ايچون ناپوليونه عتاب ايدرلردی . بودفعه كنديلری ده اويله يابديلر. اقوامی قويون سوريسی كبی تقسيم ايتديلر ، ضعيفلردن يرلر آلوب قويلره ويرديلر . اوروپا خريطه‌سنی كيفلرينه كوره دكشدرديلر .

بومؤتمرده فرانسه‌دن يالكز ناپوليونك الحاق ايتديكی

یرلری دکل بلچیقایی ، رن مملکتنی وساووآیی ده آلدیلر.
پروسلر دها اووقت آلساس لورنی ایسته‌یه‌جکدیلر ، روسیه
ایمپراطوری مساعده ایتمدی .

رن مملکتی پروسیا ایله باویره آره‌سنده پایلاشلدی .
بلچیقا هولانده‌یه برلشدرلدی . اوستریا بتون شمالی ایتالیایی
آلدی . وایتالیالیلره رغماً لومبارد وندیك قراللغی تشکیل
ایتدی . روسیه لهستانی تکرار آلدی . پروسیا ساقسدن
برایالت آلدی . اسوج دانیمارقه قرالنك النده نوروچیایی
آلدی .

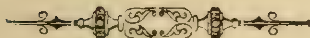
انکلتره آوروپاده برشی آلمادی . لکن هولانده‌دن ضبط
ایتدیکی امید برونی مملکتی ایله فرانسه‌دن ضبط ایتدیکی
ایل‌دوفرانس اطه‌سنی حفظ ایتدی .

۱۵۷ . ایمپراطورلق محاربه‌لرینك نتائجی . —
ناپولیون ملیونلرجه آدمك قیرلمسنه سبب اولدی ، اون بش
سنه آوروپا اقوامنی راحتسز ایتدی .

بومحاربه‌لر کیمه یرادی ؟

روسیه ، پروسیا ، آوستریا ، باویره بیودیلر . فرانسه
اسکیسی قدر کوچولدی .

ناپولیون آلمانیا ایله ایتالیانك برقوم حالنده اجتماعلرینه مانع اولان برچوق کوچوك دولتلری محو ایتدی . آلمانیاده ۳۵۰ دولت واردی ؛ اوتوز بش دانه قالدی . بتون ضبط ایتدکلری مملکتلرده فرانسزلر امتیازاتی الغا وقانون نظرنده مساواتی تأسیس ایتدیلر . ممالك سائرهده بیله قراللر کندی تبعه‌لرینی ناپولیونه قارشی سوق ایچون اصلاحات اجرا ایتدیلر . بناءً علیه بو محاربه‌لرده ایتالیانلر ایله آلمانلر قازاندیلر . فرانسزلر غائب ایتدیلر . انقلاب زماننده اله کچیردکلری **بلچیقا ورنه مملکتلرینی** اوسته ویردیلر .

اوچنجی فصل

١٨١٥ دن اعتباراً اوروپاده انقلابات وتعدیلات سیاسیه

١٥٨ . لیبه راللر وآبسولوتیستلر . — فرانسه انقلابندن صکره اوروپانك هرطرفنده ایکی فرقه پیدا اولدی . بونلردن اسکی اصوللری محافظه غیرتنده اولانلره **آبسولوتیستلر** دیگر فرقه‌یه **لیبه راللر** دیرلر . ١٨١٥ دن صکره بو ایکی فرقه هریرده چارپشمغه باشلادی .

١٥٩ . اتفاق مقدس . — ١٨١٥ ده اك قوتلی اولانلر **آبسولوتیستلر** ایدیلر . ناپولیونه قارشی اتفاق ایدن قراللر تبعه‌لرینك كوكللرینی آلمق ایچون زادكانك امتیازاتنی قالدیره‌جقلرینی وعد ایتمشلردی . فقط ایچلرندن بونی ایسته‌مزلردی . بو جهتله باطردی كچدكدن صكره سوزلرینی طوتمدیلر . حتی فرانسزلرك اسكی اصوللری قالدیردقلری یرلرده انلری اعاده ایتدیلر . یكی اصوللرك دشمنی اولان

بو قراللر كندى آره لرنده بر معاهده ياپديلر كه بو كاسنت آلليانس يعنى اتفاق مقدس ديديلر : حين حاجتده بر برلرينه ياردم ايده جكلرينه سوز ويرديلر پروسيا قرالى ، روسيه ايمپراطورى ، آوستريا ايمپراطورى اتفاقك باشنده ايديلر .

١٦٠ . ايتاليا واسپانياده طغيان . — ايتالياده ناپولى وساردنيا قراللرى ايله پاپا واوستريالىلر اسكى حالى تماماً اعاده ايتمك ايسته يورلردى . رهابينه واعيانه اسكى امتيازلرينى اعاده ايتديلر . ساردنيا قرالى فرانسزلر زماننده قالان هيچ برشيئى كورمك ايسته ميوردى ، حتى فرانسزلر انشا ايتديكى ايچون نيس شهرى قربنده كى قورنيش كوزل يولنى آزقالدى بوزديره جقدى . اسپانيا قرالنك ده فكرى بويله ايدى ، فضله اوله رق عسكره پاره ويرميوردى ، ٧٠ آيلق بريكمشدى .

١٨٢٠ ده ليبه راللر هر طرفده جوشقونلق كوسته رديلر . لكن قراللر بربرلرينى طوتيورلردى . بيوك برادروسى اولان اوستريا ايمپراطورى ليبه راللرك رؤساسنى توقيف ايتدى ، زندانه آتدى . صكره ساردنيا وناپولى قراللرينه ياردم

ایچون اوستریا اردولرینی تورن وناپولی‌یه کوندردی .
لیبه‌رااللر مغلوب اولدیلر .

اسپانیاده عسکرلر لیبه‌رااللر طرفنه کچمشدی . قرال
یدنجی فردینان اییجه صیقشدیغی ایچون دیکر قراللردن یاردم
ایسته‌دی . فرانسه قرالی اسپانیوللره قارشی فردینانه معاونته
مأمور اولدی .

۱۸۲۳ ده بر فرانسز اردوسی اسپانیایه هجوم ایتدی ،
اسپانیوللری فردینانه اطاعت ایتدردی .

۱۶۱ . اسپانیا مستعمراتنک طغیانی . — اسپانیانک
آمریقاده غایت جسیم مستعمراتی واردی . بونلری اداره
ایچون اسپانیادن والیلر کوندرردی . فقط یرلی اهالیدن
کیمسه‌یه مأموریت ویرمزدی . مستعمراته اسپانیول‌لردن
باشقه کمی کیتمسنه مساعده ایتمزدی ، مستعمرلری دها جاهل
دها مطیع ایتمک ایچون کتاب ، جریده آلملرینی منع ایدردی .

۱۸۱۱ ده مکسیقالیلر طغیانه باشلادیلر ؛ اوك آیاق
اولانلری قورشونه دیزلدیلر . لکن ۱۸۲۱ ده عسکرده
طغیانه قاریشدی ؛ ۱۸۲۳ ده مکسیقا مستقل بر حکومت
اولدی ، آرتق اسپانیایه ارتباطی قالمدی .

اسپانيوللرك ديكر مستملكاتى بويله‌جه بربرندن صكره طغيان ايتديلر . ارباب طغيان اولاً هر طرفده مغلوب اولديلر ، چونكه فنا تنسيق اولنمشلردى ؛ فقط دائما سلاحه صاريليورلردى . مشهور بوليوار اسپانيوللرى قوغمق ايچون كوچوك براردو ايله شهردن شهره كيدردى . نهايت ١٨٢٦ ده مستعمرلر هر طرفده غالب اولديلر . آرتق آمريقاده اسپانيول عسكرى قالمدى .

١٦٢ . ١٥٣٠ حركاتى . — بوشيلر ١٨١٥ ١٨٣٠ ه قدر ، فرانسه‌ده اون سكزنجى لوئى ايله اونجى شارلك حكومت ايتدكارى زمان وقوع بوليوردى . اون سكزنجى لوئى ١٨١٤ ده اسكى اصولى تكرار تأسيس ايده‌مامشدى . لكن فرانسزلرك برقانونه صاحب اولمق حقنى مالك اولدقلرينى تصديق ايتمك ايسته‌ميوردى . فرانسزلره برلطف اوله‌رق برقانون احسان ايتمشدى . بوقانونه كوره الك اشاغى اوچ يوز فرانق ويركو ويرمينلر مجلسه اعضا اوله‌مازدى . مع مافيه لوئينك طرفدارلرى بوقانونى بيله‌غايت كنيش بوليورلردى . ١٨٣٠ ده اونجى شارل مجلس اعضالرينى يرلرينه

کوندردی اعضا قارشی قـویدیلر ، پارسلیلرسـلاحلاندیلر ۱۸۳۰ انقـلابنی حصوله کتیردیلر . نتیجه‌ده لوئی‌فلیپ کلدی . بوخبر هرطرفه یایلدی . بومثاله المانیـا وایتـالیاده امتثال اولندی . اورتالق براز حرکته کلدی، نهایتده بعض مساعداته نائل اولدیلر .

انکلتره‌ده بویله انقلابلر وقوعه کلمدی . چونکه انکلتره‌ده دائمـا لیبـرالـلر غالبدر . لکن اعضالرك صورت انتخابندن شکایت اولنیوردی . مانچستر کبی ۱۰۰۰۰۰ نفوسلی شهرلر تك براعضا بیله تعیین ایده‌میورلردی، حالبوکه ایکی اوچ اولی کویلر ایکی اعضا کوندریبیوردی . ۱۸۳۲ ده بوبابده بیـوك بر تعدیلات اجرا اولندی . ۲۵۰ فرانق ایرادی اولانلرك کافه‌سی منتخب اولدیلر .

مع مافیه یالکز بر مملکت قالدی که اوراده هیـچ رەفورمه یاپلمدی ، اوده روسیه ایدی . چار برنجی نیقولا تبعه‌سنی برعسکر طابوری کبی قوللانمق ایستەردی . کندیسنه اطاعت ایتمینلری سیبریایه دفع ایتـدیرردی . اوراده عملیـات شاقه‌ده قوللاندیرردی ، کنوت (کنوت قایشدن یاپلمش

روس قامچيسيدر) ايله دوكدرردى ، نيقولا بوبكى شيلرى تسليم ايتمديكندن لوئى فايپ فرانسه قرالى اوله‌رق اصلا طانيمادى .

۱٦۳ . ۱۸٤۸ حركاتى . — ۱۸۳۰ انقلابى فرانسه‌ده تكميل امتيازاتى قالديرمامشدى . منتخب اولمق ايچون سنه ۲۰۰ فرانق ويرمك لازم كليوردى . بوايسه يالكز بيوك تاجرلر وبيوك اصحاب املاكه يارەيوردى لوئى فليب و نظارى بوقاعده‌يى قالديرمق ايسته‌مدكلرندن پارسليلر ۱۸٤۸ انقلابنى حصوله كتيرديلر .

۱۸۳۰ ده اولديغى كبى بودفعه‌ده آوروپاده‌كى ليبه‌راللر فرانسزلرك بوحركتنه امتثال ايتديلر سلاحه صاريلديلر وتضييقاته باشلاديلر اوستريادە ۱۸۱۵ ده سركارده بولنان مشهور پرنس مترنيخ استعفا ايتمكه مجبوراولدى . برلينده متريسلر ياپلدى وعسكر سوريلوب چيقارلدى . ايتاليادە پاپانك تبعه‌سى رەپوبليك اعلان ايتديلر . ناپولى قرالنك تبعه‌سى اياقلانديلر . برايتاليالى مانن ونديكدن اوستريالیلرى چيقاردى ويكى برحكومت تأسيس ايتدى .

لكن ۱۸۱۵ ده اولديغى كبى قراللر بربرينه ياردم

ايدييورلردى . روسيه ايمپراطورى اوستريا ايمپراطورينه بيوك بر روس اردوسى كوندردى . بو اردو مجارستانه استيلا ايتدى و بيوك محاربه‌لردن صكره مجارلرى زورله اطاعت ايتدردى (١٨٤٩) .

بو اثناده برچوق مجارليلر دولت عثمانيه‌نك حمايه‌سنه صيغنمشلردى . سلطان عبدالمجيد خان حضرتلرى بو ملتجيلرى قورومق ، كيرى كوندرمه‌مك ايچون چوق طاياندى ، غايت بيوكلك كوستردى ، بتون ليبه‌راللرى كنديسنه منتدار ايتدى .

پروسيا قرالى باد مملكتنه براردو كوندردى ؛ اله كچيريلن ليبه‌راللر يا قورشونه ديزلدى يا حبس اولنديلر . اوستريا ايمپراطورى پيه‌مونته‌يه ليبه‌راللر عليهنه براردو كوندردى ، ليبه‌راللر نووار ده مغلوب اولديلر (١٨٤٩) ، براردو ده وندیكه كوندردى . فرانسه حكومتى بيله پاپايى يرينه قويمق ايچون رومايه براردو كوندردى . صكره فرانسه رئيس حكومتى لوئى ناپوليون فرانسه اعضالرينى توقيف ايدرك ٢ كانون اول ١٨٥١ ده ايمپراطور عنوانى آلدى و بر حكومت مطلقه تأسيس ايتدى . بونك اوزرينه اوروپاده حكومت

غير مطلقه يالكز بلجيقا ، هولانده وانكلتره قالدى .

١٦٤ . ليبه راللرك غلبه سى . — ١٨٤٩ ده غالب بولنان **آبسولوتيستلر** اقتدارلرينى چوق وقت محافظه ايده مديلر . ١٨٦٠ دن برى **ليبه راللر** غالب كلمشلردر . چونكه قراللر اتفاقده دوام ايده مامشلردر ، بربرلريله محاربه يه باشلامشلردر . بوندن ده اقوام استفاده ايتمشدر .

حكمدارلره كووه نن اوستريا ايمپراطورى ١٨٥٩ ده فرانسزلر ، ١٨٦٦ ده پروسه لر طرفندن مغلوب ايدلدى . بوجهتله ١٨٦١ ده اوستريايه ، ١٨٦٧ ده مجارستانه يكى قانون ويردى .

ايتالياده بتون كوچك پرنسلرك اللرندن مملكتلرينى پيه مونته قرالى آله رق **ايتاليا قرالى** اولدى .

فرانسه ده ٤ ايلول ١٨٧٠ ده ناپوليون دوشه رك يرينه شمديكى حكومت چيقدى .

اسپانياده قراليچه **ايزابل** ١٨٦٨ ده آتلدى . اسپانيوللر ايكى سنه قرالسز يشاديلر . صكره برقرال نصب ايتديلر : ١٨٧٠ ده **آمده دوساووآيى** ، ١٨٧٦ **قراليچه ايزابلك** اوغلى قرال **آلفونسى** . لكن قرال **فورتزنه** ايله برلكده

ادارهٔ امور ایتمکی متعهددر . **دون قارلوس** اسمنده براسپانیول پرنسی حکمدار مطلق اولمق ایستەدی ؛ امتیازلرینی «**فوئرەسی**» ابقا ایدەجکنه وکندیلرینه ویرکو ویردیرمیەجکنه سوز ویرەرك **طاغلیلری** الدەایتدی وکندیسنه آنلردن براردو ترتیب ایتدی **اسپانیوللرایله قارلیستلر** (قارلونك طرافدارلری) آرەسنده محاربه ١٨٧٢ ده باشلادی. ١٨٧٦ ده **قارلیستلر** طاغلرینه دفع وفرانسەیەقاچمغه مجبور ایدلدیلر .

١٦٥ . زنجی اسارتنك الغاسی . — امریقاده اون التنجی عصردن بری طوپراغی افریقادن کتیردکلری **زنجی اسیرلره** ایشلتدررلردی . اون سکزنجی عصردن اعتباراً لیبەراللر بوزنجیلرك آزاد ایدلمرینی و آرتق زنجی صاتون آلمقدن واز کچلمسنی طلب ایدیورلردی ، فرانسه ١٧٨٩ ده اسارتی الغا ایتدی ، مثال کوستردی . لکن مستعمرلر پاموق وقهوه زرعی ایچون زنجیلردن واز کچەمیەجکلرینی سویلیورلردی واسارتی تکرار تأسیس ایتدیرمشلردی .

فرانسزلر اسارتی ١٨٤٨ ده تکرار قالدرمشلر ودیکر اوروپالیلرده آکا تقلید ایتمشلردی . کذلك زنجی آلنوب صاتلمه‌سی منع اولندی وبومقصدله آفریقا سواحلنه انکلیز وفرانسز کمیلری کوندرلدی. زنجی تاجرلری حقنده قورصانلر حقنده‌کی معامله ایفا اولنور . بونلر طوتلدقلری وقت کمیلرینك دیرکنه آصیلیر .

لکن ممالك متحده‌ده جنوب حکومتلری اسارتی محافظه ایتمك ایسته‌یورلردی . بومملکتلر پك صیجاقدر : دیکیجی دنیلن اراضی اصحابنك زنجیلری چالیشدیرمق عادتلری ایدی . چونکه زنجیلر صیجاقدن دهاازقورقارلرایدی . برده زنجیلره پاره ویرمکه احتیاجلری اولمدیغندن پك زنکین اولمشلردی . شمال مملکتلرنده‌که صغوق ایدی اصحاب اراضینك اسیرلره احتیاجلری یوق ایدی ؛ اسارتك لغوینی ایسته‌دیلر .

جنوب حکومتلری رد ایتدیلر ؛ اتفاقدن آیریله‌رق آیریجه بر **اتفاق** تشکیل ایتدیلر . شمال حکومتلری محاربه آچدیلر ، آنلری فدراسیونه یکیدن صوقمغه واسارتی قالدرمغه صیقشدردیلر . محاربه ١٨٦٠ دن ١٨٦٥ ه قدر دوام ایتدی . الك آزی بر ملیون آدم قیرلدی .

بومحاربه اثناسنده انکلتره وفرانسه آرتق پاموق آله‌میوردی .

بو جهتله جنوبلیلرك طرفنی طوتملری لازم كلدی . عاقبتده
پك چوق زیاده كثرتلی اولان شمال حكومتلری غلبه ایتدیلر .
جنوب مملكتلری محو و خراب اولدیلر ؛ بتون ممالك متحده ده
اسارت قالدرلدی .

دولت عثمانیه دخی بروكسل مؤتمرینه مرخص كوندرەرك
دولتلرله برلشمش و داخلاً ده قانون مخصوص نشریله اسارتی
قالدیرمشدر .

بوكون نه اوروپاده نه ده امریقاده اسارت قالمامشدر .

دردنجی فصل

١٨١٥دن اعتباراً استقلال محاربه‌لری

١٦٦. بلچیقانك استقلالی. — ١٨١٤ده بلچیقالیلر کوکالری خلافنه اوله‌رق هولانده قرالنه ویرلمشلردی. ١٨٣٠ ده فرانسه‌ده‌کی انقلابی او کره‌ندکاری کبی آیاقلاندیلر. موقت استحکاملر یاپدیلر، هولانده‌لیلری دفع ایتدیلر.

بلچیقا قراللغی بویولده تشکل ایتدی. المانیا پرنسلرندن برنجی لئوپولد قراللغه کچدی. هولانده‌لیلر آنوه‌رس قلعه‌سنی حفظ ایتمشلردی. ١٨٣٢ ده برفرانسز اردوسی کتدی، آنوه‌رسی آلدی بلچیقالیلره اعاده ایتدی.

١٦٧. ایتالیاقراللغنك تشکلی. — ١٨١٥ دن اعتباراً ایتالیا بش دولت آره‌سنده آیرلمشدی: پیه‌مون، لومبارد ونیسیه‌ن که اوستریایه تابع ایدی، طوسقانه، پاپامماکی، ناپولی قراللغی. لومباردیه وونديك ایتالیانلری اوستریالیلردن یاقایی قورتارمق ایسته‌رلردی. کیزلی فسادلر ترتیب ایدرلردی؛ فقط اوستریالیلر ارباب فسادی حبسه

آتارلردی ؛ ونديك طغيان ايتديكی زمان اوستریاليلر انی جبراً استرداد ایتمشلردی (۱۸٤۹) .

اووقت ايتالياده انی اداره اولنان يالكز بر مملكت واردی: بوده پيه‌مونته ايدی .

پيه مونته‌نك رئيس وكلاسی موسيو ده‌قاوور بتون ايتاليانلری پيه‌مونته قرالنك حكومتی آلتنده برلشديره‌رك ايتاليا اتحادينی حصوله كتيرمك فكرنده بولندی . ايتاليانك هرطرفندن برچوق كيمسه‌لر موسيو ده‌قاووره ياردم ايتمك ایچون برانجمن تشكيل ايتديلر . پيه‌مونته‌نك اوستریاليلری سوروب چيقاره‌جق قدر قوتی يوق ايدی . بونك اوزرينه فرانسه پيه‌مونته‌نك معاونتنه كلدی . بو يولده برله‌شن فرانسزلر وپيه‌مونته‌ليلر اولاماجنتا، صكره سولفه‌رينو ده غالب اولديلر (۱۸۵۹) . صكره اوستریا ايمپراطوری لومباردياپی فرانسه‌يه ترك ايتدی ، وفرانسه‌ده اهاليسی پيه‌مونته‌ليلرله اتحاد ايتمك ايسته‌دكلرينی افاده ايتدكلری ایچون پيه‌مونته قراللغنه ويردی .

طوسقانه ، پارم ، موده‌ن ، رومانی‌ده‌كی ، ايتاليالیلر پيه‌مونته ايله برلشمكده موفق اولديلر (۱۸٦۰) .

صكره غاريبالدی ١٠٠٠ كوكللی عسكر ايله سچليا سواحلنه چيقدی . سچلياليلر ناپولی قرالنه قارشی طغيان ايتديلر (١٨٦٠) . ينه بو اثناده پيه‌مونته‌ليلر پاپا الكاسنه كيره‌رك الندن آلديلر . آنلر پاپادن رومايی‌ده آله‌جقلر ايدی . اما فرانسه حكومتی پاپانك حكومت جسمانيه‌سنی محافظه ايتمسنی يعنی رومادهحاكم قالمسنی ايسته‌ديكندن كوچوك براردو كوندردی . بواردو رومادە اون سنه محافظ قالدی .

پيه‌مونته‌ليلر ناپولی قراللغنه داخل اولديلر . اهالی كنديلرينی ايی قبول ايتديلر . ناپولی قرالی غائته‌ده محاصره اولندی ؛ قراللغی براقمغه مجبور ايدلدی . بونك اوزرينه پيه‌مون قرالی ويقتور امانوئل عموم ايتاليالیلر طرفندن قرال اوله‌رق تصديق اولندی و ١٨٦١ ده ايتاليا قرالی اولدی .

ايتاليا ايچون ينه براكسيك واردی . بريسی ونديك كه اوستريالیلر النده ايدی . ديكری روما كه پاپانك النده ايدی . ١٨٦٦ ده اوستريالیلر پروسياليلرله محاربه ايدركن پروسياليلرله اتفاق ايدن ايتاليالیلر ونديكه داخل وكوستوززاده مغلوب

اولدیلر . فقط اوستریا پروسیایه مغلوب اولدیغندن ایتالیا وندیکی قزاندی . ١٨٧٠ ده فرانسه آلمانلر طرفندن استیلا اولندیغندن رومادەکی اردوسنی کیری آلدی . بونك اوزرینه‌ده ایتالیالیلر رومایه کیردی . پاپا رومادە قالدی ، فقط ایتالیا قرالی زومایه کلوب یرلشدی .

ایشته ایتالیا اتحادی بو یولده اون برسنه‌ده حصوله کلدی . مع‌مافیه برچوق ایتالیانلر حالا ممنون دکلدرلر . انلر ایتالیان لسانی سویلنن ممالکی‌ده برلشدیرمك ایسته‌رلردی . ایتالیاده برفرقه واردرکه انکلتره‌دن مالطه اطه‌سنی ، فرانسه‌دن نیس وَ قورسیقه‌لی اوستریادن تیرول وَ تریسته یی طلب ایدرلر .

١٦٨ . المانیانك اتحادی . — ١٨١٥ ده المانیا حالا ٣٥ دولته منقسم ایدی‌که بونلر جرمانیاهیئت متفقه‌سنی تشکیل ایدرلردی . بر چوق آلمانلر آلمانیانك برلشمه‌سنی ایسته‌رلردی ؛ لکن ایکی باشلیجه دولت اولان پروسیا ایله اوستریا المانیانك متباقی قسمنی کیمك اداره

ایده‌جکنه دائر مجادله ایدرلردی . آلمانلر بوایکیسی ارەسنده آیرلمشلردی .

١٨٤٨ ده آلمان لیبه‌راللری فرانقفورتده طوپلانان بربیوك مجلسه آلمانیانك هرطرفندن اعضالر تعیین ایتدرمکه موفق اولدیلر . بومجلس آلمانیا ایمپراطورلغنی اعلان و بر قانون تنظیم ایتدی . لکن آلمانیا قراللری بوقانونی قبول ایتمدیلر و آلمانیا انقسامده قالدی .

دانیمارقه‌قرالی برده هولشتاین وشلزویغ دوقه‌سی ایدی‌که بو ایکی الکانك قسم اعظمنی آلمانلر اسکان ایدردی وهرایکیسی قونفه دراسیون اجزاسندن ایدی حالبوکه او آنلری دانیمارقه‌یه الحاق ایتمك ایسته‌دی . اهالی قالقشدیلر ، قرال اولدیکی وقت ، اوستریا ، پروسیا ، دیکر آلمان دولتلری بیوك براردو کوندردیلر ، بواردو دانیمارقه‌لیلری دفع ایتدی (١٨٦٤) . لکن بوایکی دوقه‌لغی ، کندیلرینه وعدایتدکاری کبی ، سربست براقه‌جقلرینه پروسیا و اوستریا کندیلری ایچون آلدیلر .

١٨٦٦ ده پروسیا ایله اوستریانك آره‌سی آچیلدی . دیکر آلمانلرك کافه‌سی اوستریانك طرفنی التزام ایتدی .

لکن پروسیا ایتالیا ایله اتفاق ایتدی . پروسیا عسکرلرنده هنوز ایجاد ایتدکلری **ایکنه‌لی تفنکلر** واردی که بونلر اسکی تفنکلردن چابوق آتیلیردی و آوستریاعسکرلرندن اعلی مانوره ایدییورلردی . بوجهتله بوهمیایه تجاوز ایدرك سادووا محاربهٔ عظیمه‌سنی قازاندی (٣ تموز١٨٦٦).

اوستریانك پروسیالیلری طوردرمق ایچون باشقه اردوسی یوقدی ؛ پراغ معاهده‌سنی امضا ایتدی‌وبومعاهده ایجابنجه **قونفدراسیوندن** چیقدی . یعنی آوستریا آرتق آلمانیا ایشلریله اوغراشمقدن واز کچیور واوراده پروسیایی بسبتون مستقل وحاکم براقیوردی .

پروسیالیلر بوندن استفاده ایتدیلر ؛ هانووره قراللغنی، ناسسودوقه‌لغنی ، هسسی ، وفرانقفورت سربست شهرینی، اهالینك اراده‌لرینه رغماً ، الحاق ایتدیلر .

١٦٩ . المانیا امپراطورلغی . — شمالی المانیانك دیکر دولتلری الحاق اولنمدیلر ، لکن شمالی قونفدراسیونی تشکیل ایتدیلرکه‌پروسیا قرالنه اطاعت ایدییوردی . جنوبی دولتلر جنوب قونفدراسیونی تشکیل ایتدیلر . بوایکنجیلر

دها سربست قالدیلر. لکن محاربه اولورسه ، کندی اردولرینی پروسیا قرالنك خدمتنه کوندره جکدیلر . جمله‌سی برلینده **عقد اجتماع** ایدن رایشتاغ مجلسنه اعضا کوندرمکه مجبور ایدیلر .

١٨٧٠ ده فرانسه حکومتی پروسیایه اعلان حرب ایتدی . پروسیا حکومتیله بوزشمغه باشلایان جنوب دولتلری اویوشدیلر وبتون آلمانلر هپ برلك اوله‌رق فرانسه‌یه قارشی یوریدیلر. پاریسك محاصره‌سی اثناسنده پروسیا قرالی کیلیوم اقامتگاه اتخاذ ایتدیکی **ورسای شاتوسنده** دیکر آلمانیا پرنسلرینی برلشدیردی و ١٨ کانون ثانی ١٨٧١ ده کندیسنی آلمانیا امپراطوری اوله‌رق رسماً اعلان ایتدردی .

ایشته پروسیا آلمانیا اتحادینی بویولده حصوله کتیردی . آلمانلر بونی چوقدن ایسته‌یورلردی. آلمانیا امپراطورلغی خارجنده اوله‌رق آوستریاده ٨ ملیون اسویچره‌ده ١،٥٠٠،٠٠٠ آلمان واردر . بوکا مقابل پروسیا آلمانیا امپراطورلغنه ١،٥٠٠،٠٠٠ له، ١٠٠،٠٠٠ دانوا، ١،٥٠٠،٠٠٠ آلساس لورن فرانسزی ادخال ایتمشدرکه بونلرده آلمان اولمق ایسته‌میورلر .

۱۷۰ . الساس لورن . — فرانقفورت معاهده‌سنده (۱۸۷۱) آلمانلر فرانسه‌یی الساس و لورنی ترك ایتمکه اجبار ایتدیلر والساس لورنی آلمانیانك برالکاسی اتخاذ ایتدیلر .
الساس لورنی آلمانیانك دیگر اجزاسی کبی کندی کندیلرینی اداره ایتملرینه‌ده مساعده ایتمدیلر . اداره ایچون پروسیا مأمورلری و پروسیا عسکرلری کوندردیلر .
الساس ولورنلیلر بوکا قارشی اعتراض ایتدیلر . برچوقلری آلمانلره اطاعت ایتمامك ایچون ترك مملکت ایتدیلر . کنجلر عسکر یازلمق اوزره فرانسه اردولرینه کلدیلر و رایشتاغه کوندردکلری مأمورلر بو الحاقه قارشی اعتراضلرینه نهایت ویرمامکده‌درلر .

۱۷۱ . مجارستان . — اوستریا ایمپراطوری برده مجارستان قرالی ایدی ، مجارستانی اوستریالی مأمورین وعسکرله اداره ایدردی . مجارلر برچوق دفعه‌لر طغیان ایتدیلر : اوستریالیلر هر وقت آنلری ازر ورؤسای فسادك قفالرینی کسدررلردی . ۱۸٤۸ ده کی صولك طغیان اوقدر قوتلی اولدی که اوستریا حکمداری دوستی اولان روسیه ایمپراطورندن معاونت ایچون برروس اردوسی ایستمکه مجبور اولدی .

مجـارلر بالآخره اوستریالیلرك انهزاملری سـایه‌سنده ، محاربه ایتمکسزین مراملرینه ایردیلر .

١٨٦٠ ده ایمپراطـور فرانسزلره مغلوب اولدیغندن مجـارلره برقانون ویردی . ١٨٦٧ ده پروسیالیلره مغلوب اولدیغندن ایمپراطورلغنی ایکی‌یه آیرمغه موافقت ایتدی : اوستریا ، مجارستان . ایمپراطور مجـارستان قرالیدر . لکن مجارستانك آیری مجلسی ، آیری حکومتی واردر . مجارلر ارتق اوستریالیلره تابع دکلدرلر .

١٧٢ . لهستان . — لهلر دها آز طالعلی چیقدیلر . ١٨٠٧ ده برنجی ناپولیون انلری همان قـورتارمش وَارِسووی دوقه‌لغنی تأسیس ایتمشدی .

لکن ١٨١٤ ده روسیه ، پروسیا واوستریا طرفندن تکرار ضبط اولندیلر . لهلر قورتلمق ایچون چوق دفعه تشبث ایتدیلر ، فقط هیچ بروقت کفایت مقداری قوتلی اولمدیلر .

لهلرك الك کثرتلیسی والك تضییق کورنلری روسـیه لهلریدر . ١٨٣٠ ده وارسوویده آیاقلاندیلر وبرسنه مدت روس اردولرینـه مقاومت ایتدیلر . لکن اردولری پك کوچك ایدی ؛ بوجهتله وارسووی ضبط اولندی .

روسیه ایمپراطوری مملکتلرینی مدافعه ایدن لهلری ، کورکه قونمق اوزره ، سیبریایه نفی ایتدی . وارسوویده برقلعه انشا ایتدی . ولهلره شویله دیدی : « حالا مستقل برلهستان رؤیاسنی کوریپورسه‌کز ، باشکزه بیوك مصیبتلر ، بلالر کتیررسکز . بورایه بوقلعه‌یی انشا ایتدردم سزه اعلان ایدرم که الك کوچوك برفساداوزرینه‌شهری طوپه‌طوتدررم . »

لهلر ١٨٦٣ ده ینه آیاقلاندیلر . روسلر آنلری اطاعته کتیردیلر ومحبوسلری سیبریایه کوندردیلر .

١٧٣ . اسلاولرك تحریکاتی . — اوروپانك شرقنده اسکان ایدن اقوام برعرقدندرلر همان عین برلسان تکلم ایدرلر . انلره اسلاو دیرلر . بونلر **روسلر** ، **پولونیلر** ، **چکلر** (یاخود بوهمیالیلر) ، **صروانلر** ، **صربلردر** .

آنلر وحدت حالنده دکلدرلر ، برطاقمی روسیه‌یه ، برطاقمی پروسیایه ، دیکرلری اوستریایه تابعدرلر . برازیده شمدی باشلی باشنه‌در .

اوستریاده‌کی اسلاولر کندیلری ایچون آیری برحکومت ، کندیلرینه مخصوص بوهمیا قراللغی ، غالیچیا قراللغی ایستهیورلر .

مجارستانده‌کی اسلاولر استقلال ادعا ایدییورلر . کندیلرینك مجارستانده اون ملیون اسلاو اولدقلرینی ویالکز ٥٠٠٠٠٠٠ کشی اولان مجارلره اطاعت ایتمیه‌جکلرینی سویلیورلر . آیری برقراللق تشکیل ایتمك ایسته‌یورلر . اگر آنلر موفق اولورلرسه اوستریا ایمپراطورلغی دوچار انقسام اولور .

آنلردن برچوغی‌ده اسلاولرك روسیه ایمپراطورینك قومانداسی آلتنده برلشملرینی ایسته‌رلر . آنلره پانسلاویست دیرلر .

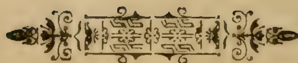
١٧٤ . ایرلانده . — ایرلانده وقتیله انکلتره طرفندن فتح اولندی . انکلیزلر اراضی‌یی آلدیلر و ایرلانده‌لیلری چفتجی حالنه ایندردیلر . ایرلانده‌لیلر قاتولیکدرلر . انکلیزلر آنلری پروتستان پاپاسلرینه پاره ویرمکه اجبار ایدییورلر .

ایرلانده‌لیلر ١٦٥٠ و ١٦٩٠ ده طغیانه تصدی ایتدیلر . لکن دائما مغلوب اولدیلر . ١٨٣٠ دن اعتباراً تکرار قزشمغه باشلادیلر . اوقونل نامنده ایرلانده‌لی خطیب ٣٠٠٠٠٠ کشیلك مجلسلر مواجهه‌سنده آچیقده نطقلر ایراد ایدییوردی . مسلح ایرلانده جته‌لری «فنیان» اطرافده طولاشه‌رق

انکلیز املاك اصحابنی اولدیریبورلردی . فنیانلر ١٨٦٧ ده آیاقلاندیلر . ١٨٨٢ ده دوبلنده برانکلیز والیسنی کوپه کوندز اولدردیلر . آنك اولدرلدیکنی کورن ایرلانده‌لیلردن هیچ بریسی قاتللری خبر ویرمك ایسته‌مدی .

١٨٨٤ ده بعض ایرلانده‌لیلر لونده‌ده برچوق اولری برهوا ایتدیلر .

انکلیزلر اصلاحات یاپمق ایسته‌یورلر ، فقط هیچ بروقت ایرلانده‌یی باشلی باشنه براقمق ایسته‌میورلر . ایرلانده‌لیلر ایسه بونی ایسته‌یورلر .

بشنجی فصل

علوم ، صنایع وتجارت

١٧٥ . ١٩ نجی عصرده علوم . — هیچ بر زمان عصرمزده کی قدر علما یتشمه‌دی . فرانسه‌ده ، انکلتره‌ده ، المانیاده ، امریقاده بیکلرجه آدم دنیاده اشیا واحوالك نصل وقوعه کلدیکنی کشف ایچون تتبعات وتجارب اجراسیله متوغلدر . آنلر حکمت طبیعیه ، علم کیمیا ، علم الارض ، تاریخ طبیعی ، طب کبی متعدد علملر ایجاد ایتمشلردر .

بو علمانك چوغی فرانسز ایدیلر : آمپه‌ر ، تنار ، کیلوساق ، شه‌ورول ، برتولله ، کوویه ، ژوفروآسن هلیه‌ر .

فقط علما یالکز کندی مملکتلری ایچون چالیشماز ، بتون دنیا ایچون چالیشیرلر . مثلا انکلیزلر ، آلمانلر ، فرانسزلرك کشفیاتندن ، فرانسزلرده آنلرککندن استفاده ایدرلر .

١٧٦ . علومك تطبیقاتی . — بیوك عالملر یالکز علمی بولمغه چالیشیرلر . مهندسلرده درحال اشیای نافعه ، ماکنه‌لر ، بویالر ، غازلر ، کوبره‌لر حاصل ایتمك ایچون علمی

قوللانمغی تجربه ایدرلر . آنلر ایچون علومی صنایعه تطبیق ایدییور دنیلیر .

١٩ نجی عصرده علوم صنایعه اوقدر تطبیق اولندی‌که همان بالعموم صنایع باشقه برحاله کیردی دینه‌بیلیر .

١٧٧ . ماکنه‌لر . — آرکرایت نامنده بر انکلیز پاموقی ایکیره‌جك بر آلت ، ژاقار اسمنده برفرانسزده ایپك طوقویه‌جق بردستکاه ایجاد ایتدی . بودستکاهلر دها چابوق چالیشمغه ، بناءً علیه چوق زیاده ایشلمکه مساعددر .

بر انکلیز، وات ١٧٧٦ ده برنجی بخار ماکنه‌سنی ایجاد ایتدی ، اندن صکره بوماکنه اکمال واصلاح اولندی . تك بر بخار ماکنه‌سی پك آغیر یوکلری تحریك ایده‌بیلیر . یاخود برفابریقه‌نك تکمیل دستکاهلرینی ایشله‌ته‌بیلیر . آرتق عمله‌نك ماکنه‌یی قوللانمق وایشلمه‌سنه نظارت ایتمکدن بشقه یاپه‌جق برشیلری یوقدر .

عمله‌نك یالکز باشنه هیچ بروقت یاپه‌میه‌جقلری شیلر بویولده یاپیله‌بیلیر .

١٧٨ . بخارلی کمیلر وتیمور یوللری . — بخار ماکنه‌لری

اورته‌يه چيقديغی زمان كميلری و آرابه‌لری يورتمك ايچون قوللانمغی تصور ايتديلر .

ژوفروآ نامنده بر فرانسز ١٧٧٦ ده بر بخارلی كمی ايجاد ايتدی . لكن مع التأسف ايجادينی كوچك برشی ديبه تلقی ايتمديلر . فولتون اسمنده بر آمريقالی ١٨٠٧ ده برواپور ياپدی ، بونكله هودسون نهرينی منصبنه طوغری ايندی . بو ايجاد ياواش ياواش هرطرفده قبول اولندی .

ژوفروآ برده بخارلی عربه ايجاد ايتمشدی . فقط قوللانمسی زوردی . بعض انكليزلر ١٨١٤ ده برلوقوموتيفی دمير چبوقلر اوزرنده يورتمكی تصور ايتديلر . آنی اولا يالكز كومور نقلنده استعمال ايتديلر . صكره درونده اشيا ويولجی نقل اولنان واغونلر تصور ايدلدی ، تيمور يوللری ايشته بويولده ايجاد اولندی .

ايلك تيمور يولی ١٨٢٨ ده انكلتره‌ده ياپلدی . فرانسه‌ده ١٨٣٥ ده ياپلدی . متعاقباً هرطرفده تأسيس اولندی . بو ايجاد غايت كليتلی مقدارده امتعه‌يی اوجوز نقل ايتمكی وبيوك سياحتلری آز زمانده اجرا ايلمكی حصوله كتيردی .

١٧٩ . تلغراف . ـــ الكتريق قوتنی تطبيق ايدرك

تلغراف احداث اولندی . هواده بر تیمورتلی معلق طوتان تلغراف دیرکلری معلوممکزدر . تلغرافنامه‌لر بوتل واسطه‌سیله کوندریلیرکه دنیانك بر اوجندن دیکر اوجنه ، بر ثانیه‌ده کیدر .

تلغراف ١٨٥٠ دن اعتباراً ایجاد اولنمشدر ، بوکون اوروپا و آمریقانك کافهٔ بلادی آره‌سنده تلغراف خطلری واردر . بر تلغرافده سیبریا چوللرندن کچیور . تحت‌البحر تلغرافلرده یاپلمشدر . بر تیمور تل برقالین قائوچوق بوری ایچنه قاپانیر ، صکره دکزك دیبنه ایندیریلیر . بحر محیط اطلاسی قابلوسی تحت‌البحر تلغرافلرك الك مهمیدر . آمریقادن‌اوروپایه تلغرافنامه‌لر بوواسطه ایله کیدر .

١٨٠ . تنویر . — لبون اسمنده بر فرانسز ١٧٨٥ تاریخلرینه طوغری کموردن تنویر خاصه‌سنه مالك برغاز چیقارمق چاره‌سنی بولدی . بوایجاد انکلتره‌ده اکمال اولندی . غازله تنویر اصولی یاواش یاواش هرطرفده قبول اولندی . بوکون هرمملکتده برغاز خانه‌بولنور . اورادن غاز چیقاریله‌رق بوریلرله سوقاقلره ، اولره توزیع اولنور .

آمریقاده وروسیه‌ده برطاقم قویولر کشف اولندی . بونلردن‌ده پترول غازی چیقاریلیور .

۱۸۱ . صنایع . — بوعصرده اوقدر ایجادات‌ده بولنلمشدرکه هپسنک بیانی غیر ممکندر . باشلیجه‌لری شونلردر:

برثانیه‌ده تماماً صحیح بررسم یاپمغه الویرشلی اولان فوطوغرافجیلق ؛

آلتون وکموش قاپلامغه خدمت ایدن غالوانو پلاستی ؛

کندیلریله قماشلری تلوین ایتدکلری ، معدن کموردن چیقاریلان بویالر ؛

فشقی یرینه قائم اولان وطوپراغی دها ایی قوتلندیرن کیمیوی کوبره‌لر ؛

کتول ، کاغد واقمشه اعمالی ایچون دها تصرفلی اصوللر بولندی .

پتاتس کبی نباتات جدیده ویکی آغاجلر اوروپایه ادخال ایدلدی .

یکی علاجلر کشف اولندی ، برچوق خسته‌لقلردن وقایه چاره‌لری بولندی ؛

خسته‌لری کندیلرینه عملیات یاپلدیغی زمان اویوتمق چاره‌لری بولندی .

١٨٢ . عمومی سرکیلر . — ١٨٥١ ده انکلتره برنجی عمومی سرکی‌یی آچدی . دنیانك بتون اقوامی محصوللرینی اورایه کتیره بیله‌جك ومخصوصاً انشا اولنان غایت واسع بر سرایده تشهیر ایده‌بیله‌جکدی . بو سرکیده ١٧٠٠٠ کشی محصوللرینی تشهیر ایتمشدی .

دیکر مملکتلر انکلتره‌یی تقلید ایتدیلر . فرانسه‌ده درت بیوك سرکی قورلدی . ١٨٥٥ ده ، ١٨٦٧ ده ، ١٨٧٨ ده ، ١٨٨٩ ده‌در . آوستریاده ، ویانه ده ، آمریقاده ، فیلادلفیاده ، شیقاغوده ، ممالك عثمانیه‌ده : استانبولده ، روسیه‌ده : نووغورده سرکیلر آچیلدی .

بو سرکیلرده کافهٔ اقوامك امتعه‌سی ، ماکنه‌لری بر آره‌یه کلیر . هر قوم دیکر اقوامك چالیشدقلرینی کورور واویله چالیشمغی اوکره‌نور . سرکیلر صنایع مکتبلری کیبیدر .

١٨٣ . علم اقتصاد . — برقوم نه‌طریقله زنکین اولور

تدقیق اولندی . بوعلمه « علم اقتصاد » اطلاق اولنور .

اولدن الك زنکین قوم الك چوق کموش و آلتونی اولانلر ظن اولنوردی . آکلاشلدی‌که حقیقی ثروت دها زیاده چوق بغدای ، اوکوز ، قیون یتشدرمکدن ، اقمشه ، ماکنه، اشیاسی اعمالندن عبارتدر . زیرا فائده‌سی اولان وکموش و آلتونی قازاندیران اواشیادر .

١٨٤ . سربستیٔ صنایع . — بوحالده زنکین برقوم چوق اشیای نافعه حاصل ایدندر . اولدن ظن اولنوردی‌که چوق اشیا حاصل ایتدرمك ایچون چوق نظاملر یاپملیدر . حکومت عمله‌نك نصل چالیشه‌جقلرینی ، هانکی ماده‌یی قوللانه‌جقلرینی ، اشیانك هانکی بویده اوله‌جغنی قرار تحتنه آلیردی . فرانسه‌ده یکی برماکنه ایجاد ایدن یاخود یکی براصول بولان جزای نقدی‌یه اوغراردی .

فرانسه‌ده حکومت ارباب صنایعه **چوجوه ایمشلر** کبی معامله ایدردی . نهایت فرقنه وارلدی‌که ارباب صنایعی ایی چالیشدرمق ایچون الك ایوواسطه آنلری کندی حاللرینه براقمقدر . اووقتدن بری علم اقتصاد اربابی دائما **سربستیٔ صنایعی** توصیه وطلب ایتمکده‌درلر .

۱۸۵ . سربستیٔ تجارت . ـــ وقتیله ظن اولنوردی که هر مملکتك کندی محصولاتی ممالك سائره یه اخراجنه واقوام اجنبیه محصولاتی کندی مملکتنه ادخاله مساعده ایتمامکده استفاده واردر .

اوهنگامده مثلا برفرانسز تاجری انکلتره یه صاتمق اوزره بغدای ادخالی ایستەسه بغدایی طوتارلردی . برتاجر انکلتره دن دمیر کتیرتمك قالقشسەیدی دمیرلری ضبط اولنوردی .

اون سکزنجی عصر ارباب علومی تجارتی سربست براقق یعنی تجار دایستەدکاری شیلری کوندرمك ، کتیرتمك خصوصنده مساعده ایدلمك دها الویریشلی اولەجغنی سویلمکه باشلادیلر ، زیرا اکر انکلیز عملەسی دها ای دمیر اعمال ایدیورلرسه دمیره احتیاجی اولان فرانسزلرك آنی انکلتره دن صاتون آلمقده استفاده لری اولور ؛ اکر فرانسزلر کندی بغدای ویاشرابلرینی فرانسەدن زیاده انکلتره ده بهالی صاته بیلیرلرسه دها زیاده پاره قزانیرلر ودها زیاده اشیای نافعه صاتون آله بیلیرلر .

لکن ارباب علوم قانونلری تبدیل ایدەمیورلردی ، اجرای

حکومت ایدن اشخاص ایسه آنلری دیکله مك ایسته مزلردی .

انکلیز اقتصادیونی ممالك سائره محصولاتنك سربست دخولنه مساعده ایدر ایسه دها زیاده کار ایده جکنی عاقبت الامر حکومته آکلاتدره بیلدیلر . ١٨٢٦ ده ، کافهٔ سفائن اجنبیه نك ممالك اجنبیه ذخائرینی ، انکلیز سفائننك ویردیکی ویرکودن فضله بر شی ویرمکسزین ، انکلتره یه ادخال ایده بیلمسنه مساعده ایتدی .

١٨٦ . سربستی مبادله واصول حمایه . — بوزماندن اعتبارا ، اوروپانك کافهٔ ممالکنده امتعهٔ اجنبیه نك ادخالنه ممانعتدن عبارت اولان اصولدن فراغت اولندی . بوکون اورته ده ایکی اصول واردر : بری اصول حمایه دیکری سربستی مبادله . اصول حمایه ، ممالك اجنبیه دن کلن اشیا شاید داخلده دها اجوز صوریله جك طاقمدن ایسه آنلری برادخالات رسمنه تابع ایتمکدن عبارتدر . مثلا بر بز فرانسه دن زیاده انکلتره ده اهون فیئاتله اعمال اولنور فرض ایده لم . بو حالده اکر او انکلیز بزینی برکمرك ویرمکسزین فرانسه یه ادخاله مساعده اولنسه یدی انکلیز

فابریقه‌جیلری فرانسز فابریقه‌جیلرندن اوجوز صاته‌بیلیرلردی؛ بزه احتیاجلری اولان فرانسزلر انکلیز بزلرینی ترجیح ایدرلر وفرانسز فابریقه‌جیلری آرتق کندی بزلرینی صاته‌مازلردی. بوبریکیلری رقابته طایانه‌ملری ایچون فرانسه حکومتی فرانسه‌یه کیرن انکلیز بزلرندن آغر بر کمرك آلمق صورتیله حمایه ایدر. بونك اوزرینه انکلیز فابریقه‌جیسی‌ده کمرکك کندیسندن آلدیغی کاری تکرار الده ایتمك ایچون کندی بزینی فرانسز بزی قدر بهالی صاتمغه مجبور اولور.

بواصول بز اعمال ایدن فرانسز صنعتکاران وعمله‌سنه فائده‌لیدر؛ زیرا اکر انکلیزلرك ویردیکی فیئاته صاته‌بیلملر هیچ برشی قزانمیه‌جقلردی. دیکر فرانسزلر ایچون مضردر، زیرا بزی دها بهالی آلمغه اجبار اولنیورلر دیمکدر.

دیکر اصول بالعکس امتعه‌نك هیچ برشی تأدیه ایتمکسزین ادخالنه مساعده ایتمکدن عبارتدر. بوتقدیرده ممالك کندی محصوللرینی سربستانه مبادله ایدرلر؛ بوکا سربستیٔ مبادله دیرلر.

بوکون کافهٔ ممالکده ایکی فرقه واردر: بریسی امتعهٔ اجنبیه اوزرینه کمرکلری ابقا ایتمك ایسته‌ین حمایه طرفدارلری

دیکری ، آنلری لغو ایتمك ایستهین سربستیٔ مبادله طرفدارلری در .

سربستیٔ مبادله اولا ١٨٤٦ ده انکلیزلر طرفندن تأسیس اولنمشدی . اوچنجی ناپولیون بو فرقه‌دن ایدی . او ١٨٦٠ ده انکلتره ایله ؛ انکلیزلره دمیرلرینی ، پاموقلرینی ، ماکنه‌لرینی فرانسه‌ده ، فرانسزلره ایپکلرینی ، شرابلرینی ، چرچی اشیالرینی انکلتره‌ده صاتمغه مساعده ایدن تجارت معاهده‌لری امضا ایتمشدی .

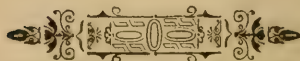
١٨٧ . اعتبار . — انکلتره‌نك دها اون سکزنجی عصرده بیوك بر بانقه‌سی واردی . برنجی ناپولیون ١٨٠٠ ده فرانسه بانقه‌سنی تأسیس ایتدی . بو بانقه‌لر پاره یرینی طوتان کاغدلر اعمال ایدرلر . بو کاغدلری مبادله ایدرك ، بانقه پاره آلیر و آنلری تاجرلره اقراض ایدر . آندن صکره هر مملکتده بانقه‌لر و بو جنس شرکتلر تشکیل اولنمشدر .

انلره اعتبار شرکتلری دیرلر ، چونکه بر فائض مقابلنده پاره اقراض ایدرلر .

ارباب تجارت وصنعت کندیماللرینی صاتمازدن اول پاره تدارك ایده‌بیلیرلر وبوپاره ایله دها باشقه مال صاتون اله‌بیلیرلر . ایشته بوصورتله مملکت دهاایکی‌قات زنکین اولمش اولور .

برشمندوفر یاپدرمق ویابرمعدن ایشلتمك کبی بیوك برایشه باشلاندیغی زمان مصارف ایده‌جك قدر برزنکین بولنه‌مزدی، چونکه برقاچ ملیون لازمدر. بوجهتله‌بوبیوك مبلغ کوچوك حصه‌لره تقسیم اولنور . مثلا برشمندوفر برملیون لیرایه چیقاجق ایسه بهری ١٠٠ لیرالق ١٠٠٠٠ حصه‌چیقاریلر ؛ صکره شمندوفر ایشله‌یوب‌ده پاره کتیرمکه باشلادیغی زمان بهر حصه‌یه کارك ١٠٠٠٠ ده بری‌ویریلیر .

تکمیل بیوك تشبثلر بویله حصه‌لرله یاپیلمشدر . حصه‌لر بورسه‌ده صاتیلیر .

آلتنجی فصل

اوروپانك خارجنده اوروپاليلر

١٨٨ . هندستانده انكليزلر . — هندستان برقاچ دولته منقسم ایدی ؛ انكليزلر يوزسنه ایچنده آنلری بربری آردنجه فتح ايتديلر (١٧٥٧دن ١٨٥٦ يه‌قدر) . بوجهتله ٢٤٠ مليون تبعه‌سی اولان بيوك برالكانك صاحبی‌اولديلر .

هندستان پك صيجاق وهواسی فنـادر . (قوله‌را اوروپايه هندستاندن كليور) . اوروپاليلر هندستانده يشامق ایچون زحمت چكرلر . بناءً عليه انكليزلر آمريقايه كيتدكلری كبی يرلشمك اوزره هندستانه‌ده كيتميورلر . هندستانه يالكز تجارت ايتمك ، هندولری اداره ايتمك ، اردولره قوماندا ايتمك ایچون كيديورلر .

انكليزلر هندستانی فتح ايتمك ایچون درجهٔ كفـايه‌ده انكليز عسكری بوله‌مزلردی ؛ بوجهتله هند اهاليسندن عسكر آلديلر . بوعسكرلردن سپاهی آلايلری ترتيب ايتديلركه ضابطلری انكليزدر .

هندستانده ، ١٨٥٧ تاريخنده ، ٢٩٠٫٠٠٠ عسكر

واردی . بونلرك ۲٤۰،۰۰۰ سپاهی یعنی هندوایدی .
سپاهیلر اسکی هند مذهبنده ایدیلر وایندکی برمقدس حیوان
طانیرلردی . انکلیزلر سپاهیلره اینکك ایچ یاغیله یاغلانمش فشنك
آتدرمق ایستەدیلر . سپاهیلر عصیان ایتدیلر . بواختلال
همان عمومیلشدی . رئیس اختلال ناناصاحب انکلیزلری
قتل عام ایتدی . چوجقلرینی آتشه آتدردی .

انکلیز عسکرلری ارباب قیام اوزرینه حرکت ایتدیلر ،
دلهی شهرینی تکرار ضبط ایلدیلر . هندو اسیرلرینی طوپ
آغزلرینه باغلاتدیروب برهوا ایتدیلر . نهایت هندستانی
تکرار آلمغه موفق اولدیلر . اووقتدن بری طغیان وقوع
بولمادی ؛ هندولر انکلیزجه قونوشمغه وانکلیز عاداتی قبول
ایتمکه باشلایورلر .

۱۸۷٦ ده، انکلترە قرالیچەسی انکلیز پارلمنتوسی طرفندن
رسماً هندستان ایمپراطوریچەسی اعلان اولندی .

۱۸۹ . آسیاده روسلر . — روسیه قفقاس طاغلرنده،

هندستان همالایا طاغلرنده نهایت بولیور . بوجهتله روسیه ایله
انکلتره بربرلرندن ممالك واسعه ایله یعنی ایران ، افغانستان ،

ترکستان ایله آیرلمش ایدی . لکن روسلر ١٧٩٩ تاریخندن بری بو مملکتلری ضبطه باشلامشلردر . کوندن کونه هندستان طرفنه طوغری ایلرولیورلر . انکلیزلر روسلرك هندستانه قدر یتشملرینه مانع اولمق ایچون چاره آره‌یورلر .

لکن روسلرك حدودده‌کی قازاق اردولری همان ایلرپلیور . ١٨٠٤ ده قفقاسی ١٨٢٨ ده شروانی آلدیلر . ١٨٣٨ ده ایران شاهنه هراتی محاصره ایچون یاردم ایتدیلر . انکلیزلر ایران شاهنی کیری چکلمکه مجبور وصوکره افغانستانه براردو ارسال ایتدیلر . افغانیلر اولا اطاعت ایتدیلرسه‌ده ١٨٤٢ده قیام ایتدیلر . تکمیل انکلیز اردوسنی محوایتدیلر . یالکز تك برضابط جانی قورتاره‌بیلدی . بونکله برابر انکلیزلر ینه افغانستان شاهیله اوزلاشدیلر ، ١٨٦٣ ده هراتی ضبط ایتمسی ایچون کندیسنه معاونت ایتدیلر .

روسلر ، بو طرفده طورمشلرسه‌ده ، شمالدن ایلرولمشلردر ؛ ١٨٤١ ده کوندردکاری اردو قار ایچنده کاملاً محو اولمشدر ؛ لکن آندن اعتباراً یاواش یاواش تکمیل ترکستانی ، (١٨٦٠دن ١٨٦٧ یه قدر)؛ ١٨٧٣ده

خیوه‌یی و ۱۸۸٤ ده مروی فتح ایتمشلردر . آرتق شمدی هندستاندن بك اوزاق دكلدرلر ، تركستانده‌ده چوقدن تیمور یوللر یاپدرمشلردر . اكر تیموریوللرینی هندستانه قدر تمدید ایدرلرسه فرانسه‌دن یاخود انكلتره‌دن هندستانه كیتمك ایچون الك قیصه یول بو اولور ؛ او وقت بویولی انسان ۱۱ كونده كیده‌بیلیر .

روسلر سیبه‌ریانك جنوبنده‌ده ایلرولمشلردر . حالا باشدن باشه اورمانلرله مستور ، فقط زراعت اولنه‌بیلیر ، فرانسه‌نك درت بیوكلكنده ، آمور نهری وادیسنی چیندن ۱۸۵۸ ده آلدیلر .

۱۹۰ . چین محاربه‌لری . — چین بك زنكین ، بك مسكون برمملكتدر . الك اشاغی ٤۰۰ ملیون نفوسی واردر ؛ یعنی تكمیل اوروپادن غلبه‌لقدر . چینلیلر پرنج ، پاموق ، چای ، پاموق محصولاتی چوق یتشدیررلر ؛ پورسلن وایپك اعمال ایدرلر . چینلیلرله بیوك بر تجارت یاپیله‌بیلیر . لكن چین حكومتی اجنبیلری سومز ، وَ اوروپالیلرك چینه دخولنی براقمیوردی .

برچوق چینلیلرك افیون قوللانمق عادتیدر . آنی قوللانانلر یادلی اولورلریااولورلر ؛ زیرا افیون بر زهردر .

انکلیزلر چینده چوق افیون صاتارلر . چین حکومتی افیون صاتونالمغی منع ایتدی، و ۱۸۳۹ ده انکلیز کمیلریله کتیرلمش ۲۲۰۰۰ افیون صندوقنی دکزه آتدردی . بونك اوزرینه انکلیزلر چین ایله محاربه ایتدی ، ۱۸٤۲ ده بش لیمانده اجنبیلرك سربست آلیش ویریش ایتملرینه مساعده ایچون چینلیلری اجبار ایتدیلر .

لکن چین حکومتی بومعاهده‌یی جبراً قبول ایتمشدی ، بوجهتله فرانسز میسیونرلری ایله انکلیز تاجرلرینه سوء معامله ایتمکده دوام ایدییوردی . بونك اوزرینه انکلیزلرله فرانسزلر برلشه‌رك چینه ایکی سفر ایتدیلر (۱۸۵۷ و ۱۸٦۰) . ۱۲۰۰۰ کشیلك برفرانسز اردوسی پالیقائو ده ٤۰۰۰۰ تاتار سواریسنی بوزارق چینك پایتختی اولان پکین شهرینه کیردی (۱۸٦۰) . چین حکومتی اوروپالیلرك بعض لیمانلرده چین ایله تجارت ایتمسنه مساعده ایدن برمعاهده نامه‌یی امضا ایتدی .

بونکله برابر اوروپالی ایچون چینك ایچریلرینه طوغری یاالکز باشنه کتمك حالا تهلکه‌لیدر . اورالرده دائما اولدرلمك تهلکه‌سی آلتنده بولنور . چینی اداره ایدن ماندارینلر اوروپالیلردن

نفرت ایدرلر ، آنلره باربار دیرلر .

چینده کوچوك بر تیمور یولی یاپمشلردی . چین حکومتی ، اسکی عادتلری دکشدرمامك ایچون بو تیمور یولنی ییقدردی .

۱۹۱ . چینلیلرك هجرتلری . — چینلیلرك چوق اوغللری اولور ، بونلرك هپسنی بسلەمك ایچون چینك وسعتی الویرمیور . بو جهتله عمله ، تجار ، کویلی برچوق چینلیلر مملکتلرندن طشره‌یه کیدییورلر . شمالده کیلر تاتارستانده یرلشیورلر ، جنوبده کیلر کمیلرله ممالك متحده‌یه ، پرویه کیدییورلر .

چینلیلر آز یمك یرلر ، صوئوغه صیجاغه چوق طایانیرلر ، پاره‌یی پك ای اقتصاد ایدرلر ؛ بناءً علیه هریرده اوروپالی عمله‌دن پك زیاده اوجوز برفیئاتله چالیشه‌بیلیرلر . آمریقا شمندوفرلرینی انشا ایدنلر چینلیلردر . تکمیل اوقیانوسیا اطه‌لرنده تجارت ایدن چینلیلردر . آنلر لاینقطع چوغالیورلر ، برکون کلوب ده اوقیانوسیایی ، آمریقانك نصفنی قاپلایوب قاپلامیه‌جقلری معلوم دکلدر .

۱۹۲ . ژاپونیاده اوروپالیلر . — ژاپونیا اولدن چین کبی اوروپالیلره قاپالی ایدی ؛ یالکز هولانده‌لیلرك اوراده

برلیمانی واردی . ١٨٥٨ ده یدو حکومتی ممالك متحـده ، روسیه ، فرانسه وانکلتره ایله یدو معاهده‌سنی امضالادی ، بومعاهده اوروپالیلره ژاپونیانك یالکز اوچ لیماننده تجارت ایتملرینه مساعده ایدییوردی . بوتاریخدن اعتباراً ژاپونلر اوروپالیلرله طانیشدیلر وچینلیلر کبی تحقیر ایده‌جکلرینه تقلیده باشلادیلر . تیمور یوللری انشا ،مکتبلر بنا ، تلغرافلر وهوا غازخانه‌لری تأسیس ایتدیلر . برچوق کنج ژاپونلر انکلتره‌یه‌وفرانسه‌یه کیدییورلر واوروپانك کافهٔ ایجاداتنی کندی مملکتلرینه ادخال چاره‌لرینی آرییورلر .

١٩٣ . هند چینی‌ده فرانسزلر .ـــ هند چینی هندستان کبی پك زنکیندر؛اردولری فنا اولان برقاچ حکمدارك النده آیرلمشدر .

انکلیزلر ١٨٢٤ ده برمانیانك برقسمنی فتح ایتمشلردی؛ فرانسزلر میسیونرلردن باشقه برشی کوندرمامشلردی ؛ ١٨٥٧ ده برقاچ میسیونر قتل اولنمشدی .

فرانسه برفرقهٔ سفریه کوندردی،سایغون شهرینی ضبط ایتدی . صکره کندیسنه اوچ ایالت ، دها صکره ١٨٦٧ده

اوچ دها ترك ایتدیردی ؛ بو ایالتلردن قوشنشینی تشکیل ایتدی . بورالری زنکین یرلردر ، فقط صحته مضردر .

تونکن هند چینك شمالنده‌در . ١٨٧٣ ده برای سفر کوندریلن فرانسزکمیجیلری تونکنی اوقدر فنا مدافعه ایدلمش بولدیلرکه همان غوغاسز فتح ایتدیلر . بربحریه ضابطی ایله درت طائفه یالکز باشلرینه ١٨٠٠ کشی ایله محافظه اولنان برقلعه‌یی ضبط ایتدیلر . لکن فرانسه حکومتی آلدیغی یری اعاده ایتدی .

فرانسه ١٨٨٣ ده محاربه‌یه یکیدن باشلادی . بودفعه قارشولرنده چین اردولرینی بولدیلر ، چونکه چین حکومتی فرانسزلرك کندیلرینه بوقدر یاقین یرلشمه‌لرینی ایسته‌میوردی .

نهایت چینلیلر تین چین ده معاهده ایتدیلر (١٨٨٤) ، بوکون قوشنشین ایله تونکن فرانسه‌یه تابعدر . قامبوج وآننام فرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده‌در . یعنی فرانسز والیلرینه اطاعت ایدرلر . فرانسزلر ایسته‌رلرسه قریباً ، انکلیزلرك هندستانده اولدیغی کبی ، هندچینی‌یه صاحب اوله بیلیرلر .

١٩٤ . اوقيانوسياده فرانسزلر. — فرانسه، ١٨٥٣ده يكى قالهدونيايى اشغال ايتدى . بوراسى همان چول حالنده بيوك براطهدر ، لكن هواسى غايت كوزلدر ، اوروپاليلر اوراده اقامت ايدهبيليرلر . اوراده نومه آشهرى تأسيس اولندى كه فرانسزلر محكوملرينى اورايه كونديرييورلر .

١٨٧٩ ده قالهدونيايه تاييتى اطهسيله سوسيهته اطهلرينى الحاق ايتديلر ، بوراسى غايت كوزل بريردر . اوقدركه نباتات بلازرع بتشيور ، هواسى اوقدر كوزلكه كيجه آچيقده ياتيلهبيلير . اطهده اقامت ايدن وحشيلر ضايع اوليورلر ، همان طوغمهدن اوليورلر ؛ آنلرك يرينه فرانسزلر كچهجكدر .

١٩٥ . آوستراليادهانكليزلر. — يوز سنه اول ، آوستراليا صفيل وحشيلرله مسكون ايدى ، آنلرك نه اوى نه حيوان سوريلرى واردى ، چوللرده باشدن باشه طولاشيرلردى . بوجك وكيرمش حيوانلردن باشقه ييهجكلرى يوقدى .

١٧٨٨ ده ، انكليزلر اوستراليانك ساحل شرقيسنه ، برقاچ يوز محكوم ايله برلكده برازده اينك وقويون چيقارديلر . بو حريفلر سيدنهىده يرلشديلر .

اوسترالیانك اورته‌سی برقوم چولیدر ؛ لکن ساحله جوار اولان کافهٔ قطعاتنده غایت جسیم چاییرلر واردر. بوجهتله انکلیزلر آززمانده غایت بیوك حیوان سوریلری الده ایتدیلر، اوکوزلرینك دریلرینی ، قویونلرینك یوکلرینی صاتمغه باشلادیلر. مملکت هواجه صاغلام و برکتلی اولدیغندن دها برچوق انکلیزلر کلدیلر . ٥٠ سنه مدت انکلیز حکومتی محکوملری بورایه کوندرمکده دوام ایتدی ، آوسترالیابونلردن ١٥٠٠٠٠ کشی کلدی . ١٨٥١ ده ویقتوریا ایالتنده زنکین آلتون معدنلری کشف اولندی. معدنجیلر درت طرفدن بورایه کلدیلر. درت سنه‌ده بر ملیار فرانقدن زیاده آلتون بولندی . اووقت ١٧٠٠٠٠ نفوسی اولان ویقتوریا شهرینك شیمدی ٩٠٠٠٠٠ نفوسی واردر .

١٨٤٠ دن اعتباراً اوسترالیا مستعمرلری کندیلرینه محکوم کوندرلمسنی آرتق ایسته‌مدیلر ، لکن هرسنه اوسترالیه کلوب یرلشمك اوزره انکلتره‌دن ٤٠٠٠٠ مهاجر حرکت ایدر ؛ بونلرك برطاقی آلتون آرار، برطاقی حیوان یتشدرر . آلتی ایالته آیرلمش . ٢,٠٠٠,٠٠٠ دن زیاده

نفوسی واردر .اوستراليالندن پك چوق زياده آدم بسليه بيلير ، هرسنه‌ده نفوسی مقداری چوغاليور .

يكی زه‌لاند طاغلری ونهرلری چوق كوزل بر مملكتدر. ١٨٤٢ ده‌هنوز اشغال ايدلمه‌مشدی .

اورايه اولا براز فرانسز كلمشدی ، فقط انكليزلر دها چوق كلمشلردی ، بوجهتله يكی زه‌لاندايی الكاسنه‌ضم ايدن انكلتره اولدی.اورانك بوكون ٤٠٠٠٠٠ نفوسی واردر .

یدنجی فصل

افریقاوامریقاده‌اوروپالیلر

١٩٦ . آفریقاده فرانسزلر . — فرانسزلر جزایر شهرینی ١٨٣٠ده‌ضبط ایتدیلر ، صکره‌تکمیل‌جزایرخطه‌سنی الده‌ایتدیلر . جزایرخطه‌سنده‌زراعتله‌مشغول‌اولان « قابل » طائفه‌سی ایله محاربه ایله اشتغال ایدن عربلر ساکن‌ایدی . صکره‌لری برچوق فرانسزده جزایره کیدرك یرلشدیلر .

فرانسه ، ١٨٥٥ دن ١٨٦٠ سنه‌سنه قدر ، سنه‌غال مستعمره‌سنی تأسیس‌ایتدی . بوممکلت پك صیجاق‌وهواسی صحته غایت مضردر ؛ فرانسزلر اوراده یشایه‌میورلر . لکن اورایه بعض تاجرلر کیدییورلر وکوزل ایش کوریورلر ، زیرا مملکت زنکیندر . فرانسه ، ١٨٨٢ ده بعض بهانه‌لرله تونسه‌ده صارقدی . سنه‌غال ایله جزایر آره‌سنده بیوك قوم چولی : صحرا امتداد ایدر . صحرانك اورته‌سنه برتیمور یولی انشاسی تصور اولنمشدر . بوتصور اجرا اولنه‌بیدی آفریقا زنجیلریله تجارت ایدیله‌بیلیردی .

١٨٨١ ده فرانسه حکومتی اراضی‌یی تدقیق ایچون میرآلای فلاتر قومانداسی آلتنده برهیئت کوندردی. بو هیئت چول اشقیاسی طرفندن اعدام اولندی. دولسپس اسمنده برفرانسز سویش جدولنی آچدی. بوجدولدن آفریقایی طولاشمغه لزوم قالمقسزین هندستانه کیدیلیر.

١٩٧. آفریقاده انکلیزلر. — انکلیزلر هولانده‌لیلردن قاپ مستملکاتنی ضبط ایتدیلر. بحر احمرك مدخلنه یاقین عدن شهرینی اله کچیردیلر. برچوق محاربه ایتدیلر: ١٨٦٨ ده حبشستان؛ ١٨٧٣ ده آشانتی قراللری ایله؛ ١٨٧٨ ده زولولر ایله.

١٩٨. آفریقاده تحریات. — آفریقانك ایچریلری اولدن کلیاً مجهول ایدی. اوروپا آرایجیلری اورایه کیرمکه اوغراشدیلر. بك چوغی صیتمه‌دن وفات ایتدی یاخود وحشیلر طرفندن قتل اولندی. لکن برقاچی کیری کلمکه موفق اولدی ومملکتی بزه طانتدی.

آنلر آفریقانك مرکزینك سواحلندن چوق زیاده

موافق صحت اولدیغنی کشف ایتدیلر . اوراسی بیوك نهرلر ایله اسقا اولنمش برکتلی بر مملکتدر . اوراره کیریلیرسه زنجیلر اوروپالیلر ایله مع الممنونیه تجارت اجرا ایده جکلر ، پاموق قماشلر ، جامدن کردنلکلر ، تفنکلر صاتون آله جقلر ؛ مبادلةً ضمغ ، فیل دیشی ، آلتون توزی ویررلردی . بناءً علیه انکلیزلر ، فرانسزلر و آلمانلر آفریقاده تجارت بندرلری تأسیسنه اوغراشیورلر .

۱۹۹ . ممالك متحده . — ممالك متحده برچوق حکومتلردن مرکب بیوك بر دولتدر .

۱۷۸۳ ده ، یالکز ۱۳ حکومت و ۳ ملیون نفوسی واردی . مسیسیپی نهری ایله بحر محیط معتدل آره سنده کی مملکت باشدن باشه ایچلرنده یبان اوکوز سوریلرینك و وحشی چته لرینك بویدن بویه طولاشدقلری بیوك چایرلر ایله مستور بر بیابان ایدی .

بو ممالك منبت اولدیغندن مستعمرلر یرلشمکه کلدیلر ولااقل اللی سنه ایچنده بیوك شهرلر تأسس ایتدی .

۱۸٤۸ ده ، یکی قالیفورنیاده آلتون معدنلری کشف اولندي . بوراسي همان بسبتون خالی بر مملکتدی .

آلتون ارایجیلری اورایه قوشدیلر ، بونك اوزرینه قالیفورنیا ٥٠٠٠٠٠ اهالی‌یی حاوی بر مملکتدر . بتون شمالی امریقایی یاروب کچن بیوك پاسیفیك تیمور یولی انشا اولندی ، بو خط ایله بحر محیط اطلاسی ساحلنده‌کی نیورق شهرندن بحر محیط کبیر اوزرنده‌کی سان فرانسیسقو شهرینه یدی کونده کیدیلیر .

١٨٦٦ ده ، ممالك متحده ، روسلره آمریقای روسی‌یی صاتدی . ممالك متحده‌ده الیوم ٣٨ حکومت وتقریباً ٥٠ میلیون اهالی واردر . هرسنه ١ ملیون آرتیور ؛ زیرا عائله‌لر کثرتلیدر ، فضله اوله‌رق هر سنه بر چوق اوروپالی آمریقایه هجرت ایدیور . ١٨٦٧ ده ٣٩٠٠٠٠ کشی کلدی . ١٨٢٠ دن اعتباراً تقریباً ١٠ ملیون مهاجر آمریقایه داخل اولدی .

مهاجرلرك اکثریسی ایرلانده‌لی (١٨٤٧ تاریخندن بری ٣ ملیوندن زیاده کیرمشدر) والمانیالیدر . (سنوی ١٥٠٠٠٠ المان امریقایه کیدیور .) فقط امریقاده یرلشدکاری کبی انکلیزجه قونوشمغه قویولیورلر .

برقاچ سنه دنبری ممالك متحده یه دها آز مهاجر کیدییور. زیرا شیمدی اوراده اسکیسی قدر قولای پاره قازانلمیور. بونکله برابر ممالك متحده فرانسه نك اون ایدی بیوکلکنده در ، اوراده حالا برچوق یر واردر .

ممالك متحده نك قورقه جق قومشولری اولمدیغندن برادویه احتیاجلری یوقدر . بناءً علیه چوق پاره لری واردر. ١٨٦٥ محاربهٔ داخلیسی اوزرینه ٢٠ ملیار فرانق بورج ایتمشدی ، شمدی اوده مکه یاقلاشمشلردر .

٢٠٠ . قانادا . — قانادا ١٧٦٣ تاریخنده انکلتره طرفندن فتح اولنمشدر . اووقت یالکز ٦٠٠٠٠ فرانسزایله مسکون ایدی . آنلر اوقدر کوزل چوغالمشلردرکه بوکون برملیون مقدارنده درلر . بونلر قاتولیك مذهبنده قالمشلر وفرانسزجه سویلمکده دوام ایتمشلردر .

ممالك متحده ده وامریقای انکلیزیده آرتق هیچ وحشی قالمامش کبیدر ؛ انکلیزلر آنلرك چوغنی قتل عام ایتدکلری کبی دیکرلری راقی ویاخود خسته لقدن تلف اولمشلردر .

٢٠١ . مکسیقا . — مکسیقا اهالیسی قاتولیکدرلر واسپانیولجه قونیشورلر . لکن شیمدی اسپانیولارك انسالندن

آنجق ٨٠٠٠٠٠ كشى واردر . مكسيقاليلرك اكثريسى اسكى هنديلرك انسالندن باشقه برشى دكللردر .

فنا تمدن ايدن بو وحشيلر نه چالشمغى نه كنديلرينى اداره ايتمكى بيليرلر . بناءً عليه مكسيقا محاربات داخليه ايله متشتتدر .

١٨٦٣ ده اوچنجى ناپوليون مكسيقايى فتح ايتمشدى؛ اوستريا پرنسلرندن **ماقسيمليانه** ويرمشدى ، اوده **مكسيقا امپراطورى** اولمشدى . لكن فرانسز عسكرلرى دونديكى كبى مكسيقاليلر ماقسيمليانى طوتەرق قورشونه دیزديلر (١٨٦٧) واسكى حكومتلرينى اعاده ايتديلر .

٢٠٢ . آرژانتين . — آرژانتين بيوك اووالرى حاوى برمملكتدر ؛ **پامپاس** تسميه اولنان چايرلرايله مستوردر ، اوچايرلرده بيوك اوكوز سوريلرى اورتديريليير . فقط آرژانتيننك طوپراغىده **فوق العاده محصولات** ويره بيلير .

اهاليسى قاتوليكدر واسپانيولجه تكلم ايدرلر . بونلر اسكى اسپانيوللر انساليدر . لكن اورايه چوق اوروپالى هجرت ايدييور ؛ اورايه اون سنه‌دن برى

اك آزى هر سنه ۸۰۰۰۰ كشى كليور . بو مهاجرلرك يارىسى ايتاليادر ؛ بر چوغى ده فرانسزدر . آرژانتينك بوكون ۲ مليون نفوسى واردر ؛ ۱۰۰ مليوندن زياده نفوسى ده آله بيلير .

تم

فهرس

برنجی باب

ازمنهٔ قدیمه

صحیفه

﴿ ایکنجی باب ﴾

قرون وسطی

ایکنجی فصل .— اسلامیت واهل اسلام

اوچنجی باب

ازمنهٔ اخیره

برنجی فصل .— اختراعات وکشفیات

ایکنجی فصل .— رەنسانس « تجدد »

اوچنجی فصل . — انقلابات و محاربات مذهبیه — صحیفه

دردنجی فصل . — فرانسه و اسپانیا حكمدارلرینك محاربەلری

بشنجی فصل . — انكلترە

دردنجی باب

عصر حاضر

برنجی فصل . — فرانسه احوالی

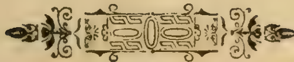
صحیفه

ایكنجی فصل . — ایمپراطورلق محارباتى

صحیفه

اوچنجی فصل . — ١٨١٥ دن اعتباراً اوروپاده انقلابات
وتعدیلات سیاسیه

دردنجی فصل . — ١٨١٥ دن اعتباراً استقلال محاربه‌لری

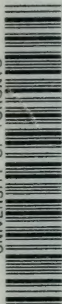

خطا صواب

خطا	صحیفه	سطر	صواب
سفنه کس	٨	١٥	سفه نکس
ایتدیری	١٥	١	ایتدیردی
میلادن	٢٠	١٥	میلاددن
ایستدی	٢١	٦	ایسته‌دی
طرافدار	٤٣	٣	طرفدار
اوقت	٤٥	٥	او وقت
ساقـونلری	٥٢	١٠	ساقسونلری
محبور	٦٥	٥	مجبور
ایپسقوس	٧٦	١٠	ایپسقوپوس
ممالك	٧٦	١٢	مالك
یدنجی غوار	٧٦	١٧	یدنجی غره‌غوار
طرفدن	٧٧	٧	طرفندن
عوت	٩٤	٩	عودت
ضبطته	٩٥	١١	ضبطنه
آیقای	٩٦	٧	آفریقای

خطا	صحیفه	سطر	صواب
رەفومە	۱۰۲	۳	رەفورمە
جنوەبد	۱۰۳	۱۲	جنوەدە
ایدیەولردی	۱٤۱	٤	ایدیەورلردی
براردی	۱٤٤	٥	برادری
یاریسی	۱٤٥	۱۲	یاریسنی
ماور	۱٤۹	۹	مأمور
مماوریت	۱٥۷	۱۲	مأموریت

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01795884 4